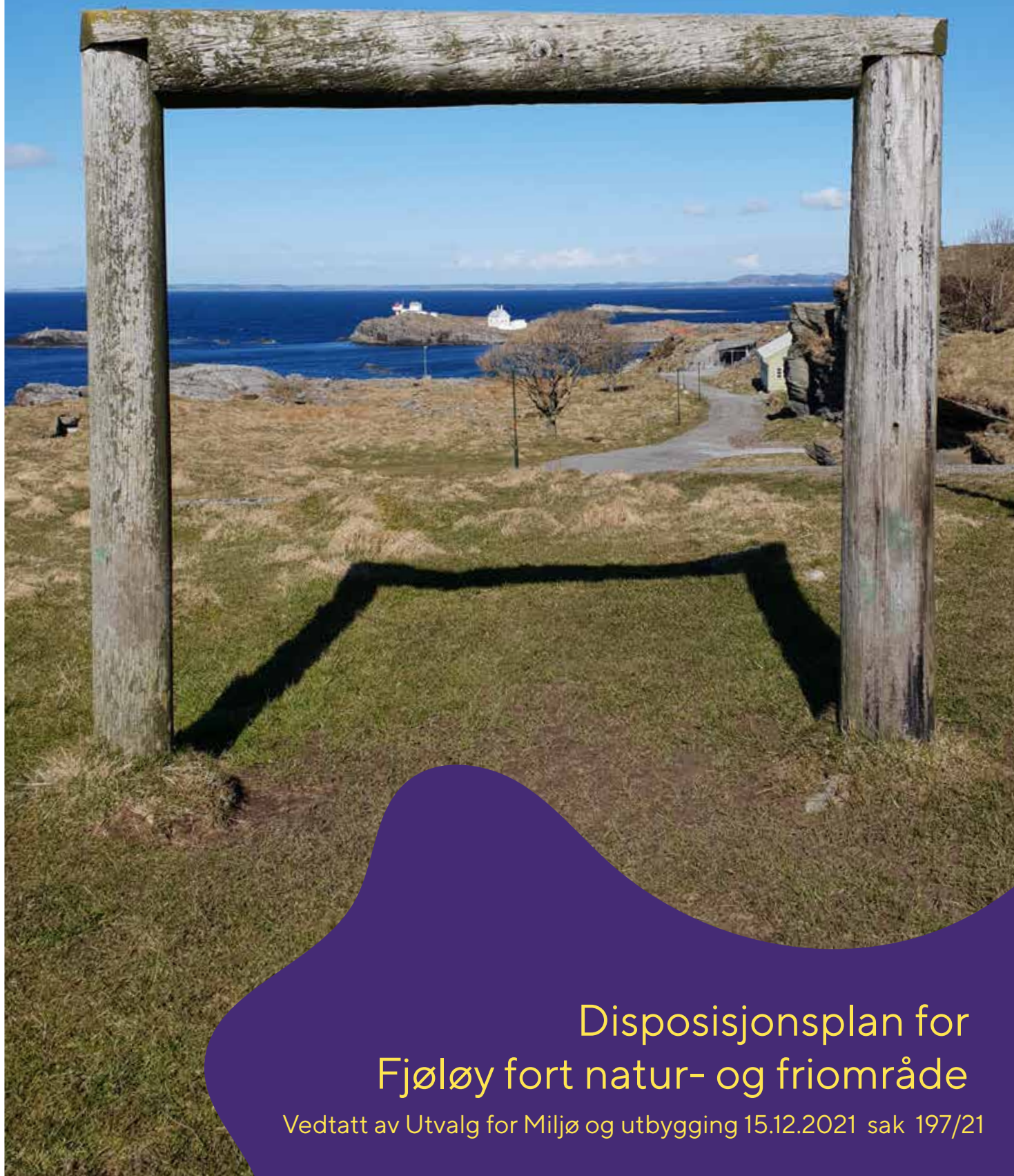

Stavanger
kommune

Disposisjonsplan for Fjøløy fort natur- og friområde

Vedtatt av Utvalg for Miljø og utbygging 15.12.2021 sak 197/21

OM DOKUMENTET

Tittel: Disposisjonsplan for Fjøløy fort natur- og friområde

Utgitt av: Stavanger kommune
Idrett og utemiljø
I samarbeid mellom
Plan og strategi / Park og natur
2021

Forfatter: Kine Marie Krogh Olesen
Bidragsytere fra Stavanger kommune:
Vegard Anakarstrand
Anine Bang Larsen
Anne-Cathrine Scheen
Aina Hovden Lunde
Kjetil Bøe
Hanne Windsholdt
Bård Ove Pedersen

Samarbeidsgruppen:
Oddvar Njå, representant for grunneiere
Bjarte Njå, lokal bonde med beiteavtale
Børge Harestad, Fjøløy forts venner
Svein Inge Svela, Fjøløy forts venner
Jane Byberg, Stavanger Turistforening
Preben Falck, Stavanger Turistforening
Hans Olav Sandvoll, Ryfylke friluftsråd
Dagny Hausken, politisk representant
Ane Ims Borsheim, Frilager

Foto: Alle bilder er tatt av ansatte i Idrett og utemiljø
Forsidebilde: Et av de militære treningsutstyrene som står på området. Fjøløy fyr i bakgrunnen.

Takk til bidragsytere:
Rennesøy kommune
Fjøløy forts venner
Finnøy Turlag
Rennesøy Turlag
Den norske turistforening
Ryfylke friluftsråd
Byantikvar
Kystverket
Visit utstein

*Sauer på beite på Fjøløy fort.
De opprettholder kulturlandskapet
med kystlynghei.*

En familie på sykkel tur til Ørnafjellet, august 2019.

Forord

Rennesøy kommune kjøpte Fjøløy fort fra Forsvaret med støtte fra Direktorat for naturforvaltning i 2010. Området ble åpnet som natur og friområde i 2011. Åpningen var en viktig milepæl for allmannsretten, da området hadde vært stengt av i over 70 år. Målsettingen er at Fjøløy i fremtiden skal fremstå som et attraktivt natur og friområde for alle.

Gode, tilgjengelige friområder er en viktig ressurs for folkehelse og trivsel. Kommunen er etter frilufsloven et friluftslivsorgan og har ansvar for å fremme allmenhetens friluftsinteresser og arbeide for å fremme friluftsmål innen sitt område.

I området er det ønskelig å tilrettelegge for friluftaktiviteter både for kommunens og regionens innbyggere på premisser som sikrer at naturmangfoldet og kulturhistoriske verdier i området ivaretas på en bærekraftig måte i fremtiden. Planen er utarbeidet i et grøntfaglig perspektiv og anerkjenner den tverrfaglige kompleksiteten i forvaltningsoppgavene som må løses i fremtiden.

Stavanger kommune ved Idrett og utemiljø forvalter parker, lekeplasser, natur og friområder og har ansvar for utvikling og drift av disse områdene.

Denne planen skal sikre at Fjøløy fort skal være et attraktivt natur og friområde for alle og et målpunkt for bærekraftig reiseliv. Formålet med disposisjonsplanen er å skape rammer for å sikre ønsket helhetlig utvikling og forvaltning av natur og friområdet samt fremme og tilrettelegge for fysisk aktivitet og rekreasjon samtidig som stedegne kvaliteter ivaretas.

Planen er et overordnet rammeverktøy for fremtidig forvaltning, videreutvikling og arealbruk ved Fjøløy fort.

God landskapstilpasning, naturbaserte løsninger og ivaretagelse av eksisterende kvaliteter er premisser for fremtidig utvikling av området.

Idrett og utemiljø
Stavanger kommune,
30.04.2021

Innhold

FORORD	s.3
INNHOLDSFORTEGNELSE	s.4-5
1. INNLEDNING	s.6
1.1 Bakgrunn for planen	s. 6
1.2 Visjon, mål	s.8
1.3 Anbefalinger og hovedgrep	s.9
1.4 Brukermedvirkning	s.10
2. SAMMENDRAG	s.11
3. BESKRIVELSE AV OMRÅDET	s.12
3.1 Beskrivelse av området med områdeavgrensning	s. 13-14
3.2 Planstatus og rammer for fremtidig arealbruk	s.15-16
3.3 Dagens bruk og aktivitetstilbud	s.17-18
3.4 Historien til Fjøløy fort	s.19-20
4. PRIORITERINGER OG OVERORDNET ØKONOMI	
4.1 Overordnet prosjektøkonomi	s.21
4.2 Foreslått driftsbudsjett	s. 21-22
4.3 Foreslått investeringsbudsjett	s.23-24
4.4 Høyt prioriterte tiltak	s.25

Fjøløy fort, utsikt fra Fjøløy fyr. Signalstasjonen på Fjøløyvarden er synlig fra lang avstand i alle retninger.

5. REGISTRERINGER OG ANALYSER	s.26
5. Metodikk	s.27
5.1 Landskapskarakter	s.28-29
5.2 Landskapsklassifisering	s. 29-30
5.3 Naturmangfold på Fjøløy fort	s.30-31
5.4 Geologi og markslag	s.32-33
5.5. Overvann og avrenning	s.34
5.6 Tilgjengelighet og terreng	s.35
5.7 Infrastruktur (adkomst, parkering, kaier, turveier, møblering, lys)	s.36-37
5.7.1 Eksisterende skilting	s.38-39
5.8 Kulturminner på Fjøløy fort	s.40-43
5.9 Bygninger og evaluering av gjennomført mulighetsstudie	s. 44-51
6. DRIFT	
6.1 Driftsmodell	s.52-59
6.2 Skjøtsel, drift og avtale	s. 60- 61
6. DISPOSISJONSPLAN	s. 62
6.1 Disposisjonskart	s. 64-65
6.2 Overordna plangrep (kommuneplan og reguleringsplanforslag)	s. 66-67
6.3 Delområdene i disposisjonsplanen	s.68-70
6.4 Disposisjonsplan - turkartutgave	s.71
7. KILDER	s.72
Vedlegg 1. Retningslinjer for skjøtsel av friområder i Stavanger kommune	s. 73-74

*Den tyske forlegningen,
en sambandsbunkers som er
bevart fra andre verdenskrig.*

1. Innledning

Rennesøy, Finnøy og Stavanger kommune slo seg sammen til én kommune 01. januar 2020. Som et innledende oppdrag i samarbeidet ble Disposisjonsplan for Fjøløy fort natur og friområde bestilt. Planen er et overordnet plandokument som gir rammer for fremtidig utvikling og bruk av natur og friområdet.

1.1 BAKGRUNN FOR PLANEN

Fjøløy fort er natur og friområde på 270 dekar på Fjøløy. Området har vært militært område frem til 2010, da Fjøløy fort ble kjøpt av Rennesøy kommune med støtte fra Direktoratet for Naturforvaltning. Støtten forutsatte at området skal nyttes som natur og friområde.

Området har store naturverdier med naturtypene kystlynghei og naturbeitemark. Det er kulturlandskap og mindre områder med strandeng hvor det er funn av flere arter av nasjonal forvaltningsinteresse.

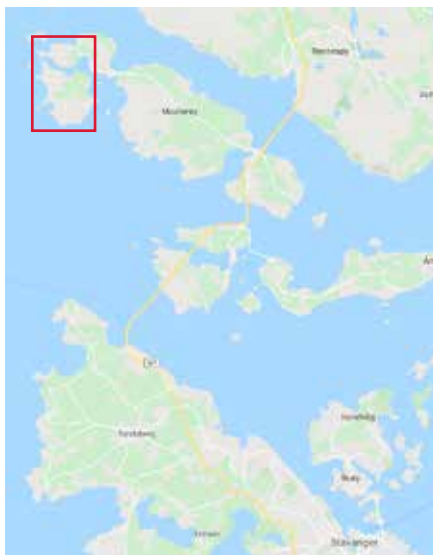
På fortet finnes bygg fra andre verdenskrig, og etterkrigstiden da kystfortet ble videreutviklet av Det norske kystforsvaret. Kystfortet var operativt frem til 1999 og et militært øvingsområde frem til 2009. De militærhistoriske kulturminnene er egenarta og ønskes bevart.

Området ble åpnet som natur og friområde i 2011. Åpningen var en viktig milepæl, da området hadde vært stengt for folk flest i over 70 år.

Folketallet gjør Stavanger kommune til Norges fjerde største kommune etter kommunesammenslåingen. Stavanger har de siste årene hatt stort utbyggingspress og knapphet på natur- og friluftsareal. Det er en prioritert oppgave for kommunen å arbeide med å sikre, tilgjengeliggjøre og videreutvikle Natur og friområder og natur og friområder for alle innbyggere.

Disposisjonsplanen vil være et viktig grunnlag for å kunne sikre og videreutvikle området for aktiviteter, friluftsliv og annen bruk av området på en måte som ivaretar kulturlandskapet, kulturminner, militærhistorie og samtidig naturbeitemark på en bærekraftig måte.

Områder det er ønskelig å skjerme for inngrep, støy og senkelte typer tiltak av hensyn til naturkvaliteter på stedet. Planen legger frem ønsket prioritering av de aktuelle tiltakene for området og er grunnlag for videre detaljplanlegging av tiltak.

Fjøløy
Georeferert flyfoto
14.10.2019
Målestokk 1:10000

Paradisvika

Kvitsøyfjorden

1.2 Visjon og mål for Fjøløy fort

Visjonen vår er at Fjøløy natur og friområde skal være et attraktivt område som fremmer friluftsliv, naturopplevelser, rekreasjon og fysisk aktivitet for alle med hensyn til naturverdiene, kulturminnene, militærhistorien og kulturlandskapet på stedet.

For å gjennomføre dette er følgende mål satt: **Naturverdiene, kulturminnene, militærhistorien og kulturlandskapet på Fjøløy fort skal fremmes som bærekraftig arena for naturopplevelser, kulturlandskap, krigshistorie og kulturminner.**

Det betyr:

- Bruk og aktiviteter legges der de ikke skader sårbar natur og landskap. Det viktigste grepet for å bevare kulturbeitemar og kystlynghei er at en unngår slitasje. Naturtypen kystlynghei er helt avhengig av riktig skjøtsel, så hvis den står urørt, vil naturtypen endre seg. Derfor reduseres antallet eksisterende merke stier i området grunnet sårbar natur. Aktiviteter flyttes til hovedturveien slik at de er tilgjengelige for alle og ikke er i konflikt med naturverdiene.
- Infrastrukturen må utbedres slik at området er robust nok til at området tåler økt bruk. Tiltak er utbedring av gjerder, adkomstvei og tilrettelegging for busser før man går ut fra at området kan være bærekraftig og promotes som et regionalt turmål.
- Naturbeite uten gjødsling med godt regulert beitetrykk skal være premiss for bruk av området. Beitedyrene er våre viktigste redskaper for å ivareta kystlyngheia. Dette må formidles til brukerne av området så de forstår at de hjelper med å fremme kulturlandskapet ved å vise hensyn til dyra.
- Landskapet skal ikke bygges ned. Nye bygg tillates ikke oppført uten særlig behov. Eksisterende bygg må videreutvikles. Inngrep skal underordnes landskapsbildet.
- Det må etableres egne prosjekter for utvikling av aktivitetstilbud, byggenes innhold, formidling av lokalhistorie, militærhistoriske kulturminner, undervisningsopplegg og museumsgjennomgang av Fjøløy forts venners samling av militæreffekter.
- Samarbeid med lokale aktører og interesseparter vektlegges for god forankring i lokalmiljøet. Det legges opp til halvårige intensjonsmøter.

RAMMER FOR DISPOSISJONSPLANEN

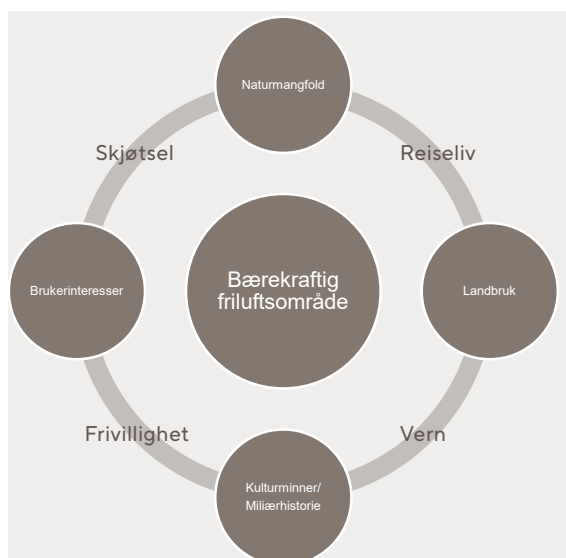
Disposisjonsplanens målsettinger bygger videre på kommuneplanens føringer og handlingsplan for Fjøløy fort 2014 til 2017.

Kartlegging og analyser skal vise kvaliteter og egenskaper med hensyn til verdi, sårbarhet og tålegrense. I kommuneplanen ligger det føringer om at sentrale deler av området foreslås som <<stille>> område og skal skjermes for aktiviteter som medfører motorisert støy.

Med bakgrunn i analyser, dialog med interesseparter og utredninger skal planen fastsette rammer for fremtidig arealbruk, identifisere nødvendige investeringer og kartlegge driftsbehov for området.

1.2.2 FORARBEID

Planen bygger videre på Handlingsplan for Fjøløy fort og Mulighetsstudie for Fjøløy Fort utarbeidet av Rennesøy kommune. Ryfylke friluftsråd har bistått som en aktiv bidragsyter i tidligere arbeider om videreutvikling av Fjøløy fort, særlig i prosessen om restaurering av bygg og mulighetsstudien. Tiltak som bør videreføres fra grunnlagsdokumentene er identifisert og bakt inn i denne disposisjonsplanen.

Modell som viser samspillet av hensyn som må balanseres for å skape et bærekraftig natur og friområde for Fjøløy fort.

1.3 Anbefalinger og hovedgrep

Med bakgrunn i planens utredninger og analyser kan disposisjonsplanen for Fjøløy fort oppsummeres i følgende strategiske anbefalinger og hovedgrep på tre nivå:

1. OVERORDNET PLAN

KOMMUNEPLAN:

Spille inn behov for endringer som fremmer friluftsliv, naturmiljø og nyere tids kulturmiljø

HANDLINGS- OG ØKONOMIPLAN:

Sikre gjennomføring for utvikling i økonomiske rammer for drift og investeringsprosjekter

AREALSIKRING:

Prosess om videreutvikling av Fjøløy fyr som Natur og friområde, restaurering av fyrhagene og sikre allmenn tilgjengelighet

2. DETALJPLAN – GJENNOMFØRING AV PROSJEKTER:

PARK INVESTERINGS- PROSJEKT

Detaljprosjektering og bygging av nødvendig infrastruktur, utstyr og møblering

BYGG TILSTANDSVURDERING OG PROGRAMMERING

Kartlegge tilstand og kostnader for istandsetting av bygg, lage plan for innhold og fremtidig bruk av bygg

KULTURMINNER TILSTANDSVURDERING OG BEVARINGSPLAN

Katalogisere og tilstandsvurdere inventar og kulturminner museumsfaglig, lage plan for fremtidig bevaring

2. FORVALTNING OG FORMIDLING

DRIFT

Sikre gode driftsrutiner: vedlikehold, renhold, tilrettelegge beiteavtaler, utleie, intensjonsavtaler og dialog med interesseparter

OPPFØLGING INFORMASJONSTRATEGI -

Samarbeid med lokale interesseparter om promotering av området, arrangementer og bærekraftig reiseliv

FORMIDLING - GRØNN UNDERVISNING

Lage et tverrfaglig prosjekt om pedagogisk material, undervisning og omvisninger på Fjøløy fort

1.4 Brukermedvirkning

I arbeidet med planen har vi brukt medvirkningsmodellen fra Rennesøy kommune. En arbeidsgruppe ble samlet i forkant av arbeidet og har deltatt fra oppstartsmøtet for planarbeidet. I prosessen ble det lagt opp til følgende medvirkning.

ORGANISERING AV BRUKERMEDVIRKNING

Opprettet interessegruppe for Fjøløy fort

I oppstartsmøtet juni 2019 ble det satt sammen en referansegruppe som har interesser og som bruker natur og friområdet aktivt. Administrasjonen i daværende Rennesøy kommune har god kjennskap til aktiviteten på Fjøløy og foreslo representanter til gruppa.

Gruppen (heretter kalt interessegruppa) bestod av representant for Fjøløy forts venner, Den norske turistforening, Ryfylke friluftsråd, representant for grunneiere på naboeiendommene, politiske representanter, representanter fra Rennesøy kommune og Stavanger kommune.

Oppstartsmøte 14. juni 2019

Det ble avholdt oppstartsmøte for arbeidet med lokale aktører invitert av Rennesøy kommune, interessegruppa og lokale politikere. Styringsgruppa for Fjøløy fort var representert ved daværende ordfører Dagny Sunne Hausken. Alle oppmøtte ble gitt anledning til å presentere sine innspill, ønsker og behov knyttet til Fjøløy fort og ble orientert om hva disposisjonsplanens rolle er for fremtidig utvikling.

Politisk workshop 30. august 2019

På dette møtet ble alle politiske gruppeledere fra Rennesøy kommunestyre invitert. Det ble orientert om planens innhold og oppsett. Foreslått fremdrift, milepæler og behandlingsplan ble presentert. Gruppelederne som møtte opp, ble gitt anledning til å komme med innspill. Oppsett og innhold for disposisjonsplanen ble videre godkjent i politisk saksfremlegg i Rennesøy kommunestyre og Utvalg for miljø og utbygging desember 2019.

Midtveismøte 06. november 2019

Interessegruppa ble invitert til midtveismøte for å gå gjennom analysefunn og fremdrift. Det ble gitt anledning for innspill.

Orienteringsmøter april 2021

Grunnet avvikling av barselpermisjon hos prosjektleder ble fremdrift forskjøvet. I slutfø-

ringen av planen ble grunneiere og de øvrige partene i interessegruppa presentert planens hovedgrep og disposisjonskartet og oppfordret til å komme med innspill i høringsprosessen. Det ble informert om ny fremdriftsplan for politisk behandling.

Dialog med Interesseparter

Underveis i utarbeidelsen var det samarbeid og dialog med interessegruppen, byantikvar Hanne Windsholdt og kystverket. Interessegruppa og lokale grunneiere har blitt invitert både til befaringer og møter gjennom prosessen med planens utarbeidelse. Dette gjør at grepene i planen har god forankring lokalt.

Lokale speidergrupper er blitt kontaktet for å kartlegge bruk av natur og friområdet. KFUM-speideren på Rennesøy har moderat aktivitet på Fjøløy fort. De bruker området til sykkel-turer og gåturer og er fornøyd med dagens tilrettelegging. Gruppen har ikke brukt området til overnatting, men har ønske om overnattingsturer i de nyoppussa fasilitetene. Lave leiepriser eller gratis lån av byggene er da en forutsetning.

Speideren har stort utbytte av omvisninger med Fjøløy forts venner. Speidergruppen uttrykte stor interesse for å fremdeles kunne delta på disse omvisningene.

Et møte med Kystverket ble avholdt 28. april 2021 hvor det ble orientert om planens innhold og kystverket informerte om deres tanker rundt Fjøløy fyr med tilhørende eiendom.

Offentlig høring

Disposisjonsplanen var til offentlig høring 1. juni til 11 august 2021. Samarbeidsgruppen ble invitert til arbeidsmøte om innspill. Alle høringsinnspillene ble gjennomgått og vurdert i saksfremlegg om endelig politisk behandling.

Fremtidige samarbeid

Samarbeidet med interessegruppa, lokale grunneiere og lokale aktører har vært viktig i planarbeidet. Samarbeidet videreføres i tråd med driftsmodell for Fjøløy fort, se kapittel 6 s. 55.

2. Sammendrag

Fjøløy er et nasjonalt viktig kulturlandskap. Hit drar man på tur for å oppleve historien og landskapet.

Man skal få oppleve vær og vind og gleden av å få en kaffekjeft på en søndag. Det skal tilrettelegges for aktiviteter på premissene til stedets natur og historie.

Planen er grunnlag for videre arealbruk og utvikling av området med rammer for tiltak og aktiviteter. Planen bygger videre på Handlingsplan for Fjøløy fort.

Planen beskriver hvilke kvaliteter i natur og friområdene som må tas vare på og hvordan disse kvalitetene kan videreutvikles. I bestillingen av disposisjonsplanen har det grøntfaglige vært vektlagt. Det anbefales at tilstandsvurderinger og mulighetstudier for bygg må utføres løpende. Utrekningsoppgaver som det er avdekket behov for legges frem som forslag til investeringsprosjekt.

Målet er å øke tilgjengeligheten og bruken av natur og friområdene, samtidig som kulturminner, militærhistorie og naturverdier forvaltes og formidles på en bærekraftig måte.

Ut fra stedsregistreringer, analyser og informasjon om området er det gjort vurderinger av naturlig tilretteleggingsgrad opp mot vern av naturverdier, kulturminner og friluftsinnteresser.

– Identifisering av nødvendige investeringer for parkdrift, byggdrift og videreutvikling av natur og friområdene er gjort. Følgende hovedgrep foreslås og visualiseres i disposisjonsplanskart for fremtidig bruk av området som friluftsansal med beskrivelse av ønska tiltak. Følgende hovedgrep foreslås

- **Tilrettelegge god infrastruktur rusta for økt bruk**
- **Bevare kulturlandskapet:**
 - Redusere ferdsel i sårbar natur
 - Lage aktiviteter for alle langs hovedturen på beitedyras premissar
 - Smart skilting
 - Bruke og istandsette eksisterende bygg
- **Investeringsprosjekter for videre utvikling**
- **Avsette driftsmidler til utgifter**

“Borgen” En rasteplass med bålplass i en gammel skytterstilling sør på området.

Infrastruktur på Fjøløy gjør det utfordrende å komme seg til området. Det er for lite sted å parkere på i høysesongen. Adkomstveien fra Mosterøy er smal, det er dyr på beite langs vegen som heller ikke er inngjerda. Skal det legges tilrette for økt bruk, må dette tas tak i på flere nivå. Adkomstveien fra Fjøløybrua og busstilbudet bør utbedres. I denne planen foreslås det at grusplassen øst for Ørnafjellet kan være supplerende parkering ved arrangement.

Bevare kulturlandskapet ved å tilrettelegge det åpne landskapet slik at det fremstår urørt, opprinnelig og ydmykt ovenfor havets store krefter. For dette er områdets karakter. For å få til det må hovedbruken planlegges lagt langs hovedturen. Naturlekeplass, trimpark med barkdekke og discgolf foreslås som supplerende aktivitetstilbud og må utformes med god landskapstilpasning. Skjøtselen må være uten gjødsling og med godt regulert beitetrykk.

Det er et viktig prinsipp i planen å bygge videre på de eksisterende strukturene fremfor å bygge nytt, med skånsomme tilpasninger i landskapet. Vern gjennom bruk av eksisterende bygningsmasse. Inngrep skal ha god landskapstilpasning og det må være rom for midlertidige installasjoner som scenerigg.

Smart skilting er å redusere antall skilt og øke lesbarheten. Ta i bruk ny teknologi som QR-koder, personteller og digitale skilt som kan oppdateres på nøkkelpunkter som ved toalettbygget.

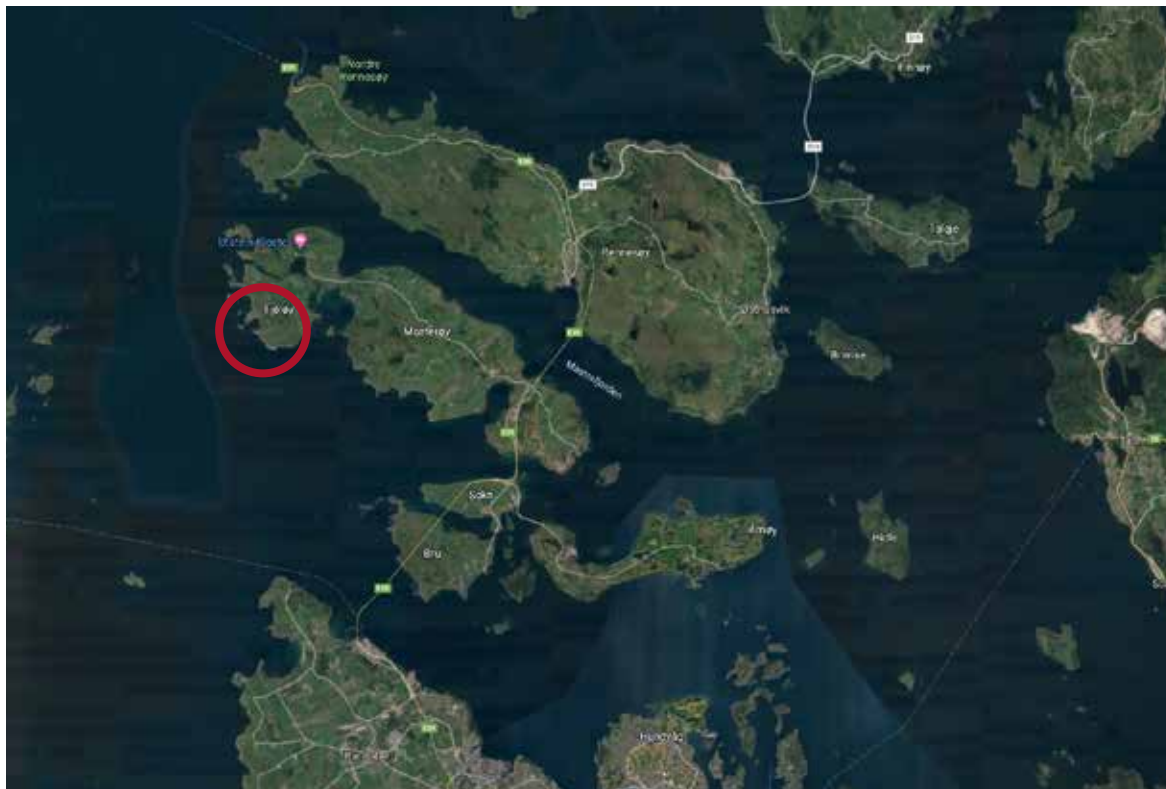
Investeringsprosjekter er nødvendige tiltak som utredninger om bygg, identifiserte investeringsbehov og forslag til nye aktiviteter må forankres i handlings- og investeringsprogram.

Driftsmidlene sikrer at området kan forvaltes etter ønsket standard og uten at det blir for stort vedlikeholdsetterslep. Utgifter som er knyttet til området i dag er dokumentert og må inn i kommunalt driftsbudsjett.

Stavanger
kommune

3. Beskrivelse av området

2 km

Oversiktskart, Kilde: Google Maps.

3.1 Beskrivelse av Fjøløy fort

Fjøløy ligger cirka 17 km i luftlinje nordvest fra Stavanger sentrum. Natur- og friområdet er 270 dekar og ligger sørvest på øya, med utsikt mot Kvitsøy i vest. Kystlandskapet er kupert med kystlynghei, naturbeitemark og svaberg. Det er værhardt med nord- og vestavind.

NÆROMRÅDET

Fjøløy ligger i Rennesøy kommunedel. Øya ligger sør for Klosterøya, som har navn etter Utstein kloster. Middelalderklosteret er kjent som et nasjonalt turistmål. Fjøløy har fastlandsforbindelse med bro via Klosterøy og Mosterøy. Mosterøy er nærmeste tettsted med butikk. Naboeiendommene til Fjøløy fort nyttes til beitemark for storfe og sau.

Fjøløy fyr

Fjøløy fyr grenser til kystfortet og ble bygget i 1849. Det er et landemerke og navigasjonspunkt i kystlandskapet og godt synlig fra skipsledet. Ved fyret finnes bevarte steingarder etter fyrhager. Fyret er eid av Kystverket og brukes som feriehem for ansatte.

Fjøløy kystfort

Bygningene, kanonene og infrastrukturen i kystfortet er viktige militærhistoriske kulturminner fra andre verdenskrig og etter-

krigstiden frem til 1990-årene. Fjøløy forts historie og bygg er nærmere beskrevet i kapittel 3.5 og 5.

Ørnafjellet og Fjøløyvarden

Ørnafjellet og Fjøløyvarden er de høyeste punktene på øya. Fra disse er det fri sikt ut over øygarden og kystlandskapet. Begge toppene ligger i natur og friområdet og er blikkfang langs kysten. Ørnafjellet er den høyeste fjellformasjonen i landskapet på Fjøløy, med et bratt juv ned mot vest danner berget et tydelig særpreg i landskapet.

Til venstre:
Steinbruddet
med oppmalt skytemål.
Strandengvegetasjon i
forkant.

Til høyre: Ei vindskjev selje nær steinbruddet viser hvordan nordavinden tar tak...

OVERORDNET LANDSKAPSBILDE

Fjøløy er et vestlandsk kystlandskap. Landskapsformene, naturgrunnlaget og arealbruken gir stor variasjon i landskapet. Kulturbeitemark, kystlyngheia og svabergene er dominerende særtrekk i området. Nærmere beskrivelse finnes i kapittel 5.1 Landskapskarakter.

TURVEISYSTEM

De eksisterende turveiene bygger på den gamle militære kjøreveien inn på området, med stikkveier til bygg og bunkerser.

Turveisystemet ble utvida etter den kommunale overtakelsen av området. En universelt utformet turvei fra parkeringsplassen ble lagt inn til toalettbygget, med støtte fra fylkeskommunen. Med utvidelsen fikk området en hovedrundløype.

Det finnes mange turstiløyper i området. Tofleløypen og Kanonløypen er merket og tilrettelagt av Fjøløy forts venner. Det er også tursti opp til Storevarden med en rundtur rundt denne som går innom turistforeningshytta.

GAMMELT STEINBRUDD

Steinbrotneset og bruddet ligger igjen med dype hull i svaberget og ble brukt som skytetreningsskole. Her finnes det strandengvegetasjon med arter av nasjonal forvaltningsinteresse (nærmere beskrevet under kapittel 5.5 Kulturminner).

KYSTLED OG HAVN

Hovedskipsleden mellom Stavanger og Bergen går rett utenfor Fjøløy. Fyret er derfor et viktig navigasjonspunkt. Havnebassenget knyttet til Fjøløy fyr og fort er en naturlig havn med le fra svaberg. Det er et attraktivt område for fritidsbåter og sjøkajaker med offentlig brygge på Fjøløy fort og mindre private brygger med sjøhus mot Fjøløy fyr.

STRANDSØNE

Stranden i Fjøløybukta er natursteinstrand. Sør på stranda er det en sandstrand som gir gode bademuligheter. Fra svabergene kan man bade og drive med havfiske på fine dager. Paradisvika er en mer skjerma natursteinstrand som ligger helt sør i natur og friområdet.

Utsikt fra Ørnafjellet mot Storevarden med signalstasjon.

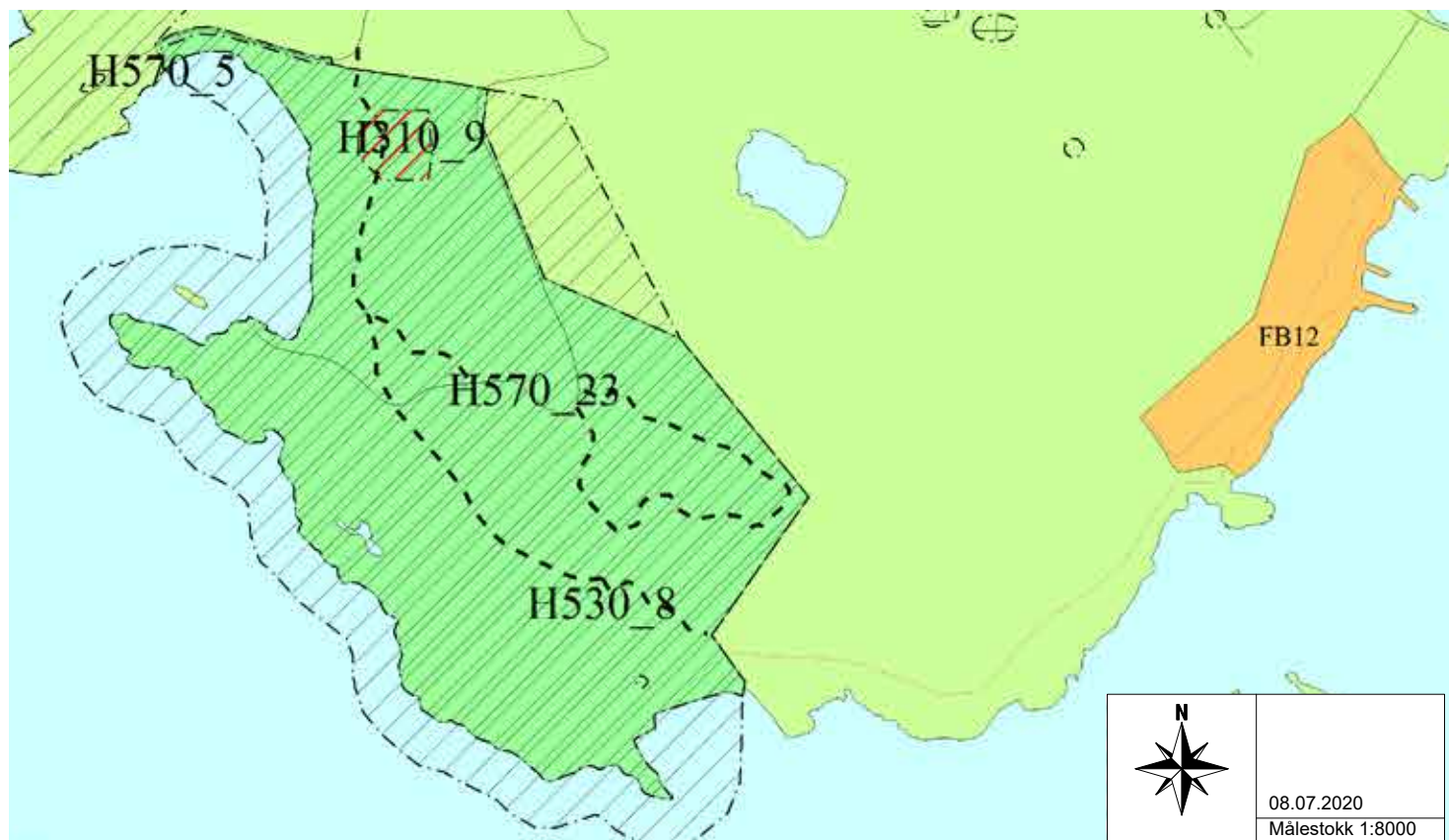
Svaberg med messinglav (gul).

Den nye turveien fra parkeringsplassen til toalettbygget.

Strandsone med utsikt mot Paradisbukta, sett fra Tofleløypa.

Utsnitt av gjeldende kommuneplan for Rennesøy kommunedel. Mørkegrønt er arealformål friområde. Lysegrønt arealformål landbruk natur og friluftsliv. Oransje arealformål er fritidsbebyggelse.

3.2.1 Planstatus

Fjøløy fort er ikke detaljregulert, men avsatt til natur og friområde i kommuneplanen. Dagens formålsgrense følger eiendomsgrensene.

Kommuneplan for Rennesøy kommune 2019–2030, vedtatt av Rennesøy kommunestyre 17. juni 2019, er gjeldende plandokumentet. Revisjon av kommuneplanen pågår våren 2021. Planstrategi 2020–2023 ble vedtatt av Stavanger kommunestyre 14. september 2020, med samfunnsdel og nytt plansystem. I tillegg utarbeides ny arealstrategi våren 2021.

Fjøløy fort er avsatt til natur og friområde med hensynssoner. Tilgrensende arealer er LNF. Hyttefeltet i øst er fritidsbebyggelse – nåværende. Fjøløy fyr har hensynssone kulturmiljø. Båndlegging etter lov om kulturminner gjelder for automatisk freda kulturminner. Disse bestemmelsene gjelder i hensynssonene:

Friluftsliv H530 og Grønnstruktur H540

“Innenfor områdene kan det tillates tiltak som tilrettelegger for ferdsel og friluftsliv. Tiltak som hindrer ferdsel skal ikke tillates. Ved opparbeiding av turveier og turstier skal landskap, naturverdier og forhold til kulturminner legges til grunn for plassering.”

Bevaring av natur- og kulturelementer

“Kulturhistorisk verdifullt landskap med enkelt-elementer skal i størst mulig grad bevares for å opprettholde helhetsopplevelsen. Eksisterende steingarder og piggsteingjerder (gjerder hvor

steiner er benyttet som ‘påler’) er viktige elementer i kulturlandskapet i Rennesøy som det skal tas særlig hensyn til.

I plan- og byggesaker skal enkeltstående natur- og kulturelementer i størst mulig grad integreres og ivaretas, eks. på slike elementer er vann, lokale høydedrag, steingarder og andre kulturminner, spesiell vegetasjon, større trær o.l.”

Faresone ras og skredfare, H310

“Innenfor hensynssonene skal det ikke gis tillatelse til nye tiltak eller godkjennes ny regulering før det er vurdert om tiltaket er forsvarlig og eventuelt på hvilke vilkår. Som grunnlag for vurderingen skal det foreligge geoteknisk analyse og risiko- og sårbarhetsanalyse utarbeidet av fagkyndige.”

1.11.2 Nyere tids kulturminner

Bevaringsverdige bygg

“Ved søknad som gjelder endring (til-, på- ombygging) eller riving av hus og anlegg som er vurdert til å være bevaringsverdig i kulturminneplanen, eller som er registrert i SEFRAK, skal kommunen sende saken på høring til kulturminnemyndighetene før vedtak treffes. [...] Gjeldende kulturminneplan skal være retningsgivende for kommunens forvaltning.”

Eiendomsgrenser markert som røde streker. M1: 10000

3.2.2 Rammer for fremtidig arealbruk

Fjøløy fyr er et statlig sikra natur og friområde. Det er tinglyst en erklæring om at bruk som friområde som premiss for fremtidig utvikling av området.

EIENDOMSFORHOLD

Dagens friområde består av tre eiendommer med gårds- og bruksnummer (GID) 54/8, 54/118 og 54/119. Totalt utgjør disse eiendommene cirka 270 dekar. I tillegg er adkomstveien fra bussholdeplassen og parkeringsplassen kommunalt eid med GID 254/171.

Adkomstveien inn til bussholdeplassen og snuplass for buss er fylkeskommunal med GID 254/127. Adkomstveien fra bussholdeplassen opp til den grusa plassen på fortet er privateid. Her arbeides det med å få på plass bruksavtale med grunneiere som grunnlag for fremtidig bruk. LNF-eiendommene mot øst og nord er privateide og nyttes til beitemark.

TINGLYSTE ERKLÆRINGER

De tre eiendommene som ble kjøpt fra Forsvarsbygg i 2011 ble innløst med støtte fra Direktoratet for naturforvaltning. Det er tinglyst følgende på eiendommene:

"Eiendommen kan ikke nyttes til annet enn friluftsmål uten samtykke fra staten v/ Direktoratet for naturforvaltning."

GJERDEPLIKT

Eiendommene ble ekspropriert av Forsvaret. Da følger det av ekspropriasjonsvedtaket at gjerdeplikten automatisk blir lagt på den nye eieren.

Fjøløy fyr

Fjøløy fyr med tilhørende eiendom på cirka 29 dekar eies av Kystverket. Det er ikke gjort tiltak for å sikre allmenn tilgjengelighet til selve fyret. LNF-området rundt byggene er offentlig tilgjengelig. Fyreieendommen er en naturlig utvidelse av natur og friområdet.

For å sikre en helhetlig forvaltning av Natur og friområdet, muligheter for restaurering av fyrhagene og mulighet for videreutvikling av et friluftområde bør man gå i dialog med Kystverket om mulig innløsning eller bruksavtale for eiendommen. I et langsiktig perspektiv bør det undersøkes muligheter for tilrettelegging av fyret som allment tilgjengelig.

En gruppe kajakkurister har overnattet i telt på Fjøløy fort og gjør seg klar for avreise, august 2019.

3.3 Dagens bruk og aktivitetstilbud

I natur og friområdet er det tilrettelagt for aktiviteter med hovedvekt på friluftsliv og egentrening. Speidergrupper, skoler og barnehager bruker området til dagsturer.

Turgåing og fremkommelighet

Med gruslagte turveier, tråkk, stier og kupert terreng er Fjøløy fort et sted for treningsøkter og turer. Hovedturveien har lys og kan slik brukes både på kveldstid og i vinterhalvåret. Hovedturvei fra parkeringsplassen til toalettbygget er tilrettelagt for alle. Stigningen på rundløypen opp mot Ørnafjellet er cirka 1:8 på det bratteste. Den er fremkommelig for elektriske rullestoler og barnevogner.

Trening

Det er tilrettelagt egentreningsutstyr med utgangspunkt i "military fitness". Utstyret er plassert et og et. Man løper mellom utstyrspostene. Det er balansebom, pull up stativ, armgang, push-up-bommer og balanselinje spredt langs turveien og ved svaberget langs Tolfleløypå. Mye av utstyret er bygget på dugnad og er i varierende tilstand.

Krigshistorisk formidling

Fjøløy forts venner har et sterkt engasjement for militærhistorien på fortet. Foreningen driver krigshistorisk formidling på frivillig basis ved kystfortet.

Båter og kajakkpadling

Det er offentlig kai som som de med fritidsbåter kan bruke. Det er ingen havneavgift eller rutetrafikk så det er fri bruk. Ved sandstranda er det et godt sted for å gå i land og sjøsette småbåter. Dette gjør Fjøløy til et godt egna sted for sjøkajakkpadling.

Hundelufting med båndtvang

Fjøløy fort brukes til hundelufting. Da det er dyr på beite, og av hensyn til fuglevilt er det båndtvang hele året.

Sanking

Det er tillatt å sanke mat i Natur og friområdet. Det er villepler, einerbær og sopp som det er mulig å sanke på Fjøløy. I fjæra finnes flere typer spiselig tang.

Sykling og terrengsykling

Området er kupert og det er i bruk av terrengsyklister. Aktiviteten er ikke tilrettelagt, men pågår uorganisert og skjer både på turstiene og i terrenget. All sykling på området må ta hensyn til gående og beitedyr. Fart tilpasses etter dette.

Klatring

Flere bratte skrenter brukes til klatring. Rustne gamle klatrefester og nye moderne klatrefester er registrert montert i fjellet. Det er høy rasfare ved Ørnafjellet, og klatring der tillates derfor ikke. Klatring på andre steder skjer på eget ansvar.

Terrengsykling på Ørnafjellet, august 2019.

Den ubetjente turistforeningshytta på Fjøløyvarden er en ombygget militærbrakke.

Overnattingsmuligheter

Den Norske Turistforening har en ubetjent hytte på Fjøløyvarden. Den kan leies for overnatting via nettsidene deres.

I tillegg er det muligheter for å sette opp telt på området.

Toaletter

Det er tilrettelagt med med offentlige toaletter etter den kommunale overtakelsen. Det er tre vanlige toalett som brukes ved arrangementer, og et HC-toalett som alltid er åpent. Toalettbygget er ferdigstilt, men det bør settes på plater under taket for at regnet ikke skal blåse inn på sitteplassene.

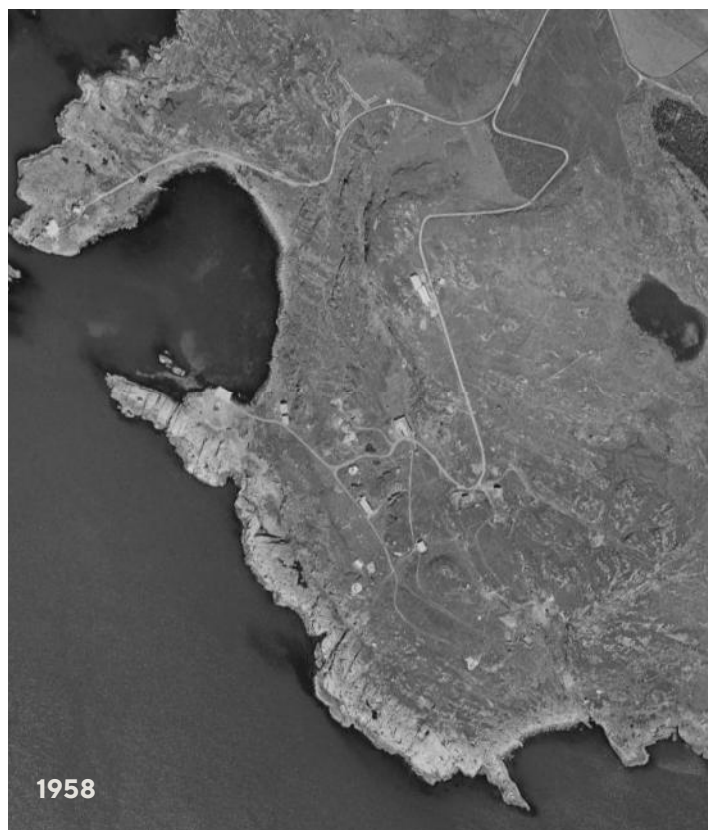
Sauebeite

Sauer på beite er en forutsetning for å skjømte kulturlandskapet med kystlynghei. Kommunen har inngått beiteavtale på Fjøløy fort med en lokal bonde. Området er tilrettelagt for dette ved at det er satt opp gjerder og grunder rundt rasteplasser og toalettbygg.

Parkering og kollektivtransport

Det er busstopp med asfaltert snuplass i tilknytning til Fjøløy fort. Men det er få rutebusser som går per dag. Dette gjør at de fleste reiser hit med bil eller sykkel. Det er offentlig parkeringsplass ved adkomstveien. I tillegg er det anlagt to HC-parkeringsplasser ved starten av den tilrettelagte turveien inn i området. Disse er ikke merket fra hovedparkeringsplassen. Det er ikke et sykkel-parkeringsstilbud her. Ved arrangementer og i høysesongen er det for liten parkeringskapasitet.

Historiske flyfoto:

0 450 m
1:10 000

Disse karene går tur på fortet sammen og forteller at da tyskerne kom til Fjøløy høsten 1940, var det en av dem som ble utpekt til å vise veien mot fortet fra handelsstedet. Unggutten viste veien til Njåene, for der på garden, der var det en som kunne litt tysk. At kaia lå der, og at fyret nylig hadde fått telelinjer, det var strategisk viktig for bygging av kystfortet.

3.4 Historien til Fjøløy fort

Fjøløy kystfort ble anlagt av tyskerne i 1941. Etter andre verdenskrig ble Fjøløy hovedfort i Rogaland for det norske Sjøforsvaret. Senere er området brukt til militært øvingsområde. All militær aktivitet ble lagt ned i 2009.

Om kystfortet

Kystfortet var del av artillerigruppe Stavanger – Nord. Det bestod av batteriene på Rennesøy, Kvitsøy, Marhåve på Tau og Fjøløy. Kystfortet ble bygget i 1940–1941 og var operativt våren 1941. Rundt 150 soldater var stasjonert her under krigen. Mange lokale bønder måtte bidra med transport.

Da sjøforsvaret overtok fortet, var dette viktig militærstrategisk plassert og ble hovedfort i Rogaland. I 1999, etter at moderne teknologi med luftartilleri var tatt i bruk, ble fortet med kanonstillingene utdatert og nedlagt. Fortet er mer detaljert beskrevet i kapittel 5.8

Om landskapsutviklingen

Den militære forvaltningen har gjort at det har vært lite inngrep i landskapet de siste 75 årene. Den militære utbyggingen har hatt god landskapstilpasning og er lite synlig i terrenget. Noen bygg er revet etter at den operative driften ble lagt ned, noe som skaper åpne plasser.

I historiske flyfoto kan vi se at den største forandringen i området de siste 50 åra er gjengroing av kystlyngheia med krattvegetasjon. Dette er trolig en følge av lavt beitetrykk og endring i gjødslingsmønster på de tilgrensende markene. I tillegg er ny turvei fra parkeringen anlagt i 2011. Landskapskarakter er beskrevet i kapittel 5.1.

0 450 m
1:10 000

Stavanger
kommune

4. Prioriteringer og overordna økonomi

Til høyre: Foreslått plassering av nytt hovedinfopunkt på parkeringsplassen knyttet til turveien mot fortet.

Til venstre: Fjøløy fyr bør sikres som et offentlig tilgjengelig målpunkt og innlemmes i det kommunale friområdet.

4.1 Overordnet prosjektøkonomi

Disposisjonsplanen legger opp til følgende prioriteringer, fremdriftsplan og grovt kostnadsestimat for å sikre ønsket utvikling. Forslagene deles inn i anbefalte investeringsprosjekt, driftstiltak for natur og friluftsområde og byggdrift.

OPPFØLGING AV HANDLINGSPLAN FOR FJØLØY FORT 2014–2017

Mange av investeringsforslagene er hentet fra *Handlingsplan for Fjøløy fort 2011–2017*, hvor Rennesøy kommune har utarbeidet et grunnlag for videreutvikling av Fjøløy fort. Identifiserte tiltak i planen som ikke er gjennomført, foreslås videreført i forslag til investeringsprosjekter for Fjøløy fort. Disse baseres på eksisterende kostnadsestimater, med prisindeksjustering. I handlingsplanen var det lagt opp til følgende finansieringsmodell:

“I arbeidet med å realisere planen vil det måtte søkes ekstern finansiering på de fleste av tiltakene. Kommunal egenandel må påregnes men denne vil bli vurdert i kommunens budsjett og handlingsplan[...].

Administrasjonen i samarbeide med plangruppen, Ryfylkefriluftsråd og Stavanger Turistforening skal hvert år vurdere prioriteringene og sende søknader på de aktuelle tiltakene. Deretter skal de iverksettes.”

Intensjonen i denne handlingsplanen om prosjektøkonomi basert på eksterne midler, er god, men sikrer ikke fremdrift og prosjektplanlegging over tid. Dette bekreftes også av den foreslåtte prosjektfremdriften i handlingsplanen. Flere viktige prosjekter ble ikke gjennomført grunnet manglende budsjett.

Nye tiltak i disposisjonsplanen

Gjennomførte analyser avdekket nye behov for investeringer og driftstiltak. Det vises til kapittel 5 og kapittel 6 for tiltakene og forslagenes bakgrunn.

ANBEFALT FINANSIERINGSMODELL

Mange av prosjektene på Fjøløy haster å det få gjennomført og de bør derfor fullfinansieres. Stavanger kommune må som en fremtidsrettet grønn kommune sikre gjennomføring og fremdrift ved å sette av nødvendige midler i handlings- og økonomiplanen (heretter kalt HØP).

Det skal søkes på mulige midler som spillemidler, gaver fra Sparebankstiftelsen og fylkeskommunale midler for universell utforming som supplerende finansiering. Men de fleste søkbare midler innvilges i ettertid, og og dette støtter at det bør på plass en fullfinansiering av prosjekter og driftskostnader.

BEREGNING AV KOSTNADSKALKYLER

Anslått kostnad for byggeprosjekter og kai baseres på tall fra *Handlingsplan for Fjøløy fort 2014–2017* med prisindeksjustering. For å kvalitets sikre investeringskostnadene må det utarbeides et forprosjekt. Investeringskostnader og driftskostnader for natur og friområdet er beregnet på stedlige forhold og erfaringsgrunnlag fra Idrett og utemiljø.

INDELING KOSTNADSESTIMAT

I prosjekter hvor det er behov for utredninger for å kunne lage endeligekostnadskalkyler, er kun estimerte kostnad av forprosjektet lagt inn. Kostnadsestimatet og prosjektforslag settes opp i følgende kategorier:

- ÅRLIG DRIFT NATUR
- ÅRLIG DRIFT BYGG
- INVESTERINGSPROSJEKTER NATUR
- INVESTERINGSPROSJEKTER BYGG

4.2 Foreslått driftsbudsjett

Det er pr. 2021 ikke avsatt egne driftsmidler for Fjøløy fort. Følgende driftsbudsjett foreslås vedtatt fra 2022.

DRIFTS- OG FORVALTNINGSUTGIFTER NATUR OG FRIOMRÅDE

Frem til 2021 har en mindre enganssum overført fra a Rennesøy kommune finansiert drift av området. Driftsbudsjettet bør økes fra 2022 for å ivareta reelle driftskostnadene ved Fjøløy natur og friområde. Tabellen viser estimat for gjennomsnittlige drifts- og vedlikeholdskostnader etter erfaringstall fra Stavanger kommune Idrett og utemiljø.

DRIFTS-OG FORVALTNINGSUTGIFTER BYGG

For å kunne beregne fremtidige årlige driftsutgifter for byggforvaltning må det gjennomføres tilstandskartlegging av bygg og mulighetsstudie for programmering av bygg.

FORESLÅTT DRIFTSBUDSJETT FJØLØY NATUR OG FRIOMRÅDE 2022-2025

TILTAK ÅRLIG DRIFT	PRIS I KR (inkl. mva.)	KOMMENTAR
Oppfølging plan og investeringsprosjekter	50 000	Oppfølging av løpende investeringsprosjekter, implementering i kulturminneplan og hensynssoner i kommuneplan
Mekanisk fjerning av tistler	50 000	Et nødvendig skjøtselstiltak på beitemarksarealene for å hindre spredning. Arbeidet settes ut i avtale til lokale bønder
Vegetasjonsrydding og skjøtsel av lynghei	100 000	Rydding og brenning av einerkratt, lyngsviing eller mekanisk rydding av lyng
Kantslått i områder som er inngjerda	50 000	Kantklipp av graskanter i inngjerda areal 2. ganger årlig
Avfallshåndtering	100 000	Ukentlig tømning av nedgravd avfallscontainer i høysesong, månedlig tømning utenom høysesong
Vedlikehold turvei	100 000	Påfyll av grus, avretting stier, grøfterens
Vedlikehold utstyr	200 000	Vedlikehold skilt, møbler, gjerder, porter, grunder, gjerdeklyver og avfallsdunker
Ettersyn og vedlikehold lekeplassutstyr	100 000	Omfatter eksisterende utstyr og planlagt lekeplass og discgolf
Vedlikehold	100 000	Løpende vedlikehold kai
Lysløype	130 000	Vedlikehold og strømavgifter for lysnett turvei
Vinterdrift	200 000	Måking og strøing turveinett, feiing og snøfjerning på p-plass
TOTAL	1 180 000	Årlig sum for drift og vedlikehold med anbefalt skjøtelsnivå

FORESLÅTT DRIFTSBUDSJETT BYGGDRIFT FOR FJØLØY 2022-2025

TILTAK ÅRLIG DRIFT	PRIS I KR (inkl. mva.)	KOMMENTAR
Drift toalettbygg	550 000	Renhold, costing, strøm, materiell, søppeltømming og vedlikehold for å drifte alle toalettene året rundt
Strøm og internett	50 000	Nettleie, strøm og internettkostnader
Utbedring elektro	100 000	Anleggsgjennomgang med Lyse har avdekket store feil og mangler på el-anlegg. Manlger dokumentasjon og må utbedres.
Vedlikehold bygg	200 000	Løpende drift og vedlikeholdstiltak
TOTAL	900 000	Årlig sum for drift og vedlikehold med anbefalt skjøtelsnivå

4.3 Foreslått investeringsbudsjett

4.3.1 ANBEFALTE INVESTERINGER BYGGEPROSJEKTER

To av byggene er totalrenovert, og toalettbygget er av nyere dato. Resten av bygningene har restaureringsbehov. Kompleksiteten i bygningsmassen, kombinert med vedlikeholdsetterslep, slitasje og driftsutfordringer som fukt, gir behov for egen utredning av tilstanden til byggene samt mulighetstudie. Dette vil være grunnlag for videre investeringer og prioriteringer for byggene. Mulighetsstudie vil omfatte plan for videre bruk og utvikling av bygningsmassen i samarbeid med byantikvaren. Det legges opp til vern av bygningsmassen gjennom bruk.

I dag disponerer Fjøløy forts venner alle bunkersene, garasjen og lagerbygget ved havna. De har gjenstander i alle byggene, og disse må gås gjennom. På grunn av gjenstandenes verdi og egenart er det behov for rådgivning fra en konsulent med museums-

Fra Offisersmesså 18.09.2019. Ordfører i Rennesøy Dagny Hausken åpnet byggene etter restaureringen.

faglig bakgrunn for å kartlegge hvilke gjenstander som er relevante for kystfortets historie. Denne gjennomgangen vil være nødvendig for å opprettholde godt samarbeid og aktivitet ved venneforeningen.

I tillegg legges det opp til at planlagte investeringsprosjekter for bygg videreføres fra handlingsplanen for Fjøløy fort 2014-2017. Prosjekter som vil føre til reduserte driftsutgifter vektlegges.

FORESLÅTTE INVESTERINGSPROSJEKTER BYGG FOR FJØLØY

TILTAK 2022-2025	PRIS I KR (inkl. mva.)	KOMMENTAR
Museumsgjennomgang av inventar	300 000	Digital katalogisering og museumsfaglig gjennomgang av inventar og antikviteter. avtaler og samarbeid med venneforening
Mulighetsstudie eksisterende bygg	500 000	Fastsette hvilken bruk det kan legges til rette for, og samarbeid mellom byggeprosjekter, byggforvaltning og byantikvar. Krever åpning av plomberte bunkerser.
Tilstandsvurdering-bygg	350 000	Forprosjekt for å regne ut investeringskostnader og driftskostnader for bygningsmassen.
Formidlingsplan militærhistorie	150 000	Formidlingsplan for militærhistorien ved Fjøløy fort. Samordnes med museumsgjennomgang av inventar.
Sikkerhetstiltak: alarmsystem	300 000	Tiltak for å sikre uønsket bruk og innbrudd
Fukt- og rust-utbedring bunkerser	500 000	Luftavfuktere, puss og maling av metall, forebyggende tiltak
Innredning befalsforlegning	350 000	Oppfølging av gjennomført opprusting, innkjøp senger og møbler
TOTAL	2 450 000	

TILTAK 2025-2032	PRIS I KR (inkl. mva.)	KOMMENTAR
Tilrettelegging Antennebunkers	500 000	Etablering av rasteplass i antennebunkers Bodil med vindskjerming og universell adkomst.
Fukt- og rust-utbedring bunkerser	500 000	Luftavfuktere, puss og maling av metall, forebyggende tiltak
Museumsutstilling	Må utredes	Omfang vurderes etter at museumsfaglig gjennomgang er utført
Signalstasjon utbedring	650 000	Renovering utvendig og innvendig, etablering av kikkert
TOTAL	1 650 000	

Fotoillustrasjon av hvordan benker kan plasseres i eksisterende utsiktspunkt på Ørnafjellet med god landskapstilpasning.

4.3.2 ANBEFALTE INVESTERINGS-PROSJEKTER NATUR OG FRIOMRÅDE

Investeringsprosjektene i tabellen anbefales tatt inn i handlings- og økonomiplanen for 2022-2025. Dette Er en forutsetning for at ønsket utvikling av Fjøløy fort natur og friområde Kan utvikles etter disposisjonsplanens anbefalinger.

Vedlikeholdsetterslep og slitasje er større enn forventet og gir behov for investeringer for å sikre ønsket anleggstilstand. Prosjekter som vil føre til reduserte driftsutsikter vektlegges.

FORESLÅTTE INVESTERINGSPROSJEKTER FJØLØY NATUR OG FRIOMRÅDE

TILTAK 2022-2025	PRIS I KR (inkl. mva.)	KOMMENTAR
Rasfarevurdering	200 000	Geologisk utredning om rasfare og risikovurdering, identifisering av eventuelle nødvendige sikringstiltak
Forprosjekt utvikling Fjøløy fyr	300 000	Forprosjekt for videreutvikling av Fjøløy fyr som friluftsbillettareal med mulighetsstudie og planlegging rundt fyrhager og smart info
Forprosjekt utbedring kai	200 000	Den eksisterende kaien er i dårlig stand. Teknisk tilstand og utbedringstiltak må utredes for kostnadsestimat.
Kartlegging universell utforming	200 000	Registrering av universell utforming, utarbeidelse av UU turkart. Formidling via nettsider og portaler
Forprosjekt utbedring adkomstvei	200 000	Trafikkanalyse, mulighetsstudie for løsninger, samarbeid med fylkeskommune og dialog med lokale grunneiere.
Videreutvikling universell utforming	500 000	Utbedring og tilrettelegging av turvei (fall, terreng, veidekke), taktile og letteste skilt, hvilebenker langs turvei
Inngjerding og ferist p-plass/adkomstvei	350 000	Tilrettelegging av parkeringsplass og gjerder mellom beiter og trafikkareal
Møblering	400 000	Prosjektering og bygging av gjerdeklyvere, benkebord, griller, og avfallsstativer for engangsgriller
Lysplan og opprusting strøm og lysnett	800 000	Utarbeide lysplan.. Skifte ut eldre lysarmaturer til Smart LED belysning for 50 % reduksjon av stømutgifter, supplere belysning.
Oppsetting av beitegjerder	800 000	Fjerning av eksisterende gjerder i dårlig stand, montering av nye inkludert porter og grunder i tråd med gjerdeplikt, ca 1250 m gjerde
Nedgravde avfallscontainere	250 000	Prosjektering og bygging av tre nedgravde avfallstasjoner for å minske driftskostnader og øke kapasiteten
Objektgjennomgang	250 000	Kartlegging av Fjøløy forts venners samling av objekter med tilknytning til Fjøløy fort utført av museumsfaglig konsulent.
Naturelekeplass	2 500 000	Prosjektering og bygging av naturelekeplass
Universell baderampe	400 000	Prosjektering og bygging av adkomst til stranda og HC-rampe med dobbeltsidig rekkverk ned i vannet
Smart skilting	500 000	Digitale informasjonsskjermer (Smartbyen), grafisk utarbeidelse og produksjon av nye skilt og stolpemerking med QR-koder..
Digitale persontellere	100 000	Installasjon og programvareutvikling, samarbeid med Smartbyen for behovsbasert frekvens av driftsoppgaver
TOTAL	8 000 000	

TILTAK 2025-2032	PRIS I KR (inkl. mva.)	KOMMENTAR
Tilrettelegging Antennebunkers	500 000	Etablering av rasteplass i antennebunkers med vindskjerming og universell adkomst
Arkeologisk feltkartlegging	300 000	Feltkartlegging grunnet den høye konsentrasjonen kulturminner i Rennesøy kommunedel, samt grunnet millieærhistorien.
Restaurere fyrhagene	Må utredes	Avventes til resultat av forprosjekt foreligger
TOTAL	1 000 000	

Sauene på adkomstveien er vant til bil og må noen ganger jages ut av veien for at man får kjørt inn til parkeringsplassen.

4.4 Høyt prioriterte tiltak

Her beskrives tiltakene som tilrådes gitt høyest prioritering og hvorfor disse bør gjennomføres så fort som mulig.

1. Rasfarevurdering

Rasfarevurdering grunnet identifisert rasfareområde i planen må gis høyeste prioritert. Ved ekstrem nedbør eller andre forhold kan utvasking av løsmasser vest for Fjøløyvarden i verste tilfelle være til fare for liv og helse. Gjennomføring av prosjektet og eventuelle sikringstiltak bør utføres umiddelbart.

2. Overordna plangrep -innspill kommuneplan

Kommuneplanen er under revisjon våren 2021. Det legges opp til at innspillene fra denne planen tas videre i arbeidsgruppen for grønn plan. Det legges derfor opp til at arbeidsgruppen følger planlagt fremdrift for innspill til kommuneplanen i pågående planprosesser, uavhengig av politisk prosess for disposisjonsplanen.

3. Forprosjekt utbedring adkomstvei

Er et nødvendig infrastrukturtiltak for å kunne håndtere den økte bruken av området. Et svært viktig trafikksikringstiltak. Det legges opp til samarbeid med Rogland fylkeskommune (veieier) og lokale bønder. Som del av forprosjektet bør det også sees på grønne mobilitetstiltak som bysykkel og samarbeid med kolumbus om sommeruter til Fjøløy.

4. Tilstandskartlegging/mulighetsstudie bygg

Helt nødvendig for å dokumentere tilstand, kostnader knytta til drift og muligheter for fremtidig bruk. Kapittel 5.9 Løsning for nybygg av toalett til turistforeningshytta og et mulig formidlingsbygg bør inngå i prosjektet.

5. Nytt gjerde og porter

Kommunen som grunneier forplikter å følge tinglyst erklæring om gjerdeplikt. Gjerdet er i dag korrudert og i dårlig tilstand. Det må settes av midler til full utskiftning av gjerder og porter langs eiendomsgrensene, slik at gjerdet holder beitedyr fra tilgrensende beitemark ute.

6. Forprosjekt utvikling Fjøløy fyr

Forprosjektet bør være et samarbeidsprosjekt med kystverket og omfatte skjøtsel av kystlynghei, tilrettelegging for allmennheten, restaurering av fyrhager og samordning av skilting og informasjonsformidling. Informasjon legges opp til at kan løses som smart skilting med digitale skjermer.

7. Forprosjekt utbedring kai

Tilstandsvurdering og mulighetsstudie for kaien bør prioriteres da konstruksjonens bestandighet ikke er dokumentert. Kaien ble bygget i 1916 og det er ukjent om det er gjort utbedringer i bærende konstruksjon siden da. Det legges opp til samarbeid med Ryfylke friluftsråd om prosjektet med videre utvikling og drift av kaien.

8. Nedgravde avfallscontainere

Er nødvendig infrastruktur og vil gi store besparelser for avfallshåndtering over tid.

9. Smart skilting

Det legges opp til formidling på via kommunens nettside, digitale skjermer og QR-koder. Ved behov suppleres det med fysiske skilt. Skilter på stedet må gjennomgås. Unødvendig skilting fjernes. Formspråket og grafisk uttrykk bør samordnes og gjøres universelt utforma etter kommunens grafiske profil. Koordinering av ny og eksisterende informasjonsformidling fra alle interesseparter (kulturminner, militærhistorie, turkartinformasjon, båndtvang, kystpilgrimsled), i samarbeid med DNT, Ryfylke friluftsråd, Kystverket og Smartbyen.

10. Digital personteller

Er et viktig redskap for å kunne dokumentere bruk. Teller kan også være et verktøy for å tilpasse toalettkapasitet og renhold ved høy bruk.

Stavanger
kommune

5. Registreringer og analyser

5. Metodikk

Her forklares organisering, metodikk, struktur, begreper og symbolbruk som er nytta i registrering og landskapsanalyser for Fjøløy fort natur og friområde.

Kystbergknapp, fjørekoll og svaberglav trives på svabergene på Fjøløy.

ORGANISERING AV PROSJEKTET

Arbeidet med disposisjonsplanen er gjennomført av Stavanger kommune Idrett og utemiljø. Prosjektet startet opp i høsten 2019 og ble ferdigstilt våren 2021. Det har vært god dialog med forvaltere, lokale grunneiere, interessegruppa og eksterne aktører gjennom arbeidet.

REGISTRERING

Det er gjennomført befaringer hvor turveinett, skilting, overordnet landskapsbilde og stedeegne kvaliteter er blitt registrert. Registreringer på stedet er dokumentert med foto og kvalitets-sikret opp mot eksisterende temakartregistreringer. Naturtypene er beskrevet etter DN-håndbok 13 fordi det var metodikken som ble nytta i naturtyperegistreringene Ecofact har gjennomført på Fjøløy.

INNSAMLING AV DATA

Kommunens GIS-verktøy (geografisk informasjonssystem) er plangrunnlaget for stier, veier og skog. Kartgrunnlag baseres på dette og ortofoto fotografert i 2019. Andre datasett er hentet fra diverse kartbaser (Arealis / Askeladden / Gårdskart / GISLine / Naturbase / Nijos / Meteorologisk institutt), plangrunnlag (kommuneplan/reguleringsplaner/kulturminneplan/FINK-fylkesdelplan for friluftsliv, idrett naturvern og kulturvern) samt diverse rapporter (Vakre landskap i Rogaland, Kulturlandskapet i Stavanger).

Fjøløy forts venner har supplert med informasjon om gjenstander og lokalhistorie knyttet til militærhistorien på stedet.

Fra tidligere Rennesøy kommune og landbrukskontoret i Rennesøy foreligger det historikk, skjøtelsplan og tidligere beiteavtaler, handlingsplan, mulighetsstudie og gjennomført registrering av naturtyper i deler av Rennesøy kommune 2013–2014 utført av Ecofact.

Registrering av natur og friområdet ble utført av landskapsarkitekt i samarbeid med naturforvalter. Det ble også gjennomført befarung av alle tilgjengelige bygg med Fjøløy forts venner, Rennesøy kommune og byggforvalter.

Området ble befart i perioden juni 2019 til april 2021. Befaringene er foretatt til fots. Vurderingene som er foretatt på bakgrunn av egne visuelle registreringer, er supplert med skråfototatt fra fly. Registreringene ble dokumentert med foto.

FAGLIG METODIKK

I dette kapittelet er det gjort både registrering av dagens situasjon, og analyse av nødvendige tiltak er identifisert. Vurderinger er basert på observasjoner på stedet og analyse av gjennomførte registreringer. Dette er så supplert med temakart og ecofact sine registreringer.

Vurdering av områdegrensar og delområder er gjort med støtte i diverse kartmaterieil, naturtyperegistreringer og flyfoto.

Landskapsfaglige vurderinger er utført av landskapsarkitekt basert på stedlige registreringer av tilstand og kvalitet på friluftareal med vurdering av fremtidige behov i natur og friområdet. I tillegg er driftsforhold som forvaltere og venneforening har informert om tatt med i vurderingene av behov.

Overordnet landskapskarakter

For å gi et oversiktlig beskrivende bilde av analyseområdet er det foretatt en overordnet landskapsanalyse. Områdets overordnede landskapskarakter beskrives og kartleggingen og analysen baseres på

- Lokalisering og generell omtale
- Landskapsopplevelse - stedsidentitet
- Stedskvaliteter som stillesoner, vindforhold
- Topografi og fremkommelighet

I tillegg er følgende tema gjennomgått:

- Universell utforming- fremkommelighet for alle (overordna registrering av planløsning, orientering og fysisk tilrettelegging).
- Planstatus og eiendomsforhold
- Landskapsklassifisering
- Dagens infrastruktur
- Terreng - skala og landformer
- Arealressurs/markslag
- Naturtyper - biologisk mangfold
- Vilt
- Kulturhistorie/kulturminner
- Lokalklima - vind, sol og skygge
- Overvann og avrenning

Klassisering av landskaps med høy verdi. Fjøløy fort er markert med rød sirkel og er klassifisert som landskap med høy verdi. Rogalands fylkeskommune, 2017.

5.1. Landskapskarakter

Fjøløy fort er kategorisert som et landskap med høy verdi i nasjonal kartlegging av landskapsområder. Dette skyldes godt bevart kulturlandskap og rike naturverdier.

LANDSKAPSBILDE OG TERRENG

Fjøløy er et klassisk vestlandsk kystlandskap som har blitt nytta til sauebeite langt tilbake i tid. Kystlynghei er både en naturtype (se s. 28) og en landskapstype som veksler mellom åpne areal med blanding av heivegetasjon, myr, havstrand, eng og knauser. Landskapet er åpent og værhardt. De få trærne som finnes her naturlig, er vindskeje eller står helt inntil bergvegger. Langs kystlinja er det bølgende svaberg og skifertrapper. Svabergene danner en naturlig havn hvor svabergene tar bølgene med steinstrand og opparbeida kai. Større og mindre flyttstein og skiferblokker ligger spredt i terrenget. Fjøløy fyr inngår som en naturlig del av kystmiljøet og avgrenser området mot nord.

De to høydedragene Ørnafjellet (65 moh.) og Storevarden (85 moh.) er landemerker og de høyeste punktene i kystlandskapet. Vest for høydedragene ligger det et høydeplatå med beitemark. Terrenget er skrånende ned mot kystlinja med varierende helning fra moderat til svært bratte skrenter. Det bratte juvet ned fra Ørnaberget er et særpreg i landskapsbildet. På toppen av denne er det rester av en militær trapp/skytestilling som er inngjerda. Gjerdet virker skjemmende i landskapsbildet.

LOKALKLIMA

Området er åpent og vindutsatt for havvind fra nord, vest og sør. Terrenget skjermer for øst- og vestvind, men området oppleves svært værhardt med mye vind og sjøføyk. Ved bunnen av Ørnafjellet er det le i den vestvendte solveggen. Her er det en naturlig lokal fore-

komst av ospetrær. På Fjøløy fort kan landskapet deles inn i følgende områdekategorier:

Åpent

Dette er områder som vi vil holde åpne for å ivareta naturmangfold, landskapsbilde eller rekreasjonsverdi. Enkeltstående trær og buskfelt forekommer. De åpne områdene blir skjattet gjennom beite, lyngsviing, mekanisk lyngheiskjøtsel eller andre ryddemetoder som nedsaging av einer. Områder som skjottes med kantslått, skal slås en til to ganger i veksts sesongen. Dette utgjør hoveddelen av kystlandskapet.

Mosaikk

Dette er områder som består av en blanding av åpne og skogkledde arealer. Mosaikk kan også representere kantsoner mellom åpne arealer og skog eller vann. Et område som er avsatt som mosaikk, skal ha et åpent uttrykk med spredte trær over det hele eller grupper av trær/busker. På Fjøløy finnes denne typen vegetasjon på vestsiden av Ørnaberget. Grantrærne på fortet omfattes også av denne kategorien, men er ikke naturlig forekommende i kystlandskapet. De er fremmedarter plantet som vindhegn.

Våtmark

Dette er områder som er preget av våtmark, kantsoner til vann eller myr. På Fjøløy fort finnes det innslag av våtmark ved steinuttaket og ved vannet på tilgrensende naboeiendom i øst. Områdene har stor betydning som habitat for mange dyre- og plantearter, særlig hekkende fugler og er ofte truet av inngrep, drenering og gjengroing. Områdene bør skjottes slik at de beholder sin karakter og sitt biomangfold.

3D-bilde av Fjøløy, sett fra sørvest.

5.2 Landskapsklassifisering

Fjøløy er del av et karakteristisk åpent kystlandskap som er værutsatt, har mye fjell i dagen og lite trevegetasjon. Følgende klassifisering er gitt for landskapet her etter NIJOS nasjonale klassifiseringssystem for landskap.

Landskapsregion Jæren – Låg-jæren, nordre del:

Fjøløy ligger i landskapregion 19, Jæren og Lista, i underregion 19.2, Låg Jæren. (Puschmann, 2005). Landskapet som karakteriserer Fjøløy, er beskrevet slik:

”Ofte bart fjell, enten flate berg og sva eller oppstikkende fjellknauser. Mellom fjellknau-sene ligger morenemasser av sand og aur, og gir landskapet et egenartet jærsk preg.

Hav og vassdrag:

Langs kysten dominerer havet og karakter-setter regionen. Karakteristisk er utsyn mot åpent hav, høy himmel og et lavt bakland med lett tilgang til sjøen. Strandlina består mest av rullesteinsstrand, stedvis oppstykket av fjell-kyst. Holmer og skjær fins neste ikke, og bølger som slår mot land er en konstant faktor i kyst-landskapet.

Vegetasjon:

Overfor bølgeskvalpet danner nitrofile plante-samfunn forposter på stranda. I åpne jordbruks-områder ses lauvtrær helst som lave kjerr, høyreiste kanter, eller rundt tun. Stedvis ses leskjerner, både av bar- og lauvtrær.

Større sammenhengende, og ikke beitepåvirka, skogsområder finnes nesten ikke. Fortsatt har deler av Høg-Jæren områder med kystlynghei, men de er i sterk tilbakegang pga. gjengroing eller gjødsling.

Jordbruksmark:

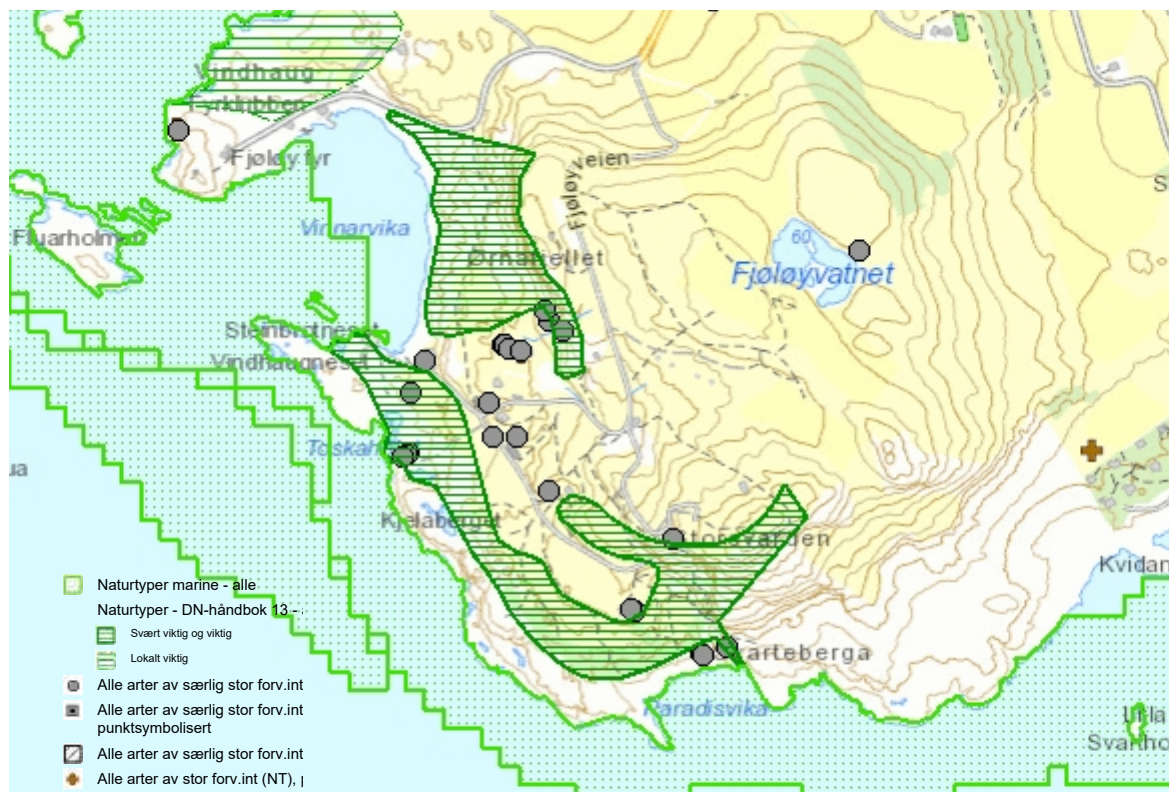
I låglandet ses homogene eng, åker og beiter om hverandre. Gjengroing og tilplantinger er vanlig å se. Vel så viktig som land og hav ved den lave kyststripa er en høy himmel og mye vind. Regionen har en kyststripe hvor åpent hav og en lav landflate møtes uten en lunende skjærgård utenfor, og smale steingjerder. Steingjerdene, regionens fremste symbol og minnesmerke, skiller beite fra eng, og eiendom fra eiendom.

[...] I løpet av de siste tiåra har jordbruksland-skapene gjennomgått en markert endring. Det har resultert i tap av mange fornminner, stein-gjerder og andre av jordbrukets tradisjonelle kulturminner, færre naturbiotoper, uheldige arealinngrep + oppdeling av heiområdene.

Mange restareal trues av utbygging, oppdyrking, gjødsling eller tilplanting. For å øke produksjonen av beitegresset tilføres normalt NPK gjødsel som gir høy økning av næringstoffene nitrogen, fosfor og kalium.”

Det åpne kystlandskapet med kulturbeitemark sett fra Fjøløyvarden.

Temakart naturtyper og artsfunn fra naturbase.no. M1:10000.

5.3 Naturmangfold på Fjøløy fort

Fjøløy fort natur og friområde har store naturverdier og godt bevart kulturlandskap med kulturbeite og kystlynghei preget av gjengroing. For mange mennesker oppvokst på kysten er det åpne heilandskapet en del av deres kulturelle identitet.

KULTURBEITEMARK

Kulturbeitemark er områder hvor mennesker kultiverer marka som beite for husdyr. Beitemarka gjødsles for å øke produksjonen av for. Denne påvirkningen av økosystemet fører til at arter som trives med høyt nitrogennivå i jorda, dominerer i naturtypen, som gress.

Hoveddelen av kulturbeitemarken ligger på høydeplatået mellom høydedragene og de tilgrensende naboeiendommene. Vegetasjonen her er prega av høy tilførsel av gjødsel. Gjødslinga endrer jordsmonnet slik at stedege arter som trives på skrinnejord blir konkurrert ut over tid. Dette preger områdene med avrenning fra kulturbeitemarken.

KYSTLYNGHEI (D07)

Kystlynghei er en naturtype som er et tradisjonelt kulturlandskap som var utbredt på Vestlandet. Naturtypen er formet gjennom årtusener med jevnlig avsviing av busker, rydding av skog og kratt og beitedyr ute hele året (Artsdatabanken, 2014). Naturtypen er i kraftig tilbakegang på landsbasis som en følge av gjengroing og gjødsling. Kystlynghei på Hodnefjell-Dale-Vikefjell er del av 22 satsingsområder for å nå nasjonale mål om å ivareta kulturlandskap i jordbruket. I tråd med den nasjonale målsettingen er det også viktig å tilrettelegge for at naturtypen kan opprettholdes på Fjøløy.

Tradisjonelt har kystlynghei vært viktig vinterfor for sauene. Jordsmonnet her er skrint, noe som gjør at lyng trives godt. Røsslyng er dominerende art på knauser, med innslag av purpurlyng (NT) og klokkelyg. Noen steder er det mye einer som skyldes for lavt beitetrykk.

Kystlyngheien har trolig vært mer utbredt før gjødsling av beiteområdene starta opp på 1900-tallet. Områdene hvor terrenget i friområdet har avrenning fra gjødselsbeitemark, preges av gressarter som smyle. Der hvor

Kystlynghei med nøkkelarten røsslyng, purpurlyng og innslag av einer.

En kanin sitter
på steinene mot
kanonstilling 2.

terrenget er bratt uten avrenning fra kulturbeite, er kystlynghei dominerende vegetasjonstype.

Ecofact har registrert 67 dekar kystlynghei og naturbeitemark med verdiklasse A (nasjonal-regional viktig) ved Storevarden og 37,4 dekar kystlynghei verdiklasse B (regionalt og lokalt viktig) i skråningen mellom Fjøløybukta og Ørnafjellet. Områdene innanfor avgrensingen bærer lite preg av gjødsling grunnet terrengforhold. Dette vises i temakartet ovenfor.

“Mot sør går vegetasjonen over mot meir naturbeitemarkpreg. Noen plasser er det en del einer og små parti med ‘krattskog’ bestående av rogn, rognasal, nype (ubestemt), ørevier og vivendel. De vanlige ‘lyngheiartene’ som røsslyng, blåtopp, sauesvingel, klokkelylng, blåknapp, tepperot og finnskjegg er registrert. Av mindre vanlige arter er den nær trua arten purpurlyng funnet i mindre bestander i tillegg til bergasal” (Ecofact, 2011).

GJENGRODD KYSTLYNGHEI

Fra 1980-årene til tidlig 2000-tallet tillot ikke Forsvaret sauebeite på kystfortet. Fordi beitestrykket har vært for lavt, har vegetasjonen fått større innslag av einer og krypeiner. Disse artene skygger ut lyngartene og dominerer økosystemet dersom de ikke blir beita ned.

En større dugnadsinnsats med einerydding er gjort, men det er behov for mer vegetasjonsrydding. Eienerforekomstene er moderate etter ryddingen, men det er fremdeles en større forekomst på sørsiden av Fjøløyvarden som bør ryddes.

LOKAL OSPEBESTAND

Det finnes en liten forekomst av ospetrær med opprett søyleform i bunnen av skrenten ved Ørnafjellet. Trærnes plassering er en naturlig forekomst i solsiden av berget.

NATURBEITEMARK (D04)

Naturbeitemark er mark rydda som beiteområder som ikke gjødsles. Naturtypen har eksistert i Norge i 6000 år.

At gjødsling ikke forekommer, gir variert artssammensetning. På Fjøløy er naturbeitemarka også blanda med overgangssoner til strandeng og kulturbeitemark.

Dette er den dominerende naturtypen den største lokaliteten av viktig naturtype i natur og friområdene. I naturbeitemarka på Fjøløy er det lav andel av høye trær. De få som finnes er hovedsakelig vindskjeve solitærtrær i vierfamilien.

MOSAIKK/STRANDENG

På Fjøløy er det en del mosaikk av flere mindre naturtyper med glidende overganger, småarealer. Alle småområdene har behov for samme skjøtsel for å opprettholde sine kvaliteter. (Ecofact, 2011)

I området rundt det gamle steinbruddet er det beita strandvegetasjon med smådammer og berg i mosaikk. I strandenga er det registrert flere mindre vanlige arter som buestarr, vill-lin og småknopparve. Ved en dam vokser det dunkjevle som eneste lokalitet på Rennesøy (Ecofact, 2011).

Ved befaringer er det observert at svabergene er av kalkfattig strandberg med forekomster av messinglav og salttolerante arter som fjørekoll og kystbergknapp.

I solveggen ved Ørnafjellet er det et innslag av ospevegetasjon som oppstått naturlig i le av fjellveggen.

FREMMEDE ARTER

Det er innslag av grantrær i klynger tilknyttet bygningene. Disse er trolig plantet som lebeplatning på stedet og er ikke naturlig forekommende i naturtypen. Disse er hogstmodne og bør byttes med naturlig forekommende arter.

DYRELIV

På Fjøløy er det et rikt fulgeliv. Flere fuglearter av nasjonal forvaltningsinteresse er registrert. Norsk ornitologisk forening har i perioden 2015–2019 registrert 18 arter på Fjøløy. Det er observert både svaler, haukefugler, ulike måker og spurver på befaring.

Det er en bestand kaniner på Fjøløy som ikke er en naturlig forekommende art.

Osper i solveggen
ved Ørnafjellet.

*Svaberg med messinglav (gul) i strandsonen.
Fjøløy fyr i bakgrunnen.*

5.4 Geologi og markslag

På Fjøløy preges geologien av bart fjell med stedvis tynt dekke av løsmasser. Gneis er den dominerende bergarten. Det er innslag av sterkt omdanna skifer og stedvis grønnskifer. Det er behov for geologisk vurdering av rasfare for løsmasser i fjellsidene.

GEOLOGI

Berggrunnen består av gneis, båndgneis og øyegneis med innslag av sterkt omdanna skifer fra kambrosilurtiden, stedvis grønnskifer.

I strandsonen er det høy andel svaberg med innslag av skifer. Det ligger løsmasser i sprekene på berget. Forvitring og mineralisering av berggrunnen gir et variert, næringsfattig jordsmonn her. I Fjøløybukta og Paradisvika er det natursteinstrender.

LØSMASSER

I fjellsiden til Ørnafjellet er det registrert rasfare i kommuneplanen. Både her og i fjellsiden til Fjøløyvarden ligger det større forekomster av løsmasser og stein. Disse er trolig sprengmasser fra dengang da fjellhallen ble bygget. Behov for rassik-

Skifertrapp bygget på dugnad med stedegen skifer i løsmasser.

ring og rasrisiko må utredes av geolog i disse områdene.

STRANDSONEN

I strandsonen dominerer nakent svaberg og natursteinstrand. Det er innslag av skifer i trappeformasjoner mellom svabergene. Mellom svabergene er det også løsmasser av stein i varierende størrelse.

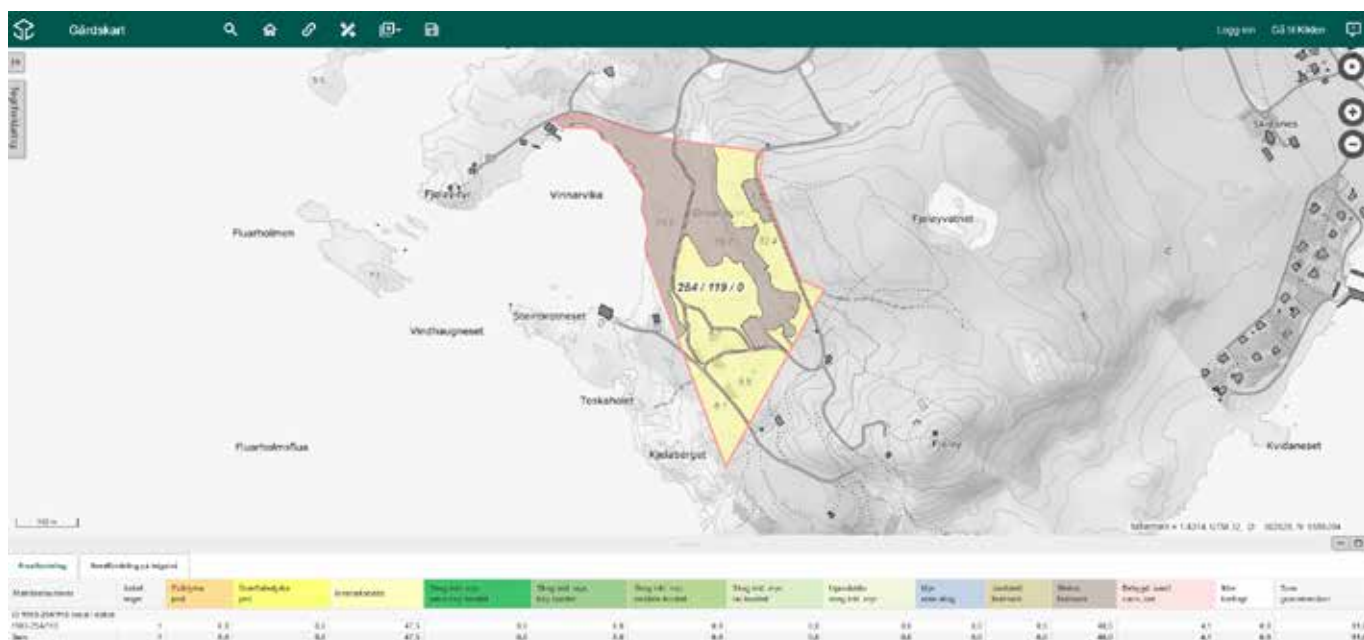
MARKSLAG

Informasjonen er hentet fra gårdskart, Gårdskart, AR5. 47,5 dekar består av innmarksbeite, 40 dekar er skrin fastmark. Forvitring og mineralisering av berggrunnen i skråningene ovenfor kyststripen gir et variert, men noe næringsfattig jordsmonn (Rennesøy kommune, 2011). Det er et tynt dekke av løsmasser. Det skrinne jordsmonnet på stedet er best egna for beiteformål.

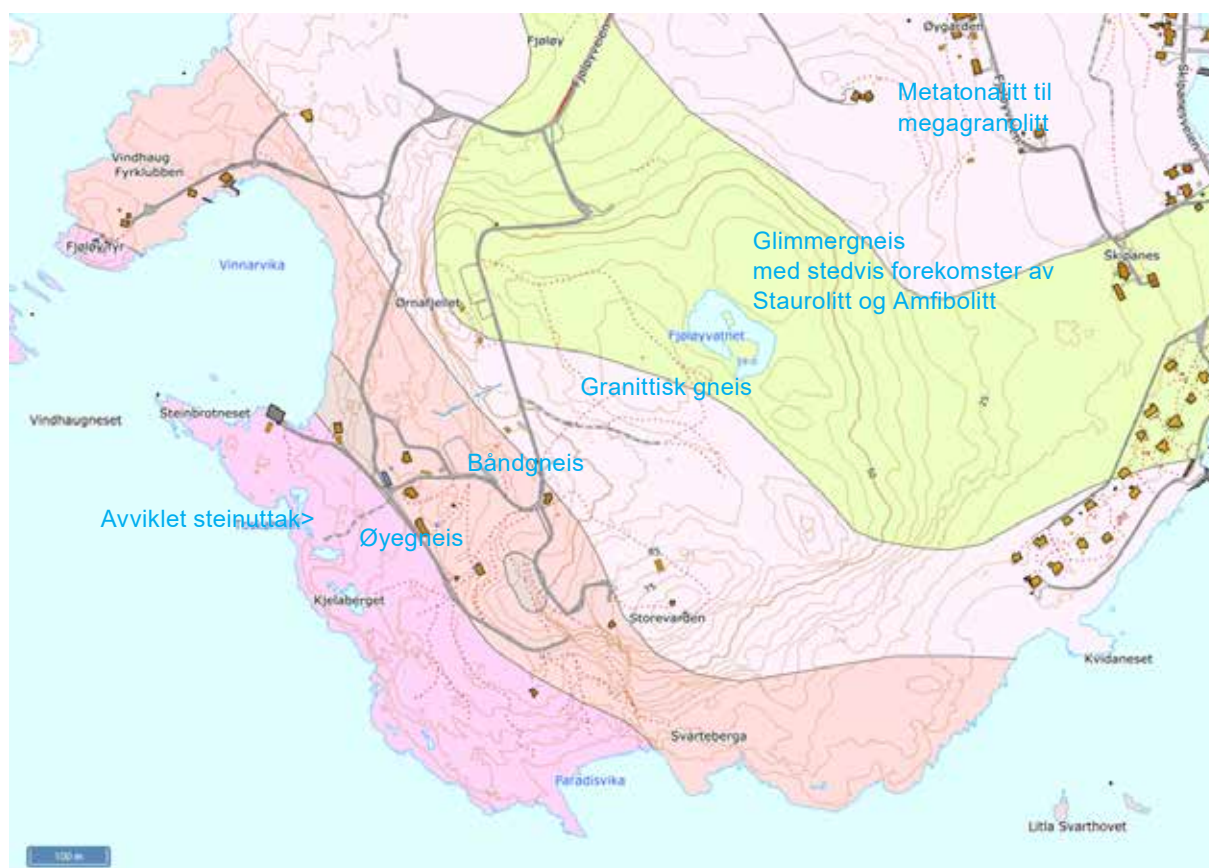
GAMMELT STEINUTTAK

På Fjøløy var det et steinbrudd i drift i første del av 1900-tallet. Stavanger kommune var eier og grønnskifer ble fraktet sjøveien til Stavanger. Steinbruddet ble lagt ned etter kort tid, men har etterlatt seg synlige inngrep i landskapet. Se bildet på s. 12.

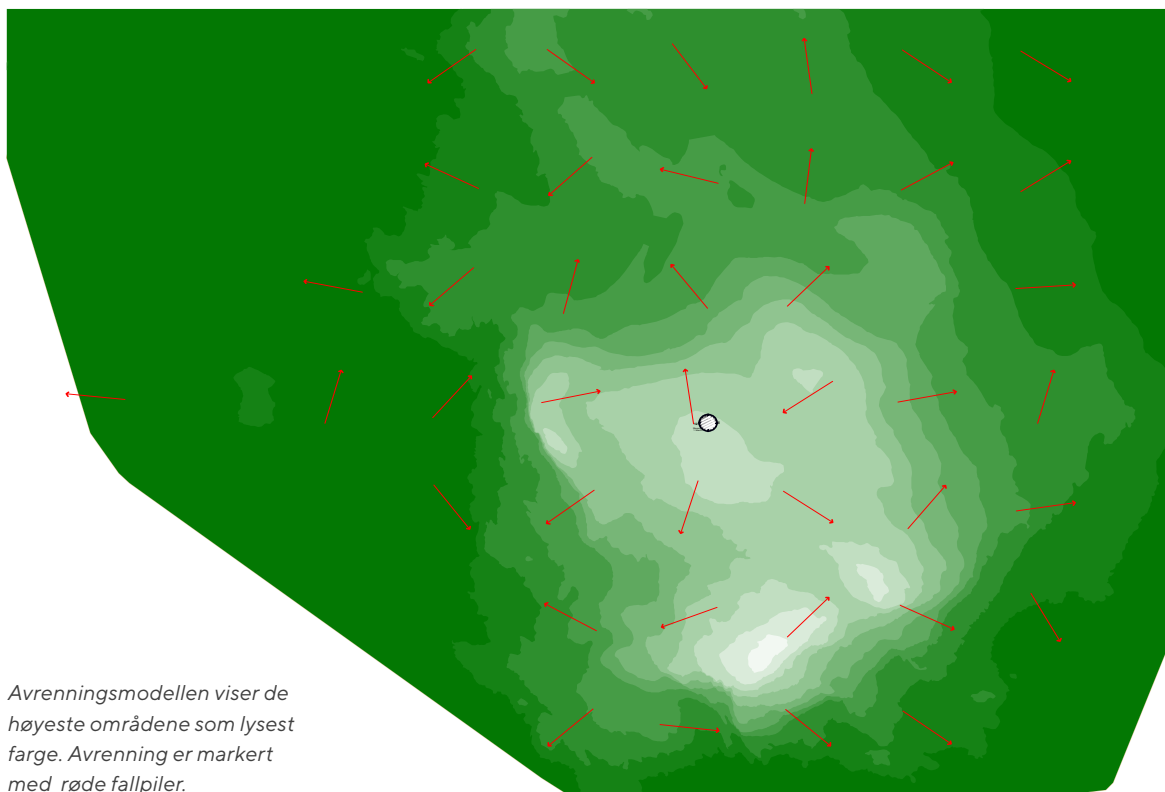

Markslagskart Kilde: Gårdskart.no

Berggrunnkart Kilde: NGU.no

Avrenningsmodellen viser de høyeste områdene som lyseste farge. Avrenning er markert med røde fallpiler.

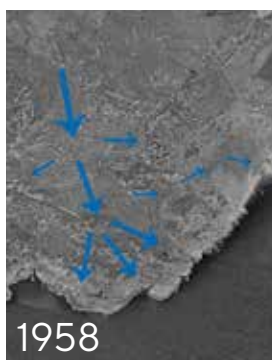
5.5 Overvann og avrenning

På høydedraget mellom Fjøløyvarden og Ørnaberget er det kulturbeidemark. Cirka 50 prosent av overvannet fra disse arealene renner naturlig over områder med kystlynghei og naturbeitemark, mot havet i vest, sør og øst.

AVRENNING FRA GJØDSLÅ BEITEMARK

Opprinnelig er jordsmonnet på stedet over bergartene næringsfattig. Dette er næringsgrunnlaget kystlynghei finnes i, da nøkkelartene i naturtypen trives best i skrint jordsmonn. Gjødsling av beitemark er normalt NPK-gjødning, som gir høy økning av næringsstoffene nitrogen, fosfor og kalium for å øke gressproduksjonen. Økt næringstilførsel over tid gjør at kystlyngheien forsvinner til fordel for arter som trives med høyt nitrogeninnhold som gress.

Flyfototene under viser med blå piler hvordan avrenning fra beitemark påvirker vegetasjonen over tid. I 2008 er det gress hvor overvannet fra beitemarken renner.

RESIPIENTER – INNSJØ OG HAV

Historiske flyfoto (se s. 18–19) og observasjoner ved befaring i juni og august 2019 viser konsekvenser av avrenningen fra overgjødsla beitemark. Algeoppblomstringen i innsjøen på toppen av høydedraget øst for Fjøløy fort viser også dette, med negativ innvirkning på de lokale økosystemene og vannkvaliteten.

Eutrofiering kan også forekomme i havet. Særlig utsatt er havområder med lite strøm.

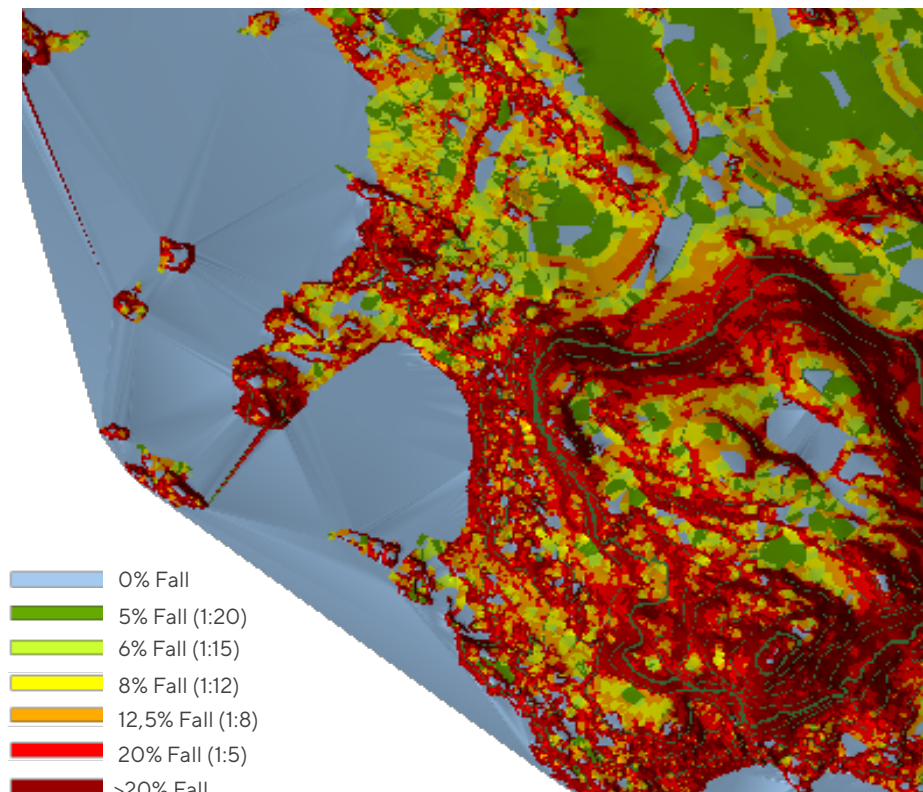
AVRENNING VED LØSMASSE

Ved Fjøløyvarden er det et større parti løsmasser langs fjellsiden. Her er det etablert en håndlodd skifertrapp opp det bratte terrenget. Det er observert avrenningsmønster i løsmassen som går helt inntil trappen. Dette kan utgjøre en risiko for utvasking av løsmasser under trappen over tid. Dette må vurderes i en geologisk risikovurdering. Se bildet på s. 30.

“Universell utforming defineres som design av produkter og omgivelser på en slik måte at de kan brukes av alle mennesker, i så stor utstrekning som mulig, uten behov for tilpasning eller spesiell utforming. Innen friluftsliv er det omgivelsene som utgjør den største utfordring.

Terrenget og naturen er (..) ikke universelt utformet. Skal alle få mulighet til å bruke friluftslivsområdene i Rogaland, kreves det stor grad av tilrettelegging og veldig store inngrep i naturen. Dette er naturligvis ikke ønskelig, men det må finnes en middelvei, hvor friluftslivsområder gjøres tilgjengelige i så stor utstrekning som det la seg gjøre, uten at dette forringer natur-, friluftslivs- og opplevelsesverdien.”

(Rogaland fylkeskommune, 2017)”

5.6 Tilgjengelighet og terreng

Høyeste punkt i området er Fjøløyvarden som er 85 meter over havet. På turveien er det 41 meters stigning. Den bratteste stigningen er cirka 1 : 8 og er fremkommelig med elektrisk rullestol. Turveien fra p-plassen på sjøsiden er tilrettelagt for alle, med et kort strekk med 1 : 10 fall.

GJENNOMFØRT TILRETTELEGGING

HC-parkeringsplasser og turvei herfra mot toalettbyggene er anlagt som tilgjengelige for alle med støtte fra Rogaland fylkeskommune. Turveien har kompakt grusdekke og lysmaster. Turveien går inn til toalettbygget, hvor det er HC-toalett, og videre inn mot de renoverte brakkene, til fjellhallen.

MANGLER UNIVERSELL UTFORMING

Skilt er lite lesbare. Det er ikke merket til HC-parkering fra hovedparkeringsplassen. Plasseringen av skiltene på p-plassen er lite intuitiv og ikke tilrettelagt for svaksynte, noe som kan gi utfordringer med orientering.

Det er ikke etablert noen benker med armlene og ryggstøtte. Det foreligger ikke turkart eller registreringer på tilgjengelighetsportaler som tilgjengelighet.no.

Blending og kontraster er ikke registrert. Det er behov for å kartlegge universell utforming på turvei og bygg som skal være offentlig tilgjengelige. Denne informasjonen bør legges på tilgjengelighet.no.

FREMKOMMELIGHET I TERRENG

I terrenget ønskes det lav tilretteleggingsgrad av turstiene. Flising av våte partier kan tillates etter avtale. Av hensyn til naturverdiene frarådes større terrenginngrep, og dagens tilrettelegging av fallforhold på turveiene vurderes til å være tilstrekkelig.

BEHOV FOR TILRETTELEGGING

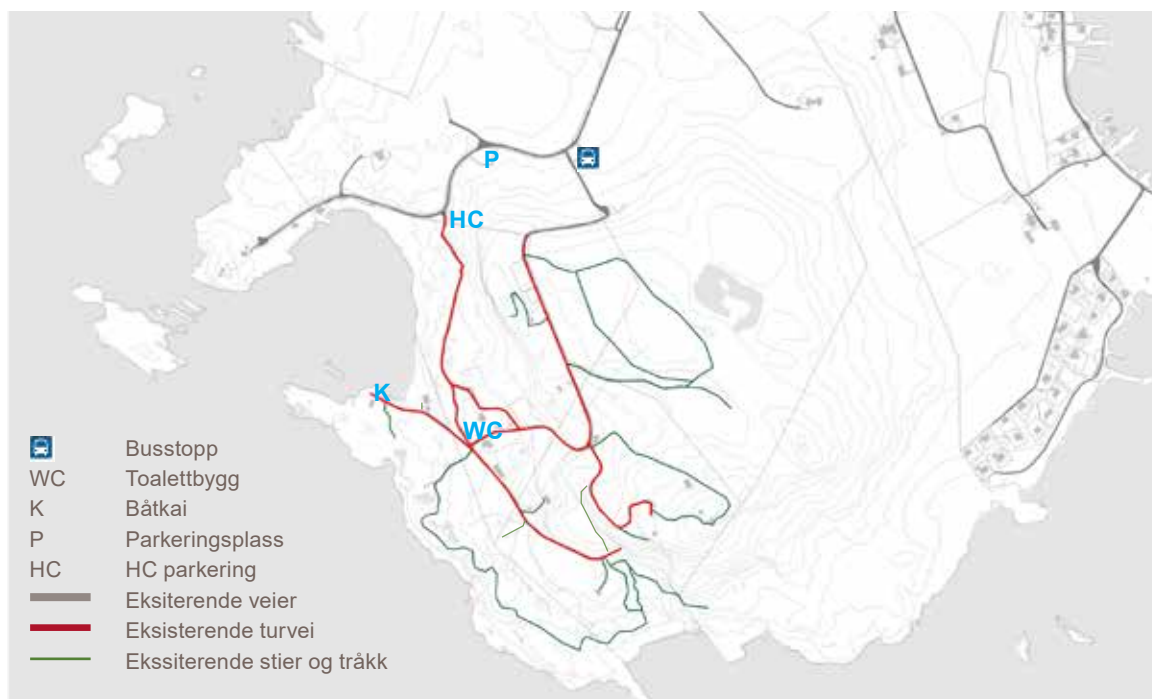
Av fysiske tilrettlegginger bør intuitiv skilting, informasjonsformidling og badeplassen på stranda med HC-rampe prioriteres.

Det er også behov for å utbedre lysløypa med utbedring av turveien med hvilebenker, godt komprimert dekke og lys. I bakkene hvor det er asfaltgranulat, bør toppdekket byttes til komprimert grus. Lysarmaturer bør skiftes til LED-armaturer med lav blendingsgrad.

Detaljkartlegging vil trolig avdekke flere behov.

Det er vanskelig å lese skiltene som er laga på dugnad.

0 450 m
1:10 000

Temakart infrastruktur, M1:10000.

5.7 Infrastruktur

Eksisterende infrastruktur på Fjøløy fort er kartlagt. Tilstand, behov for endringer og opprustninger er registrert.

Busstopp

Det er også snuplass for buss tilknyttet busstoppet. Snuplassen og veien inn til bussholdeplassen er fylkeskommunal. På hverdager går det kun seks busser til Fjøløy fra Stavanger sentrum per dag. Bussene går ikke direkte. Man tar rute 10 til Sokn bussterminal for så å skifte til rute 33 til Fjøløy. I sommerferien er det kun fire bussavganger daglig. Dette tilbudet har for lav frekvens til at man kan regne med at besøkende velger å reise kollektivt til natur og friområdene.

Parkeringsplass

Den offentlige parkeringsplassen er asfaltert, men ikke inngjerdet mot dyr på beite. Det er registrert en del bobiler som parkerer og overnatter her. Parkeringskapasiteten er ikke tilstrekkelig i høysesongen og ved arrangement. For å unngå skader på parkerte biler fra kyr på beite bør parkeringen inngjerdes. Tidsbegrenset parkering bør vurderes.

Skilting av HC-parkeringsplass er bak en sving fra hovedparkeringsplassen og oppleves ikke intuitiv.

HC-parkering

Ved starten av turveien er det to HC-parkeringsplasser. Det er ikke skiltet til disse før man er fremme ved p-plassene. Disse bør merkes tydeligere fra adkomstveien.

Adkomstvei

Hovedadkomsten til Fjøløy fort er fylkesvei frem til busstoppet og kommunal vei videre inn til parkeringsplassen. Det er smal veibredde på adkomstveien. Busser som kjører her, får hjulene på utsiden av de hvite stripene. Det er ikke møteplasser for biler. I tillegg er det sauer på beite uten gjerder mot veien. Fartsgrensen er 50 km/t. De lokale bøndene forteller at det er utfordrende med økt trafikk, og at det jevnlig skjer at lam eller sauer blir kjørt på. Her er det behov for utbedring av adkomstveien.

Veien fra bussplassen opp til fortet er privateid. Her er det inngått dialog om bruksavtale med grunneiere om ønsket fremtidig bruk.

Avfallshåndtering

I dag er det avfallscontainer for hytterrenovasjon på parkeringsplassen. Det er et mindre avfallsspann ved ammunisjonslageret (med reklame på) og

Smal adkomstvei.

vanlige søppelbøtter på toalettene. Ved større arrangement og fine solskinnsdager er kapasiteten for avfallshåndtering for lav. Det er behov for avfallsstativer for engangsgriller.

Med dagens ordning er det behov for ukentlig henting og manuelt oppsyn. Hytterrenovasjonen brukes også av besøkende på området. Det er behov for utbedring av avfallshåndtering. Nedgravde avfallscontainere med tømme-sensor anbefales.

Toalettbygg med sitteplasser

Et toalettbygg med tre vanlige toalett og et HC-toalett ble åpnet i 2015. HC-toalettet er åpent for alle, mens de tre vanlige låses opp ved arrangementer.

Det er også takoverbygg med benkebord og informasjonstavler tilknyttet bygget. Sitteplasse er svært værutsatt selv om de er under tak. Regnskurene blåser inn. Det er behov for mer vindskjerming. Plater under takgavlene bør monteres. Det bør i tillegg vurderes ytterligere vindskjermingstiltak.

Det er utvendig vannkran på bygget. En krannøkkel bør settes ut til publikumsbruk i sommerhalvåret. Bygget er inngjerdet med gjerde og port for å holde sauen borte.

Kai

Kaien er preget av alder, og kaifronten har råteskader som gjør at den er moden for utskifting. Tilstanden på kaien bør vurderes nærmere av fagkyndig. Her er det behov for informasjon om området og skilting av offentlig kai til tilreisende som kommer sjøveien.

Eksisterende turveier og stier

Turveiene er gamle adkomstveier fra tiden fortet var et operativt militæranlegg. Hoveddelen av turveinettet er derfor tre meter bred kjøresterk vei med dekke av grus og løst asfaltgranulat. Den nyeste delen av turveinettet er den oppgrusa stien fra HC-parkeringen til toalettbygget. Denne turveien ble opparbeida som universelt utforma med støtte fra fylkeskommunen. På sikt bør asfaltgranulatet byttes til grus fordi dekket er mer kompakt og fremkommelig for alle.

Det er tre turløyper som er kartfestet. Den ene er en rundløype som går opp til turistforeningshytta, som er tilgjengelig på ut.no. Løypa over beitemarken er ikke oppmerka.

Fjøløy forts venner har kartfesta og gått opp Tolfeløypa over svabergene og kanonløypen. Kart er tilgjengelig på venneforeningens nettsider.

I tillegg er det mange tråkk

Gjerde ved port nær Fjøløyvarden er løsnet, april 2021.

og stikkveier i terrenget. Flere av disse er adkomster til bunkerser, bygg og andre installasjoner. Noen av tråkkene er koblet sammen med små turløyper som ikke er kartfesta. Blant annet steintrappa som er lødd av Fjøløy forts venner. Noen tråkk har i tillegg oppstått naturlig eller som dyretråkk.

Merking av turløyper

Kanonløypa og Tofleløypa er merket med blå K-er og Grønne T-er/stolper. Det pågår DNT merking med røde T-er av Fjøløy som den 53. hverdagsturen i Stavanger våren 2021.

Belysning turvei

Armaturene på lysmastene langs turveien er av eldre type. De er lite energieffektive og fases nå ut på sikt. Det er behov for oppgradering av lysarmaturene til led. Dette vil kunne gi 50 % reduksjon i strømkostnader.

Gjerder og porter

Gjerdene langs eiendomsgrensene til Fjøløy fort ble satt opp i 1987. Gjerdene ble satt opp i forbindelse med at Forsvaret ekspropierte eiendommene fra lokale grunneiere, gjerdepikten for Fjøløy fort ligger av denne grunn på kommunen som har overtatt eiendommene.

Gjerdene er oppført i aluminium. Det værharde kystklimaet med saltsprut har korrugert aluminiumet i høy grad. Det er store svakheter i stolpene, og flere steder er disse kollapset og forsøkt reparert ved å sette ned nye trepåler. Gjerdet er løsnet fra porter og stolper på flere steder. Det 33 år gamle gjerdet langs eiendomsgrensen er i så dårlig teknisk stand at det anbefales at det skiftes ut i sin helhet. Gjerdene og portene inne på området er i bedre stand. Enkelte av disse portene er strie å få opp og trenger mindre vedlikehold.

Ledningsnett

Det både strøm, fiber og VA-ledninger inn til toalettbygget og de to nyrenoverte byggene. Det er varierende kobling av ledningsnett til de ulike bunkersene, men de fleste har strøm og telefonlinjer.

Informasjonsskilt om kystfortet, fyret og fornminner. Skiltet er laget i 2011, men originalfilene er gått tapt på grunn av manglende skylagring. Skal skiltene oppdateres, er det da en omfattende jobb.

5.7.1 Eksisterende skilting

Med mange viktige punkter, militærhistoriske verdier, naturinteresser og kulturhistorie på stedet er det satt opp mange skilt. Skiltene gir godt informasjonsgrunnlag, men oppleves i dag som dominerende. Det er behov for samordning og fornying.

Skilting om båndtvang

Det er båndtvang-skilt både ved parkeringsplassen og ved porten inn på området. Lokale bønder melder om at dette ikke blir respektert.

Skilt langs vei

Det er satt opp en rekke trafikkskilt ved parkeringsplassen, skilt for busser, parkering, retningspiler, riding forbudt, båndtvang, skilt om at veien er stengt av bom lenger framme.

Informasjonsskilt

Det er satt opp informasjonsskilt om Fjøløy fyr og Fjøløy fort og militærhistorien flere steder langs turveien, i toalettbygget, ved kanonstillingene og på Fjøløy fyr. Informasjonsskiltene i natur og friområdene er utvikla i samarbeid med Ryfylkemuseet.

Det er mange navneskilt og retningskilt frest ut i tre, med malte bokstaver. Disse er laget på dugnad. Utformingen av disse oppfyller ikke krav til universell utforming, da de har lav kontrast og er lite lesbare.

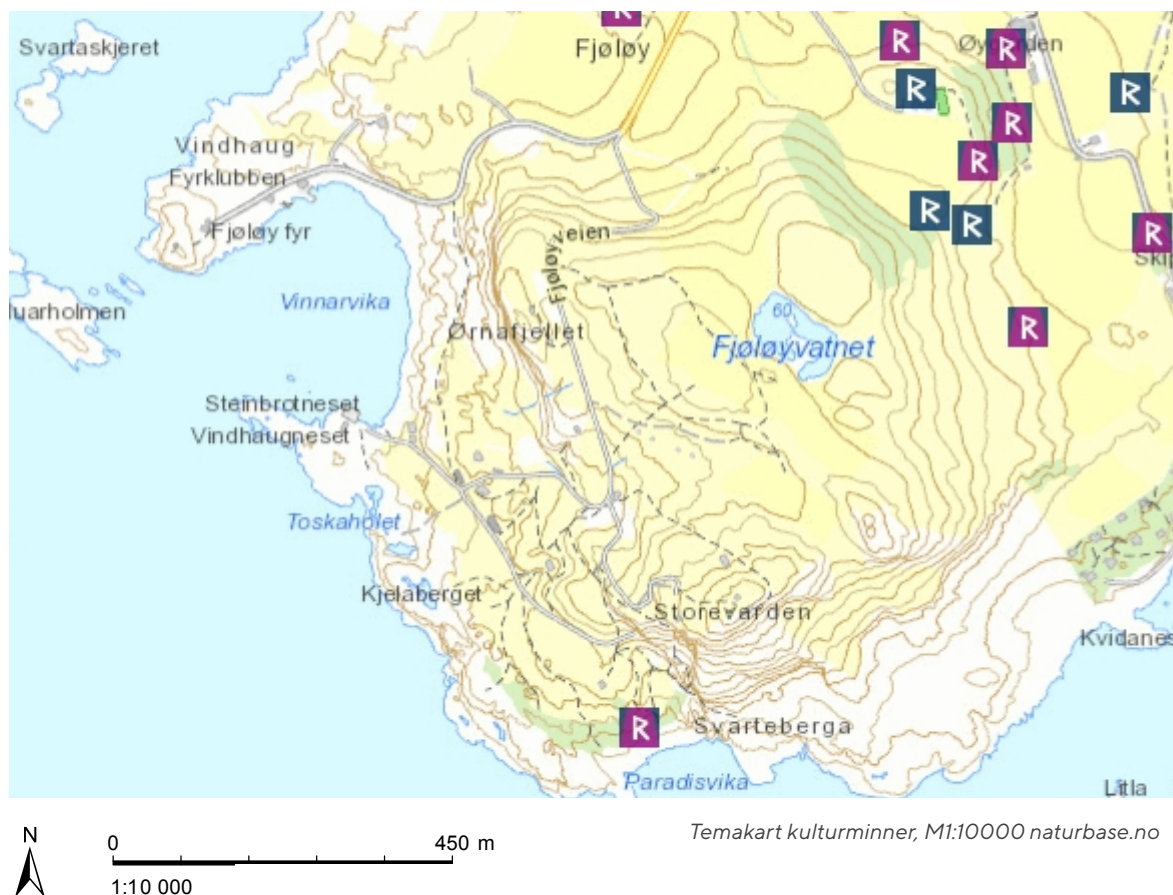
Digital informasjon

Fjøløy forts venner har en utfyllende nettside om kystfortet. Det er ikke lagt ut informasjon om turområdet på Stavanger kommunes nettsider. På ryfri.no ligger det kun punktinformasjon om Fjøløy fort. Den tilrettelagte turen for rullestolbrukere ligger ikke publisert på Tilgjengelighet.no.

Per i dag har Stavanger kommune ingen egen nettside om natur- og friområdet. Denne må utvikles.

Til høyre: Bildeutvalg av de ulike skilttypene på Fjøløy fort.

5.8.1 Kulturminner på Fjøløy fort

På Fjøløy fort er det to rydningsrøyser og flere nyere tids kulturminner knyttet til kystfart. De miliærhistoriske kulturminnene beskrives i kapittel 5.8.2.

Hva er kulturminner?

Kulturminner er alle spor etter menneskelig aktivitet.

Bevaringsverdige kulturminner er slike spor som har en historisk verdi vi bør ta vare på for fremtidige generasjoner.

Registrering av kulturminner

På Fjøløy fort er det ikke gjort arkeologiske utgravninger i nyere tid. Byantikvaren har befart stedet og påpeker at flere av nyere tids kulturminner på stedet er av stor historisk verdi.

Det bør vurderes om det er behov for en arkeologisk feltkartlegging, da Rennesøy er blant områdene i landet med høyest tetthet av automatisk freda kulturminner, og på grunn av nærheten til Utstein kloster.

Arkeologiske verdier

I kommuneplanen for Rennesøy er det til nå ikke gjort noen omfattende registreringer av arkeologiske verdier, ingen utgravninger er gjennomført. Bakgrunnen for dette er at området frem til 2009 har vært aktivt miliær-område uten allmenn tilgang.

Bruk av metaldetektorer i området for lekmenntillates derfor ikke.

Automatisk freda kulturminner

I Riksantikvarens database over kulturminner (vist i temakart over) er det registrert en lokalitet og to enkeltminner som det foreligger følgende informasjon om:

"2 rydningsrøyser. Tålig bra markert. Godt synlig i terrenget. Gresskledd. Enkelte stein synlig. Synes urørt. D. 3 m, h. o,5 m. I følge Olav O. Njå skal tyskere under siste krig ha fjernet

flere lignende røyser så lå lenger mot NV og lenger oppe.”

Rydningsrøysene er automatisk freda kulturminner. Lokaliteten ligger innenfor dagens avgrensning av Fjøløy fort. Disse bevares som de er, og informasjonskilting anses som unødvendig.

Gammelt steinbrudd

Steinbrotneset og mye av strandsonen var opprinnelig eid av Stavanger kommune. I 1916 bygget kommunen kai, og det ble tatt ut grønnskifer i steinbruddet. Steinen ble frakta på et skinnesystem fra bruddet til kaia og videre på lektere til Stavanger for kaibygging der. (Bilde av steinbruddet på side 12). Stavanger kommune solgte tomte til Forsvaret på 70-tallet.

Fjøløy fyr

Fjøløy fyr ligger i innseilinga til byen og var svært viktig for ferdselen til sjøs i området. Det er et teknisk/industrielt kulturminne og en viktig del av kystkulturen.

I 1849 ble Fjøløy fyr satt opp som ei enkel lampe, som ble passa på av en lokal mann. Sildefisket i området gjorde behovet stort for fyr her. Fra 1852 var fyret i drift syv måneder i året, fra 1855 ti måneder i året. En stor brann samme år gjorde at fyret ble bygget opp som et mer permanent fyr, med plass for en familie. Fast fyrvokter ble ansatt.

Det ble lagt inn strøm og radio i 1939. Dette var strategisk viktig for tyskernes anlegging av fortet to år senere.

Stasjonen ble bygget om og forsterket i 1954. Fyret ble automatisert og avbemannet i 1977. Etter at fyrvokteren gikk av med pensjon i 1977, fikk fyrvokteren bli boende og vedlikeholdt samtidig fyret. Fyret består i dag av bustad, uthus, naust, maskinhus og fyrlykt (Store norske leksikon).

Fyret eies av Kystverket og brukes i dag som representasjonslokaler og feriehjem for ansatte.

Fjøløy fyr med
fyrhagene i forkant

Fyrhagene

Ved Fjøløy fyr står det håndlødde rektangulære inngjerdinger av naturstein. Disse har vært brukt som fyrhager. Tradisjonelt ble steingardene lodd som vindhegn for å kunne dyrke grønnsaker til matauk. Dette er et kystkulturminne som vitner om hvor værhardt livet her ute var for dem som bodde her før i tiden.

Karakteristisk for disse hagene er at de er lodd høyere på nordsiden for å gi le fra nordavind og lodd beint med liten åpning på sør- eller vestsiden, så det var enkelt å sette inn port som hegn mot sauedrift. Det bør undersøkes om det er kulturplaner er som bør bevares. Fyrhagene er viktige kulturminner og bør vurderes restaurert.

Fyrhagene på
Fjøløy.

Skiferbruddsdriften har gitt dype hull i terrenget ved Steinbrotneset. Toalettbygg og Offisersmesså i bakgrunnen.

Kart fra informasjonsskilt utarbeidet som et samarbeidsprosjekt mellom Ryfylkemuseet og tidligere Rennesøy kommune.

5.8.2 Militærhistoriske kulturminner

Miltæranlegget på Fjøløy var en del av Artillerigruppe Stavanger – Nord og oppretta i 1940. Denne hadde kommandoplass på Kvitsøy og batterier på Randaberg, Kvitsøy og Fjøløy. Kystfortene forsvarte innseilingen til Stavanger fra nord. Etter andre verdenskrig ble kystfortet på Fjøløy overtatt av Sjøforsvaret (Forsvarsbygg, 2015).

Anleggets militærhistoriske verdi

Fjøløy har militærhistorisk verdi som del av det tyske anlegget i innseilingen til Stavanger. Tyskerne kom til Fjøløy høsten 1940 og begynte planlegging og bygging av kystfortet. I tillegg til geografisk plassering var det at Fjøløy fyr hadde fått radiolinjer og strøm

innlagt i 1939, og eksisterendet kai viktige strategiske grunner for plasseringen av et kystfort på Fjøløy. Batteriet på Fjøløy sto operativt våren 1941 med tre 21 cm Mrs 18, skuddvidde 16.000 meter.

I 1945 ble kystfortet overtatt av Forsvaret i Norge og gjort til hovedfort i Rogaland.

Det ble endret kanontype og kaliber like etter krigen til totalt fire kanoner. Den nye kanonen var 21 cm. og de eldre kanonene ble modernisert til 15 cm/L45.

Et arbeid med planer for et fjellanlegg for fire 21 cm Skoda M/39-40-kanoner starta opp, men ble aldri ferdigstilt. Ny skyterader ble satt opp i 1955. Det ble endret kanontype og kaliber til 12,7 cm kanoner i 1959.

Som andre kystfort bar det preg av mangel på ressurser etter krigen, og erobra våpen ble brukt av Forsvaret. Utviklingen av anlegget i etterkrigstiden viser Forsvarets satsing etter andre verdenskrig i Stavangerområdet.

Bygningene på Fjøløy fort ligger spredt langs den interne adkomstveien i området. Plasse- ringen av bygg er karakteristisk for fort hvor det kupert landskapet er utnyttet som kamuflasje (Forsvarsbygg). Bygningene er nærmere beskrevet i kapittel 5.9.

Skyteradar ble montert i 1955.

I 1962 ble det anlagt 20 mm luftverstand- plassen (batteri).

I 1966 ble signalstasjonen til fortet bygd på Fjøløyvarden.

Ildledningssystem (B-system) ble anlagt i slutten av 1960-årene.

Hovedmoderniseringen skjedde i 1980-årene med nye ildledningssystemer. Bodil-systemet ble montert i 1980 og Randi i 1981.

Eiendomsforholdene var uavklart. Tyskerne hadde tatt seg til rette på mye privateid beitemark. Den første leiekontrakten med grunneiere forelå i 1954, men i slutten 1980-årene ble eiendommene ekspropriert av Forsvaret.

Samtidig reiste man gjerde rundt fortsom- rådet. En av årsakene var drikkevannet. Fortet fikk opprinnelig vannet sitt fra et tjern, som etter hvert ble så forurenset av dyr at det i 1963 ble erklært helsefarlig. I 1966 ble det boret vannbrønn, og vannforsyningen var sikret. Fortet ble bemannet en kort periode i 1967 (rekruttskole ved Sjøforsvarskommando Sørlandet (SSD)). Da oppsto det sykdomstil- feller fra drikkevannet, og i 1969 ble det montert kloringsutstyr. I dag er byggene tilknyttet offentlig vannforsyning med god drikkevannskvalitet.

Fortet ble nedlagt i slutten av 1990-årene etter den kalde krigen. Siste gang det ble skutt med kanonene, var i 1995.

Etter dette ble Fjøløy fort brukt som øvings- område for flere avdelinger i Forsvaret og var

Kanon 2
ligger sentralt i
området, nær
toalettbygget.

særlig brukt av HV frem til 2009. I 2010 overtok Rennesøy kommune fortet til friluftsmål, og området ble åpnet for allmennheten.

Tilstand og anbefalinger for bevaring

I dag er Offisersmesså og Befalsforlegningen totalrenovert og nyåpnet i 2019. Kanonstilling 2 er bevart og restaurert på 2000-tallet. Denne er den eneste kanonen som er intakt. Kanonen preges av rust og fuktskader, og det er behov for tiltak. Den øvrige bygningsmassen er ikke renovert. Her er det store vedlikeholdsetterlep. Flere bunkerser og skytestillinger er plombert.

Det foreslås at det lages en mulighetsstudie for renovering, bruk og sikring av eksisterende militær- historiske bygg. Det militærhistoriske landskapet er hovedstrukturen og sporene som fremgår etter den militære aktiviteten, skal bevares som de er.

Formidling og utvikling av pedagogisk opplegg

Fjøløy fort har en egenartet identitet knyttet til militærhistorien, både fra andre verdenskrig og i etterkrigstiden. Disse kulturminnene er fra nyere tid, men er svært viktige for stedets identitet og historie. Formidling av militærhistorien bør av denne grunn få en viktig plass i læreplaner lokalt og i den generelle formidlingen av området.

I dag skjer omvisninger hovedsakelig på dugnad i regi av Fjøløy forts venner. Her bør denne kunn- skapen sikres ved at den blir tatt inn i et pedagogisk opplegg og utvikles av fagkyndige i samarbeid med frivillige ildsjeler. Det bør derfor opprettes et prosjekt for å få på plass et pedagogisk omvisnings- program for skoler og besøkende. Det må sees på muligheter for samarbeid med Ryfylkemuseet.

Fra innsiden av
ammunisjonslageret.
Merkene på veggene er fra
militære fartøyer som har vært
på besøk her.

5.9 Bygninger og milltære strukturer

Bygningsmassen etter fortet er omfattende. To bygg er totalrenovert i 2019. Toalettbygget er nyanlagt. Den resterende bygningsmassen har store behov for vedlikehold og tiltak. Det er plomberte bunkerser som bør åpnes for tilstandsvurdering. Hovedbygningene og strukturer på området må gjennomgå med enkelte anbefalinger om bruk knytta til friluftsmål.

Toalettbygg

Toalettbygget ble utforma av Trodahl arkitekter og har tre vanlige toalett og et HC-toalett. Det ble åpnet i 2015. Nærmere beskrevet i kap 5.7.

Befalsmessa

Befalsmessa er renoverert og ble formelt åpnet 18. september 2019. Under renoveringer ble kledning, tak og vinduer skiftet. Det ble etterisolert, montert nytt kjøkken, malt lister, himling er renoverert, og det ble lagt nye belegg. Originalt veggpanel er beholdt. Fargebruken på interiøret er som originalt bortsett fra gulvbelegget som opprinnelig var kraftig rødt. Nå er det lagt grått gulvbelegg. De originale lampettene som hang i bygget, er beholdt og bygget om til ledlamper.

Befalsmessa har potensial som kafedrift eller dagshytte og kan disponeres til servering ved eventuelle leirskoleaktiviteter. Det ville være hensiktsmessig å få inn en aktør som kunne drive helgeservering for besøkende. Utleie kan løses gjennom kommunalt bookingsystem i regi av byggdrift.

Befalsforlegingen

Bygget er totalrenovert og nyåpnet i 2019 i tråd med handlingsplanen for Fjøløy fort. Det planlegges et interør tilpassa leirskolebruk med inntil 16 køyesenger. Brannvernshensyn må avklares. Det er ønskelig å benytte bygget til barne- og ungdomsrettede aktiviteter som leirskole, skoleutflukter o.l.

Det kan også benyttes av kommunen til kurs og møter. Det kan vurderes utleie til lag og organisasjoner med aktiviteter rettet mot barn og unge (som speidergrupper, leirskole og levende rollespillgrupper) som kan få fortrinnsrett og reduserte priser. Utleie kan løses gjennom kommunalt bookingsystem i regi av byggdrift.

Toalettbygg.

Befalsmesså.

Befalsanlegingen.

Fra innsiden av fjellhallen.

Den tyske forlegningen

Luftvernstilling øst for toalettbygget ved hovedturvei

Storevarden signalstasjon

Fjellhallen – kommandosentral

Forsvarets kommandosenter lå i fjellhallen under Storevarden og ble bygget under andre verdenskrig. Inventaret er fjernet fra bunkersen. Det er innlagt strøm og internettkabler. Det er fire rom som har blitt nytta til soveplasser og lager. Innerst i bunkersen ligger kommando-sentralrommet. Det er én inngang til bunkeren. De øvrige rommene disponeres som lagrings-plass for Fjøløy forts venner. Fjellhallen har store utfordringer med fukt og bør inngå i en mulighetsstudie.

Mannskapsbrakka – DNT-hytte

På sørsiden av Storevarden ligger det et grønnmalt bygg som opprinnelig var en militær-brakke. Turistforeningen inngikk avtale om leie av bygget fra 2013. I forbindelse med dette ble brakka rehabilitert og videreutviklet til turist-hytte. Det ble satt inn nye vinduer og etablert et nytt vindu med utsikt mot sør og en ny dør. Nytt tak ble lagt i 2020.

Hytten kan leies med forhåndsbestilling gjennom Turistforeningen. Denne bruken foreslås videreført.

Luftvernstillingene

De fem luftvernstandplassene er spredt flere steder på fortet på strategiske posisjoner. En av dem ligger på det høyeste punktet på Ørna-fjellet. En finnes på toppen av Storevarden ved signalstasjonen.

I enkelte av disse kan skånsom tilrettelegging med stedstilpassa benker og mulighet for oppsetting av gapahuk vurderes som en god videreutvikling for friluftsmål.

Storevarden signalstasjon

Signalstasjonen ligger på det høyeste punktet på Storevarden og ble anlagt i 1966. Stasjonen ble brukt til kommunikasjon. Man flagget med signalflegg på den store flaggstangen som ligger ved stasjonen. På stasjonen er det sikret to intakte sett med signalflegg. Stasjonen brukes i dag til utstilling av militæreffekter og informasjon om naturmangfold.

På utsida er det en postkasse med turbok lagt ut av Fjøløy forts venner. Det er innlagt strøm i bygget. Tak og isolasjon er skifta i nyere tid. Bygget bør inngå i en mulighetsstudie.

Nærforsvarsstillinger for maskingevær

Når man går opp bakken fra bussplassen kommer man til bunkere som har skyteskår for maskingevær, på begge sider av veien. Denne delen av anlegget er fra 1980-årene. Inngangen til anlegget er vest for veien og er i original stand, men står avlåst. Her er det over 100 meter lange ganger som går under bakken til de ulike skytestillingene og har rom som har blitt brukt som sovebrakke for soldater på post. Disse bør inngå i en mulighetsstudie.

Kanon 2

Omtales også som Kanonstilling sør. Kanon 2 er restaurert i sin helhet og står i sin opprinnelige bunker. Se bilde på s. 41. Kanonstillingen vedlikeholdes av Fjøløy forts venner, men fuktskader og rust gir et større investeringsbehov dersom kanonstillingen ønskes holdt intakt og i god stand over tid. Det kommer fukt inn gjennom betongen. I bunkersen er det et rom med originale køyesenger. Det er ammunisjonslager vest i bunkersen, og kanonen kan lades fra både vest og østsiden av kanonen. Kanonen ble manuelt stilt inn via radiosamband. Kanonen ble sist avfyrt i 1995. Det anbefales at kanonen bevares som den er. Kanonstillingen bør inngå i en mulighetsstudie.

Kanon 3 og 4

Kanonstandplassene til kanon 3 og kanon 4 står i dag åpne for publikum. Det ser i utgangspunktet kanskje ut som åpne stillinger, men dette er bunkere for 12,7 cm SKC/34 i paddeskjold. Når kanonene var operative, ble det brukt kamuflasje over stillingene. Kanonene bør inngå i en mulighetsstudie.

Luftvernstandplassene

Luftvernstillingene er spredt på fortet på strategiske posisjoner. En av dem ligger på det høyeste punktet på Ørnafjellet. En finnes på toppen av Storevarden ved signalstasjonen.

I enkelte av disse kan skånsom tilrettelegging med stedstilpassa benker og mulighet for midlertidig oppsetting av gapahuk vurderes som en god videreutvikling for friluftsmål.

Ammunisjonslager

Ammunisjonslageret var opprinnelig lager for ammunisjon under andre verdenskrig. Bunkersen har to lange haller med et felles

Fra innsiden av en nærforsvarsstilling, utsikt mot øst.

Kanonoperatørplass i kanon 2.

Kanonstandplass.

Luftvernstandplass på Fjøløyvarden. Her kan en enkel benkeplate mellom de tre toppene i betong være en mulig tilrettelegging.

forrom som leder inn til disse. Det er innredet med langbord inne i en av de to hallene. Se bildet på s. 41.

Fjøløy forts venner har disponert ammunisjonslageret og har lagret større deler av samlingen av militæreffekter i denne bunkersen. I den andre hallen er en del av disse stilt ut. Langs langbordet henger det en samling av skipskjennemerker fra militære fartøy som har besøkt basen. Bruken av lokalene er ikke definert, men de kan egne seg til ulike gruppeaktiviteter: undervisning, selskap o.l. Inngangen er eneste rømningsvei ut. Det er ikke egne toaletter i tilknytning til hallene. Hallene bør inngå i en mulighetstudie.

Bombekasterstillinger

Stillingene består av fire bombekastere med løpegrav imellom. Disse bør inngå i en mulighetsstudie.

Sambandsbunkers

Bunkersen er også kalt "Den tyske forlegningen" og ble etablert av tyskerne under andre verdenskrig som sambandsbunkers. I dag inneholder denne en privat utstilling med utvalgte gjenstander fra Fjøløy forts venner sin samling av militæreffekter. Bunkersen bør inngå i en mulighetsstudie. Se bildet på s. 6.

Antennebunkers

I antennebunkersen har det stått antenne og radiosamband til det interne sambands-systemet som ble modernisert på 1980-årene. en mulighet kan være å innrede med sittemuligheter og vindskjerming med diskret innglassering som følger eksisterende form. Bunkersen bør inngå i en mulighetsstudie.

Brannstasjonen

De to grønnmalte bygningene ble nytta som brannstasjon av Forsvaret. Byggene er grønnmalte og har blikkfasade med skyvedører. Byggene kan vurderes som frilager for friluftsutstyr eller annen aktivitet og inngå i en mulighetsstudie.

Kompanidepotet

Kompanidepotet er et lagerbygg som ligger nær kaia. Bygget disponeres i dag som lager for Fjøløy forts venner. Omdisponering til sambruk med frilager pågår. Samarbeid med kajakkklubb kan vurderes. Depotet bør inngå i en mulighetsstudie.

En av de fire bombekasterne .

Antennebunkers.

Brannstasjonen.

Kompanidepotet.

Militær hinderløype

Det står igjen to originale treningsutstyr i rundstokk fra Forsvaret (se forsidebilde). Disse var del av en militær hinderløype. Disse har store råteskader i dag og må erstattes. Dette er supplert med balanseline og noe treningsutstyr langs Tofleløypa. Balanseline kan stå, men utstyret inntil fjellhallen må fjernes, da dette er i konflikt med naturverdier og det er kartlagt mulig rasfare i løsmassene i anlysedelen. En videreutvikling av hinderløypa anbefales og kan knyttes til området avsatt til treningsformål i diposisjonsplankartet.

Bålplasser med benkebord

Flere steder på fortet er det rasteplasser med benkebord og bålring/bålgrop. Felles for disse er at de er plassert i områder hvor de lødde murene rundt eller terrenget gir le for vest- og nordavind. Disse bør videreutvikles. For enkelte av dem bør universell utforming vektlegges. En videreutvikling kan for eksempel være oppgrusing av plassem, benker som har armlene og ryggstøtte, samt fastmonterte, brannsikre griller.

Plomberte bunkerser

Det er flere plomberte bunkerser og strukturer på området som ikke er vurdert. Disse må fysisk åpnes for å kunne bli undersøkt som del av en mulighetsstudie. Ved eventuell åpning må behov for sikringstiltak vurderes løpende i prosessen.

Balansebom brukt til militært trening.

Bålplass og benkebord i gammelt feltdepot.

Bålplass og benkebord ved plombert bunkers.

Bålplass, benk og bord i Borgen.

5.9.1 Evaluering av gjennomført mulighetsstudie

Det ble gjennomført en mulighetsstudie for Fjøløy fort av Trodahl arkitekter på bestilling fra Rennesøy kommune. Her vurderes landskapsfaglige styrker, kvaliteter og videre anbefalinger.

RAMMER FOR MULIGHETSSTUDIEN

Fjøløy fort - En mulighetsstudie er gjennomført av Trodahl arkitekter på oppdrag fra Rennesøy kommune. I dette studiet ble det kartlagt utviklingsmuligheter og strategier for å gjøre Fjøløy fort til et unikt sted for allmennheten med tanke på formidling og respekt for naturen.

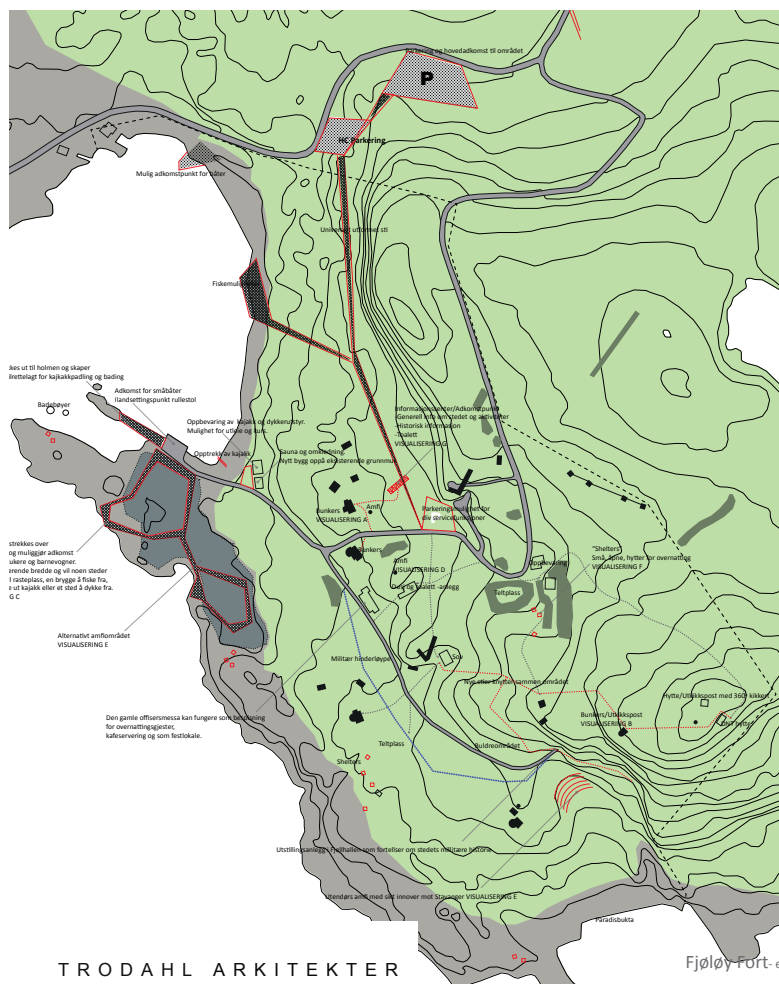
Hensyn til stedets historiske kvaliteter, fornminner, turområder, landskap og ny bruk av eksisterende bygningsmasse ble vektlagt. I tillegg ble det forutsatt at området skal være være for en rekke ulike brukere. Følgende strategi ble foreslått i mulighetsstudien.

Strategi for ny bruk av området

Strategien tar utgangspunkt i gjenværende bygningsmasse. Området skal primært være et friluftsområde.

*"- Området blir knyttet sammen av nye stier og en rekke aktivitetpunkter.
- Infosenteret vil være en åpen konstruksjon som gir informasjon om stedets historie og ulike aktiviteter som kajakkpadling, fiske, hinderløype, 360-kikkert, sauna osv.
- Bunkersene vil være åpne for alle og fungere som utkikksposter, steder å grille, steder å spise eller steder å lære historie.
- Tidligere militære bygninger vil tilbakeføres til opprinnelig stil og inneha servicefunksjoner som sovesaler, bespisning, vask og dusj.
- 'Shelters' vil være steder å sove som er åpne for alle.
- Utstillingsanlegg i Fjellhallen samt utendørs amfi vil kunne trekke brukere som ønsker en annerledes opplevelse ute i naturen."*

- Trodahl Arkitekter.

Gjennomførte tiltak fra mulighetsstudien

Av de foreslåtte tiltakene er det gjennomført tre tiltak. Hovedgrepet som er gjort, er bygging av toalettbygget med rasteplass under tak. I tillegg er restaurering av Befalsforlegingen og Befalsmesså gjennomført.

Evaluering av gjennomførte tiltak

Informasjonsbygget med toaletter oppfyller det største primærbehovet for alle besøkende i området med toalettfasiliteter og HC-toalett. Arkitekturen er estetisk tilpasset og er integrert i landskapet. Det har et nedtonet farge- og materialvalg som glir godt inn i omgivelsene. Gjennomføringen av bygget var positivt for området. Det stilles spørsmål til om størrelsen var riktig ut fra nåværende behov.

Visualisering av tilrettelegging av universell utforming i strandsonen. Illustrasjon: Trodahl arkitekter.

Foreslåtte tiltak i mulighetsstudien

"Nye arkitektoniske element:

- Påbygg til bunkersene for vær- og vindskjærming
- Amfi for grilling inni eksisterende bunkers
- Utendørs amfi
- Shelters for overnatting uten telt
- Informasjonssenter med toalettfasiliteter
- Trestier over steinbrudd og i strandsonen

Intensjonen lette konstruksjoner som legges oppå landskapet og bygningene."

-Trodahl arkitekter

Vurdering av foreslåtte tiltak

Analysene i mulighetsstudien virker for overordnet til å fastslå de landskapsmessige konsekvensene. Konsekvensene de foreslåtte inngrepene får for landskap og terreng, er ikke tilstrekkelig utredet. På grunn av dette er inntrykket at mulighetsstudien har noe manglende landskapsfaglig forståelse. Etter gjennomført analysedel i denne planen påpekes følgende konsekvenser som ikke virker være identifisert i mulighetsstudien:

- Påbygg til bunkersene vil være større landskapsmessige inngrep. Det stilles spørsmål til hvordan landskapsmessige konsekvenser av forslagene er evaluert.
- Trestier over steinbrudd og i strandsonen vil gi store negative konsekvenser i sårbar naturtype. Fundamenteringen som er nødvendig på en rullesteinsstrand, vil være svært inngripende. Negative konsekvenser for økosystem, naturmangfold og landskapsbildet vil være omfattende.
- Utendørs amfi vil være svært vindutsatt i lokalklimaet på Fjøløy og utgjøre et stort visuelt inngrep i landskapsbildet ved foreslått plassering.
- Shelters foreslås i et område hvor det er en del avrenning og våte partier og et nokså vindutsatt område som er ganske synlig i det overordna landskapsbildet.

Mangler i oppdragsbeskrivelsen

Et viktig hovedgrep for å bevare områdets karakter er å få rehabilitert og planlagt aktivisering av eksisterende bygningsmasse, også bunkerser. Vern gjennom bruk er et viktig kriterium for å bevare områdets særegne karakter som tidligere militæranlegg. Dette bør fremheves som hovedsiktemål i fremtidig utvikling av Fjøløy fort.

En vesentlig mangel i mulighetsstudien er at den kun tar for seg et fåtall av de eksisterende byggene og strukturene. Det kan stilles spørsmål til hvordan et helhetlig grep og programmering skal løses når det er nærmere 20 bygg, kanonstillinger og stukturer som ikke er vurdert. Oppdragsbeskrivelsen definerer heller ikke rammer for tiltenkt bruk.

Videre anbefalinger – Mulighetsstudie på detaljnivå

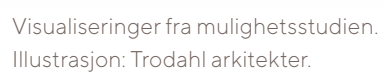
Et kriterium for langsiktig planlegging er å kunne vurdere helhetsbildet for området. Da kun et fåtall av eksisterende bygg og militærhistoriske stukturer er omtalt i mulighetsstudien anbefales det at det må utarbeides en ny mulighetsstudie for bygg. Oppgavebeskrivelsen må baseres på funnene fra analysedelen av denne planen og bør vektlegge:

- Utstillingsbygg for objekter knytta til fortet (nybygg kan vurderes)
- Toalettbygg tilknyttet turistforeningshytta (nybygg)
- Renoveringsbehov
- Oppfølging av vedlikeholdsetterslep
- Programmering av bygg og strukturer
Som foreslås restaurert eller sanert
- nødvendig sikring av stukturer som det evt. ikke vil være hensiktsmessig å ta i bruk eller restaurere.
- Utredning av konsekvenser for bygningene som nyere tids kulturminner.

Mulighetsstudien må avdekke drifts og vedlikeholdskostnader for foreslåtte tiltak og estimerer for investeringsbehov basert på forslagene.

Amfi for grilling, samling ol. i eksisterende bunkers.
Lik konstruksjon danner ulike muligheter for oppbygging,
mulighet for rygg og flere benkerader.
Dispenser for grillkull ved informasjonssenteret.

6. Forvaltning og drift

Stavanger
kommune

Befaring av defekt gjerde. Utbedring av gjerde er en løpende forvaltningsoppgave, her er arbeidet med utskifting påbegynt, men det mangler finansiering for å ta hele gjerdet i nabogrensen.

Fjøløy forvaltes som statlig sikra friluftslivsområde

“Statlig sikrede friluftslivsområder er områder som det offentlige har skaffet seg rådighet over ved kjøp eller avtale om bruksrett. Staten har bidratt til at disse områdene har blitt sikret for allmennhetens bruk etter at kommuner eller interkommunale friluftsråd har søkt om dette”

-Miljødirektoratet 2019

Disposisjonsplanens innhold samkjøres med forvaltningsplan for området som statlig sikra friområde. Denne vil utarbeides parallelt med disposisjonsplanen og samkjøres med innholdet i disposisjonsplanen.

Den viktigste hensikten planen har for området som statlig sikret friluftslivsområde er at behov og kostnader ved tilrettelegging av området er gjennomgått. Dette slik at de kan brukes i henhold til formålet med sikringen.

Disposisjonsplanen har varighet i 10 år som forvaltningsplanen. Dette anses som hensiktsmessig lengde for planperioden for å sikre helhetlige langsiktige forvaltningsgrep og investeringsprosjekter.

6.1 Driftsmodell

I den politiske behandlingen av disposisjonsplanen ble det bestilt utarbeidelse av driftsmodell for området. Driftsmodellen beskriver ansvarsfordeling og samarbeidsparter for drift, vedlikehold, videreutvikling og aktiviteter.

Hovedmålet med driftsmodellen er å ivareta godt samarbeid mellom partene, med tydelig beskrivelse av partenes ansvar og oppgaver.

Stavanger kommune legger opp til offentlig drift og vedlikehold. Samarbeidspartene vil være hovedansvarlig for å fylle området med aktiviteter og formidling.

Det åpnes for naturbasert skjøtsel gjennom beiteavtale med en lokal bonde. Det åpnes for dugnadsbasert skjøtsel og vedlikehold som er forhåndsgodkjent av kommunal forvalter.

Driftsmodellen er delt i 6 nivåer:

- Eier
- Forvalter
- Drift
- Styringsgruppe
- Samarbeidsgruppe
- Andre samarbeidsparter

Hovedoppgaver i gruppearbeidet vil være:

- Sikre god informasjonsformidling til alle parter
- Bistå i videreutvikling av området som rådgivende part for utvikling og investeringsprosjekter
- Koordinere helårlig aktivitetskalender
- Tilrettelegge friluftaktiviteter for alle (som kurs, omvisninger, leirskole)
- Koordinere eventuelt dugnadsarbeid

Driftsmodell
Fjøløy
natur- og
friområde

EIER

Stavanger kommune
Bymiljø og utbygging

Stavanger
kommune

FORVALTER

Idrett og utemiljø

Hovedansvar. Forvaltning natur- og friområde. Leie og avtaler uteareal. Bestiller driftstiltak og investeringsprosjekt

Eiendom

Forvaltning og utleie bygg bestiller driftstiltak og investeringsprosjekt

DRIFT

**Drift park, vei
og anlegg**

Drift natur- og friområdet

Byggdrift

Drift, renhold og vedlikehold bygg

STYRINGSGRUPPE

Ryfylke
Friluftsråd

Stavanger
turistforening

Styrings-
gruppen

Politiske
representanter

Samarbeids-
gruppen

SAMARBEIDSGRUPPEN

Ryfylke
Friluftsråd

Stavanger
turistforening

Naboer

Fjøløy forts
venner

Frilager

ANDRE SAMARBEIDSPARTENRE

Rogaland
fylkeskommune

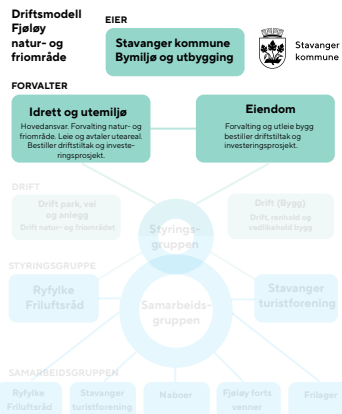
Smartbyen

Kulturavdelingen

Kystverket

Visit Utstein

Lokale lag
og foreninger

EIER OG FORVALTER

Stavanger kommune Bymiljø og utbygging er eier av Fjøløy natur og friområde. Forvaltningsansvaret for naturområdet og bygg er fordelt slik:

Idrett og utemiljø (hovedansvar)

Stavanger kommune ved Idrett og utemiljø har hovedansvar for natur- og friområdet

Ansaret er fordelt på:

Park og natur

Seksjonen opptrer som grunneier. Park og natur har ansvar for natur- og kulturlandskap, friområder, lekeplasser, turveier, naturvernsområder og utvalgte naturtyper. Forvaltningsansvaret er fordelt til byggforvalter og omfatter:

- ivareta bestiller- rollen iht. bestiller/utfører-modellen
- Inngå rammeavtaler for skjøtsel, drift- og vedlikeholdsoppgaver
- søknader om trefelling og vegetasjonsrydding
- arealtillatelser på kommunal grunn
- Kaier i friområder (vei og trafikk)
- Sikkerhetsrutiner for leke- og aktivitetsutstyr
- Park og natur er hovedleietaker i bygningene og godkjenner leietakere i leieavtaler (med tilknytning til friluftsliv)
- Inngå intensjonsavtaler og samarbeidsavtaler
- Godkjenne arrangementsøknader (Stab)
- Skilting og informasjonstiltak

Strategi og prosjekt

Seksjonen utfører bestillinger fra Park og natur på prosjektering, prosjektledelse, planlegging, bestilling av prosjektering og bygging av nye uteanlegg, i tillegg til utredninger og mulighetsanalyser, som disposisjonsplanen.

Formålsbygg (ansvar bygg)

Stavanger kommune ved Formålsbygg har ansvar for alle bygninger i natur- og friområdet. Ansaret er fordelt på:

Forvaltning

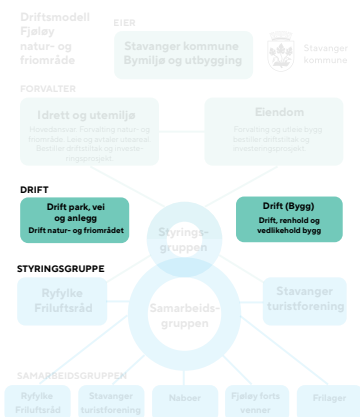
Forvaltningsansvaret er fordelt til byggforvalter.

Ansaret er regulert via hovedavtaler mellom BMU og andre tjenesteområder for de forskjellige bygningstypene. Byggforvaltnings ansvar er:

- planlegge drifts- og vedlikeholdsoppgaver
- ivaretar bestiller-rollen iht. bestiller/utfører-modellen
- Inngå rammeavtaler for drift- og vedlikeholdsoppgaver
- Utføre tilstandskartlegging
- Renhold
- Brannteknisk kompetanse
- Sørge for at krav i byggherreforskriften ivaretas
- Inngå leieavtaler

Forvaltningsprosjekter

Seksjonen utfører bestillinger fra Forvaltning på prosjektering, prosjektledelse, planlegging av nye bygg, i tillegg til utredninger og mulighetsanalyser.

DRIFT OG VEDLIKEHOLD

Stavanger kommune Idrett og utemiljø og Eiendom er bestiller av alle forvaltningsoppgaver, drift, velikehold og renhold for bygg og for utearealet. Oppgavene er fordelt slik:

Drift utemiljø (drift friområde)

Drift utemiljø er organisert under Idrett og utemiljø og gjennomfører drifts- og vedlikeholdsoppgaver for turveiene, natur og friområdet.

Drift utemiljø

Seksjonen gjennomfører drift og vedlikeholdsoppgaver for natur- og friområdet og turveiene. Som avfallshåndtering.

Seksjonen gjennomfører også for drift og vedlikehold av kommunal adkomstvei (fra Bussholdeplass til friområdet) og parkeringsplass.

Byggdrift (drift bygg)

Byggdrift er organisert under Eiendom.

Drift bygg

Seksjonen gjennomfører drift og vedlikeholdsoppgaver for alle kommunalt eide bygg i natur og friområdet på bestilling fra Formålsbygg forvaltning.

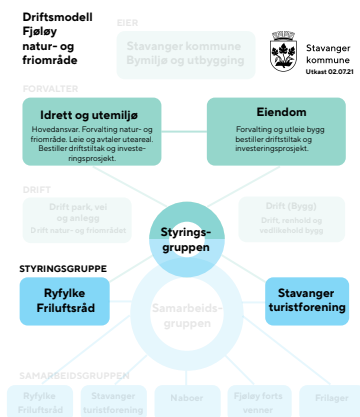
Dugnadsarbeid

Dugnadsarbeid

Vektlegges som en viktig ressurs og det tilrettelegges for godt samarbeid ved dugnadsaktiviteter.

Alt dugnadsarbeid skal avtales med Idrett og utemiljø ved naturforvalter og Formålsbygg ved byggforvalter **i forkant** av at arbeid skal utføres.

Dette er viktig for å ivareta sikkerhet, naturverdier og kommunale normer.

STYRINGSGRUPPEN

Styringsgruppen for Fjøløy natur og friområde skal arbeide målbevisst for å forvalte og planlegge nye tiltak i friområdet i tråd med disposisjonsplan og samarbeidsavtaler. Det legges opp til jevnlige møter i gruppen.

Følgende parter er representert:

Idrett og utemiljø (hovedansvar)

Ansvar beskrevet på side 54.

Formålsbygg (ansvar bygg)

Ansvar beskrevet på side 54.

Stavanger turistforening

Stavanger Turistforening er Rogalands største friluftsansjon med 27.000 medlemmer. Foreningen jobber på for et allsidig, inkluderende og miljøvennlig friluftsliv, hvor vi arrangerer turer og kurs, vedlikeholder stier og drifter 44 hytteanlegg.

Stavanger turistforening er leietaker i Mannskapsbrakka og Offisersmesså, som fremleies til friluftaktiviteter. Foreningen er ansvarlig for merking av den 53. hverdagsturen på Fjøløy og utleie av turistforeningshytta, Mannskapsbrakka og Offisersmesså. Foreningen har en hovedansvar som arrangerer av arrangementer knyttet til friluftsliv.

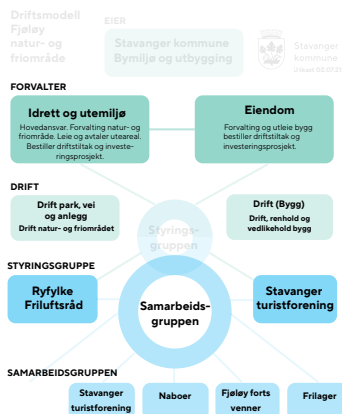
Ryfylke friluftsråd

Ryfylke Friluftsråd er et interkommunalt samarbeidsorgan, bestående av 9 kommuner i Ryfylke og på Nord-Jæren. Private bedrifter og interesseorganisasjoner har anledning til å kjøpe støttemedlemskap. Friluftsrådets oppgave er å sikre, tilrettelegge og drifte områder for friluftsliv av forskjellige slag til allmenn bruk. I tillegg skal Friluftsrådet arbeide for å skape større forståelse for friluftslivsområdenes betydning, bedre friluftskultur og utbredelse av friluftsliv.

Friluftsrådet er ansvarlig for friluftskaien. Ryfylke friluftsråd har delansvar sammen med kommunen for utvikling av Fjøløy som turområde med sterkt fokus på maritime aktiviteter som fiske, padling, generelt båtliv, fridykking/dykking og ulike former for leirliv og formidling.

Politiske representanter

To politiske representanter oppnevnes av Utvalg for miljø og utbygging i nåværende representantskapsperiode. Styringsgruppen følger opp at det blir valgt inn nye representanter i kommende perioder.

SAMARBEIDSSGRUPPEN

Samarbeidsgruppen for Fjøløy natur og friområde skal arbeide målbevisst for å fylle området med aktiviteter og arrangementer, tilrettelegge gjennomføring av tiltak som fremmer verdiene i disposisjonsplan og samarbeidsavtaler. Det legges opp til jevnlig møter.

Følgende parter er representert:

Idrett og utemiljø (hovedansvar)

Ansvar beskrevet på side 54.

Formålsbygg (ansvar bygg)

Ansvar beskrevet på side 54.

Stavanger turistforening

Ansvar beskrevet på side 57.

Ryfylke friluftsråd

Ansvar beskrevet på side 57.

Fjøløy forts venner

Fjøløy forts venner er en venneforening som tilgjengeliggjør historien til Fjøløy fort. De har fokus på formidling og videreføring av lokalhistorie og krigsminner til den yngre generasjon. De vil bidra å til gjøre stedets historie kjent. Historieformidlingen vektlegges i samarbeidet. Fjøløy forts venner disponerer 3/4 deler av sjøboden. De tilgang til flere bygninger knytta til militærhistorisk formidling.

Frilager

Frilager Nord-jæren skal tilrettelegge for utlån av friluftsutstyr og utstyr knytta til utendørs undervisning i området. (Kajakk, Lavo, telt, fiskeutstyr, klassesett med vannkikkerter. Frilageret disponerer 1/4 del av sjøboden til lager.

Naboer

Naboene driver aktivt jordbruk. En representant for naboene ivaretar landbruksinteressene til lokale bønder og forhold knytta til beiter i gruppen. God kommunikasjon om arrangementer og tiltak i området vektlegges.

ANDRE SAMARBEIDSPARTER

Andre samarbeidspartner kobles til ved konkrete behov. Dette kan være knyttet til forvaltning, aktiviteter og arrangementer. Det legges opp til god kommunikasjonsflyt og møter ved behov med partene.

Rogaland fylkeskommune

Det legges opp til forvaltningssamarbeid med Rogaland fylkeskommune vedrørende Fjøløy som statlig sikra natur- og friområde og om kulturminneforvaltning. Samarbeid vil hovedsakelig være mellom forvaltere i de to organisasjonene, med innspill fra styringsgruppen og samarbeidsgruppen ved behov.

Smartbyen

Det legges opp til samarbeid med Smartkontoret i Stavanger i investeringsprosjektene knytta til smart skilting, smart belysning, digitale persontellere og digitale målere i nedgravde avfallscontainere.

Kulturavdelingen

Det legges opp til samarbeid med kulturavdelingen i Stavanger kommune om større arrangementer, skoleferietilbud m.m.

Kystverket

Det legges opp til samarbeid om gode skjøtselsrutiner for kystlyngheia, for tilrettelegging av allmennheten og koordinering. Se investeringsprosjekt om videreutvikling av Fjøløy fyr.

Visit Utstein

Det legges opp til samarbeid med de lokale aktørene Utstein kloster, Galleri Utstein, Utstein pilgrimsgård, Klostergården, Utstein kloster hotell om utvikling av lokalområdet som bærekraftig reisemål. Det vektlegges at promotering lokalt må ta hensyn til at kapasiteten på Fjøløy fort må reguleres etter naturverdiens tålegrense.

Lokale lag og foreninger

Det legges opp til samarbeid med lokale lag og foreninger som 4H og speidergrupperww. Her vil særlig informasjon om frister for prioritering i Stavanger turistforenings bookingsystem for frivillige lag og foreninger være viktig premiss.

Benkebord satt opp på dugnad, og plassen ble grusa opp for noen år siden. Her ser man tydelig resultat av overgjødning med gjødselspreder på marka over knausen - gresset frodig rett opp av grusen.

6.2 Skjøtsel, drift og avtaler

Skjøtsel er aktive tiltak som ivaretar tilstanden til et område (som hogst, beite, slått, lyngsviing m.m.). På Fjøløy skal skjøtsel ivareta naturverdiene, dyrelivet og landbruket på en bærekraftig måte. Hovedgrep er gjødslingsstopp, godt regulert beitetrykk, lyngbrenning og krattrydding. Retningslinjene for skjøtsel av friområder i Stavanger kommune gjelder her, i tillegg til stedegne hensyn.

Dugnadsånden på Fjøløy

Det har vært stolt tradisjon for frivillighet og dugnad på Fjøløy fort. Det må tilrettelegges for dugnad innenfor rammene Stavanger kommune har som ansvarlig eier av området.

Der utstyr og lekeutstyr står på offentlig grunn, har eier ansvar for at disse er oppført og sikret etter produktkontrollloven, Norsk standard for lekeplassikkerhet NS-EN1176 og NS-EN1177. Utstyr skal ha godkjente sikkerhetssertifikater og kontrolleres av sertifisert inspektør. Kommunale innkjøpsrutiner legger også opp til at anlegg skal bygges av entreprenører som kan levere tre års garantitid knytta til anleggene.

Av denne grunn ønskes det at fremtidig dugnadsinnsats rettes mot oppgaver som formidling, arrangementer, vegetasjonsrydding og enkle skjøtselstiltak.

Konsekvenser av gjødsling på kulturbeitemark

Over tid er det vist at overgjødning har store konsekvenser for kystlandskapet: "Kulturlandskapet (i Rogaland) reduseres i omfang og kvalitet/funksjon, og variasjonen i biologisk mangfold utvikler seg negativt på

grunn av endrede driftsformer. Overgjødning og sukkertaredød er en utfordring langs kysten av Sør-Norge."

(Rogaland fylkeskommune, 2017)

Kulturbeitemark gjødles normalt med full-gjødsel (NPK) eller kyllingpellets. Økningen av næringsstoffer er hensiktsmessig for å øke gressproduksjon på arealene, men har stor negativ innvirkning på naturtyper som kystlynghei fordi nøkkelartene i naturtypen trives i næringsfattig jord.

På Fjøløy er større deler av kulturbeitemarken på den sørvestre delen av øya plassert høyt i terrenget og har avrenning mot de registrerte naturområdene med kystlynghei. Avrenningen fra beitemarken fører til nitrogentilførsel og endrer livsforutsetningene for nøkkelartene (røsslyng). Næringstilførselen gjør at arter som trives i næringsfattig jord, konkurreres ut av arter som trives i næringsrik jord. På Fjøløy er dette hovedsakelig gressarter som konkurrerer ut lyngarter.

Dette påpekes også i Ecofacts rapport: "Det bør ikke gjødsles noen plass innenfor avgrensingen. Gjødslingen fører til innskrumpning av de verdifulle ugjødsle delene. De gjødsle delene vil på lang sikt kunne tilbake-

bringes til naturbeitemark dersom gjødslingen opphører. Hele området må beites."

(Ecofact, 2018)

Full gjødslingsstopp innføres i beiteavtale

Skal naturtypen kystlynghei opprettholdes, krever det at næringstilførselen opphører i natur- og friområdet. Dette må være premiss i beiteavtale for Fjøløy fort natur- og friområde. Det bør også gis informasjon og oppfordres om gjødselsstopp til lokale grunneier på omkringliggende LNF-områder med terreng som gir avrenning til kystlynghei.

Regulere beitetrykk

Kystlynghei opprettholdes ved tradisjonell sauebeiting, fortrinnsvis med sauer som kan gå ute hele året. For å gi naturtypen best mulige forutsetninger må beitetrykket reguleres godt. Det vil si at intensiteten på beiting som medfører tap av plantemasse, tilpasses slik at man får moderat til nokså høyt beitetrykk på foretrukne arter.

Ved befaringer i 2018 var beitetrykket for høyt, ved registreringer i august 2019 var beitetrykket litt lavere enn behovet tilsier. Ved befaring i september 2020 var beitetrykket litt for høyt igjen. Dette viser behov for jevnlig dialog med bonden som har skjøtselsavtale for å regulere abtall beitedyr.

Lyngsviing – tradisjonell skjøtsel kystlynghei

Når lyngen er 20-30 cm høy og så tjukk som en finger nederst, er det på tide med foryngelse av plantene. Tradisjonelt sett skjer dette med brenning av lyngheia for å tilføre ønska riktige næringsstoffer til økosystemet. Dersom brenning ikke kan gjennomføres, er mekanisk foryngelse et alternativ. Avtale med lokale lyngbrennere må på plass for å få gjennomført dette snarlig. Lyngsviing gjør at brannfaren reduseres. Gammel forvedet lyng overgrodd av einer, furu og bjørk inneholder mye organisk

materiale som brenner med eksplosiv kraft hvis det tar fyr en tørr og varm sommerdag.

Når lyngsviing er gjennomført, holdes beitetrykket lavt mens plantene får reetablert seg. Når lyngen vokser godt, skal beitetrykket økes.

Hensyn til fugleliv

De kommunale retningslinjene skal følges med hensyn til hekkesesongen mellom 15. april og frem til etter 15. juli. I tillegg legges det opp til at anleggsarbeid ved eventuell videreutvikling ikke heller bør finne sted i denne perioden av hensyn til fuglenes hekkesesong. Droneflyging i området er på generelt grunnlag ikke tillatt og dispensasjon kan ikke gis i hekkesesongen.

Ugrasbekjempelse

På Fjøløy har bøndene gjort en stor innsats for å bekjempe tistelbestander kjemisk til nå. Stavanger kommune nytter ingen kjemiske plantevernmidler, og det må legges opp til manuell ugrasbekjempelse (hacking). Hackingen bør utføres før tistlene har frøsetting, for å hindre spredning av tistler. Det bør inngås avtale om jevnlig ugrasbekjempelse enten gjennom ny beiteavtale eller som egen avtale med lokale aktører / frivillige lag.

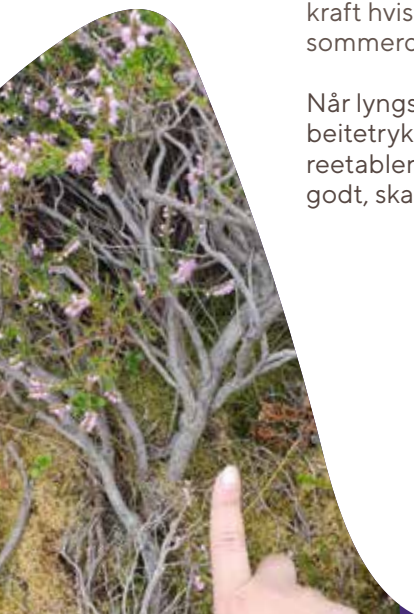
Vilt

Det er en bestand av ville kaniner på Fjøløy fort. Kaninene er en fremmed art med fare for spredning. De er trolig kommet til Fjøløy som rømte tamkaniner (se bildet på s. 23). De tilpasser seg årstidene ved å lage underjordiske tunneller og huler, som kan gi konflikter med bunkersene og friluftsmål. Bestanden vurderes felt for å opprettholde naturlig økosystem i området.

Fjerning av grantrær

Gran er en fremmed art i naturtypene på Fjøløy. I Ecofact rapporten for Fjøløy anbefaler at: *"Granskogen bør fjernes av landskapsmessige årsaker, men også fordi den kan frøse seg i de registrerte naturtypene."*

Grantrærne i området bør felles a for å restaurere kulturlandskapet. Restaurering betyr her å tilbakeføre et område til en ønsket tilstand ved å fjerne fremmede treslag, som sitkagran, og deretter erstatte disse med levevegetasjon av stedegne arter når naturlekeplass og treningsareal skal opparbeides.

Lyng moden for lyngsviing

Gjerdeplikt

Normalt i kommunale driftsavtaler er det dyreholder som har gjerdeplikt. Ved Fjøløy fort natur og friområde er det Stavanger kommune som har gjerdeplikt fordi tomten i sin tid ble ekspropriert fra lokale grunneiere.

Gjerdet langs tomtegrensa er vurdert til å være modent for full utskiftning. Det legges opp til at det brukes samme type gjerde som på de omkringliggende beitearealene med trepåler og stormaska netting. Behov for eventuelle porter og gjerdeklyvere vurderes på stedet i dialog med tilgrensende grunneiere. Det er foreslått midler til fullfinansiering av nytt gjerde i kapitel om overordnet økonomi. Alle gjerdetiltakene som er foreslått, bør få høy prioritet.

Kantslått

I arealer som er inngjerda mot sauene, er det behov for kantslått to ganger årlig. Den ene slåtten bør utføres før tistlene har frøsetting, for å hindre spredning av tistler i området, som er en utfordring på stedet.

Anbefalte tiltak

Ut fra de ovennevnte forholdene er det behov for at det utarbeides en ny skjøtselsplan for Fjøløy fort hvor analysefunnene implementeres. Retningslinjer for skjøtsel i friområder i Stavanger kommune er gjeldende for Fjøløy fort friområde, i tillegg til de stedegne skjøsteltiltakene beskrevet i dette kapitlet, se Vedlegg 1.

Tiltakene som er beskrevet i dette avsnittet, innlemmes i nye skjøtselsrutiner og beiteavtaler fra 2021.

I tillegg bør følgende avtaler inngås i dialog med lokale interesseparter:

Avtale om frilager

Det bør sees på behov for frilager på Fjøløy. Frilager er steder der alle kan låne friluftsutstyr til turer og arrangement.

Det er også muligheter for lageravtaler med lokal sjøkajakklubb eller sjøkanoklubb. Kompanidepotet nær kaia og brannstasjonen er aktuelle bygninger for denne typen bruk.

Beite- og skjøtselsavtale

Avtaler med lokale bønder og eller frivillige lag om beite, slått og ugrasfjerning gjøres i tråd med kommunale retningslinjer. Avtalene kan deles opp om det er interesse for dette. Det er utarbeidet egne retningslinjer for skjøtselen for at områdene skal være tilgjengelige for folk, og sikre at skjøtselen ivaretar / fremmer naturmangfold.

Vedlikeholdsavtaler

Avtaler bør inngås med velforeninger, naboer eller frivillige organisasjoner om skjøtsel. Tiltak kan være vegetasjonsrydding, grasklipping, lyngbrenning, lusing av fremmede arter, maling med mer.

Intensjonsavtale med Fjøløy forts venner

Venneforeningen er en stor ressurs for Fjøløy fort. De har stor lokal kjennskap til stedets historie og stedegne utfordringer. Men foreningens rolle anbefales regulert i en intensjonsavtale. Frem til Stavanger kommune overtok ansvaret disponerte foreningen de eldre bygningene og bunkersene. Foreningens bruk og tilgang bør reguleres gjennom bruk for å ivareta sikkerhet, tilgjengelighet og hensiktsmessig bruk i fremtiden. En forutsetning for videre god dialog her vil være et eget prosjekt om museumsfaglig gjennomgang av venneforeningens militærhistoriske samling som i dag er spredd i flere av bygningene.

Anbefalinger om utleie

Eksisterende avtale om DNT-hytta bør opprettholdes. Øvrig utleie foreslås forvaltet gjennom samarbeid om utleie via Stavanger Turistforening. Det vil settes forbehold om at 25% av kapasiteten skal reserveres frivillige lag og foreninger.

Stavanger
kommune

7. Disposisjonsplan

7.1 Disposisjonsplankart for Fjøløy fort natur og friområde

Tegnforklaring

	Områdeavgrensning
123	Personteller
	Hovedinfopunkt
	Busstopp
	Parkeringsplass
	Sekundær parkering
	Sykkelparkering
	Parkering for forflytningshemmede
	Toalett
	Militærhistorisk interessepunkt
	Militær hinderløype
	Kulturhistorisk interessepunkt (grønn = nyere tid, lilla = autoatisk freda)
	DNT-hytte
	Telt plass
	Utsiktspunkt
	Hovedturvei med lys
	Hovedturvei
	Turvei
	Tursti rundløype
	Tursti til interessepunkter
	Badeplass
	Sjørelaterte aktiviteter
	Rasteplass
	Bål eller grillplass
	Lek/trening
	Aktiviteter
	Benk langs hovedturvei
	Fiskeplass
	Avfallspunkt
	Arrangementsplass

M 1:5000

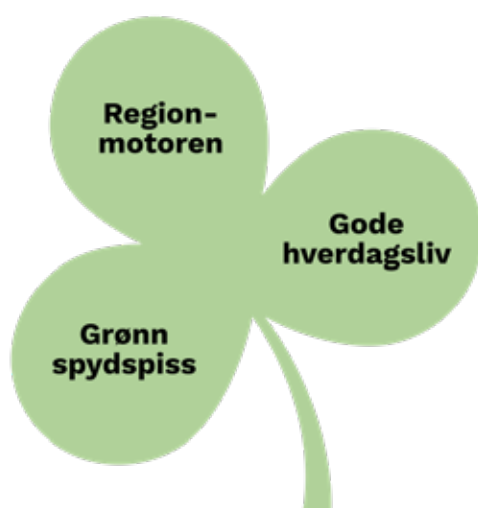

Sauer som står i skyggen av busskuret en varm sommerdag. Det er ikke gjerde mellom beitemarken og fylkesveien i dag.

7.2 Overordna plangrep – kommuneplan og reguleringsplan

Arbeidet med disposisjonsplanen har identifisert grep som anbefales løst på overordna plannivå for å ivareta stedegne kvaliteter og ønsket videreutvikling. Forslagene vil koordineres med det pågående arbeidet med Grønn plan.

Grepene følger satsningene i kommuneplanens samfunnsdel, med hovedfokus som grønn spydspiss:

Grønn spydspiss legger opp til at Stavanger skal være ledende i arbeidet for et klima- og miljøvennlig samfunn, ta vare på naturen og sikre naturmangfoldet og kulturlandskapet.

Gode hverdagsliv handler om å gi barn og unge et godt utgangspunkt for å mestre hverdagen og voksenlivet. Vi vil utvikle driftige lokalmiljø med aktive innbyggere som klarer seg best mulig gjennom hele livet.

Regionmotoren peker på Stavangers rolle og ansvar som regionshovedstad. Vi vil videreutvikle et mangfoldig og konkurransedyktig næringsliv i hele regionen, og styrke Stavanger sentrum.

Følgende overordna grep foreslås på kommuneplannivå:

Utvide friområde

I analysedelen av planen er det identifisert at vegetasjon knyttet til naturmangfold, kystlandskap og kulturlandskap er de bærende prinsippene for å ivareta områdets egenart.

Fjøløy fyr er en naturlig del av kystlandskapet, og det foreslås det at LNF-arealformålet for eiendommen på 29 dekar vurderes endret, slik at hensyn til de grønne verdiene og friluftsliv prioriteres her. Dette vil også være et virkemiddel for å få på plass riktig skjøtsel og sikre tilrettelegging av allmenn tilgjengelighet.

Sikre arealer gjennom formål og hensynssone

Det er behov for sikring av naturverdier og kulturhistoriske verdier gjennom formål og hensynssoner. En gjennomgang gjøres nå i Grønn plan med tanke på ulike formål og bruk av hensynssoner natur, landskap, grønnstruktur. Vurderingen av nedenfor nevnte identifiserte forhold vil bli spilt inn til dette arbeidet:

Utvidet hensyn til kystlynghei

På befaring er det avdekket at kystlyngheien strekker seg lenger sør på Fjøløy enn dagens avgrensning for Fjøløy fort. Det opplyses om at oppdragsbeskrivelsen for gjennomførte naturtype registreringer var avgrenset av eiendomsgrensene til Fjøløy fort. En oppdatering av naturtype registrering bør vurderes.

Analysene viser at avrenning fra gjødslet beitemark har stor negativ innvirkning på kystlyngheien. I dette arealet drives det aktivt beite, så det foreslås at det tilføres en egnet hensynssone på arealet der det er kystlynghei sør for Fjøløy fort. Grunnet høy grad av gjengroing av einer er det behov for en helhetlig forvaltning av kystlyngheien for å sikre naturtypens eksistens i fremtiden. Kystlynghei i verdiklasse A anbefales tatt inn i hensynssonens omfang.

Sikre arealer med hensynssone bevaring – moderne kulturmiljø

Fjøløy fyr, fyrhagene og bygningene med militærhistorisk verdi har stor betydning for stedsidentiteten på Fjøløy og bør sikres bevart for fremtiden. Hensynssone kulturmiljø bør vurderes.

Sikre arealer med faresone rasfare

Løsmasseforekomsten på vestsiden av Fjøløyvarden bør omfattes av faresone ras. Dette vil sikre at hensyn til rasfare ivaretas. Rassikringsrapport bør utarbeides uavhengig av om hensynssonen legges til området eller ikke.

Trapp i løsmasser vest for Fjøløyvarden. Dette arealet må utredes for rasfare.

Reguleringsplanforslag:

Utvide adkomstveien på Fjøløy

Adkomstveien til parkeringsplassen til Fjøløy fort og fyr er så smal at en personbil fyller hele veien. Skal friluftsformålet videreutvikles, bør det sikres at adkomstveien kan utvides til en bredde som er tilfredsstillende for busser, alternativt med møteplasser for trafikk i motgående retning på hele Fjøløy. Prosessen bør også omfatte trafikal analyse og mulighetsstudie for regulering av bussparkering.

Det er viktig at areal som avsettes for adkomstveien, tar med nødvendig areal til anleggsbeltet som kreves for å kunne bygge utvidelsen av eksisterende adkomstvei.

Kommunikasjonsstasjon inne i kanon 2. Fra den gang innstilling av kanoner ble gitt via telefonlinjer.

7.3 Delområdene i disposisjonsplanen

Området skal videreutvikles samtidig som landskapet bevares åpent og med opprinnelig preg. Nye aktiviteter knyttes mest mulig til hovedturvei og eksisterende inngrepsområder som diskret landskapsinngrep. Det skal bygges opp om naturens egenverdi og kvaliteter. Her forklares den ønska utviklingensom er vurdert å være innenfor den naturlige tålegrensa i natur- og friområdet og forhold som er vurdert.

HOVEDINFOPUNKT

Ved hovedinfopunkt legges det opp til skilting med kart, stedsinformasjon og ferdelsregler. Disse punktene skal inneha samordnet informasjon. Det legges opp til smart skilting med bruk av digitale skjermer. Dette er

Plassbesparende – QR-koder kan gi link til nettsider med informasjon og omvisning på stedet.

bærekraftig – Det er miljøvennlig å kunne oppdateres løpende fremfor nye trykk, printing og utbytting av skilt.

god beredskap – kan formidle kritisk informasjon raskt f.eks. ved en flomsituasjon eller formidle at det er bålforbud ved brannfare.

tidsbesparende – Naturforvalterne har kontor plass i Stavanger sentrum. Det vil spare vesentlig reisetidsbruk å kunne oppdatere driftsmeldinger digitalt fremfor fysisk ved behov.

PERSONTELLER

Lokale aktører og arrangører av arrangement melder om økt bruk av området. Å få montert en personteller vil være et viktig redskap for å dokumentere bruksendringer og kunne tilpasse drift etter bruksslitasje. Det foreslås at tellerpunktet settes opp ved porten inn til området.

BUSSTOPP

Det kan vurderes om bussparkering kan samordnes med snuplass, for å unngå trafikale utfordringer på hovedparkeringsplass. Parkeringsforhold for turbusser bør inngå i mulighetsstudien for adkomstvei.

PARKERINGSPLASS OG SYKKELPARKERING

Offentlig hovedparkeringsplass for tilreisende med bil og sykkel. Stasjon for elektriske bysykler bør vurderes her.

SEKUNDÆR PARKERINGSPLASS

Parkeringsmuligheter etter avtale og ved arrangementer. Det bør sees på mulighet for montering av automatisk bom som kan åpnes med digital fjernstyring ved behov av idrett og utemiljø og grunneieren.

TOALETT

Bygget har sitteplasser under tak med benker og bord, hovedinformasjonspunkt og toaletter. HC-toalettet er åpent gjennom hele året og de tre vanlige toalettene åpnes ved behov og ved arrangementer.

MILITÆRHISTORISK INTERESSEPUNKT

Punktene marker plasser hvor det er strukturer som har vært viktige i tiden området hadde som

operativt militærområde. Informasjonsskilt om bunkerser og funksjoner plasseres på nøkkelstedene. Se kart om Fjøløy forts historie s.42.

KULTURHISTORISK INTERESSEPUNKT

Punktene markerer plasser hvor det er sivile kulturminner av interesse knytta til stedets historie, Fjøløy fyr med fyrhagene og automatisk freda røys sør i området. Røysen bevares som den er. Fyrhagene anbefales restaurert. Informasjon bør inngå i smart skilting.

MILITÆR HINDERLØYPE

En videreutvikling av hinderløypa anbefales, og den kan vurderes utvidet, fortrinnsvis bør samlokalisering med treningsområde vurderes. Her foreligger det prinsipplaner fra Ryfylke friluftsråd som det kan tas utgangspunkt i. Treningsutstyr etablert sør på fortet på toppen av løsmasseskrenten anbefales flyttet til område avsatt til trening av sikkerhetshensyn.

DNT HYTTE

Den Norske Turistforening bruker mannskapsbrakken som turisthytte, det er utleiemuligheter via DNT sine nettsider.

TELTPASS

Teltoppsetting henvises til gressletta bak de renoverte byggene. Inngjerding frarådes. Er det behov for inngjerdet areal for teltoppsetting, kan det henvises til arrangementsplassen ved avtale.

UTSIKTSPUNKT

Ved høydepunkt og naturlige steder for å nyte utsikten skal den frie sikten ivaretas. Ved behov gjennomføres vegetasjonsrydding. Disse kan tilrettelegges med sitteplasser som er godt integrert i landskapet.

HOVEDTURVEI

Hovedturveien går som en rundløype fra parkeringsplassen tilbake til parkeringsplassen. Den er tilrettelagt for helårsbruk med belysning langs veinettet og har funksjon som drifts-adkomstvei. Lys må oppgraderes til led.

Turveiene var opprinnelig adkomstveier fra tiden da fortet var et operativt militæranlegg. Hoveddelen av turveinettet er av denne grunn kjørbart og har dekke av løst asfaltgranulat. Den nyeste delen av turveinettet er den oppgrusta stien fra HC-parkeringen til toalettbygget.

Denne turveien ble opparbeida som universelt utforma med støtte fra fylkeskommunen. Turveien skal gruses opp ved fremtidig vedlikeholdsbehov.

Asfaltert adkomstvei fra bussplass til sekundær parkeringsplass er privateid. Det gjøres oppmerksom på at dette er et veiareal hvor biltrafikk er tillatt.

TURVEI

De øvrige turveiene er stikkveier til interessepunkter. Turveien på kystfortet har samme standard som hovedturveien, men med varierende grad av belysning. Turveien til Fjøløy fort er asfaltert adkomstvei til Fjøløy fyr. Det gjøres oppmerksom på at dette er et veiareal hvor biltrafikk er tillatt.

TURSTI RUNDLØYPE

Det legges opp til merking av turstier som vist med de sorte stipla linjene med to turstier som danner rundløyper i terrenget. Den nordligste merkes med DNT-eikepåler som den 53. Hverdagsturen. Merking av kystpilgrimsled-tur kan samordnes på DNT-pålene.

For turstien med trapp mellom øvre og nedre del av turveinettet trengs det en vurdering av sikringstiltak ved trappen.

Turstier som er etablert som blindveier ut til interessepunkt i området, kan gruses opp ved behov.

Tråkkene i området danner adkomster til bunkerser, bygg og andre installasjoner. Flere av tråkkene er koblet sammen med små turløyper som hovedsakelig er opparbeida av Fjøløy forts venner. Blant annet er steintrappa lødd av Fjøløy forts venner.

Turstien langs kystlinjen merkes som Tofleløypa på eikepåler i tråd med Fjøløy forts venners eksisterende merking.

Det legges opp til merking av kystpilgrimsled fra kaien til Utstein kloster. Informasjon om pilgrimsled bør inngå i smart skilting med digitale skjermer.

Av hensyn til naturhensyn og nabointeresser vil ikke øvrige tråkk merkes eller kartfestes.

BADEPLASS

Badeplassen tilrettelegges med HC-rampe ned til vannet med sklisikkert underlag og tosidig håndlist. Tilretteleggingen bør skje så tett på adkomstveien til kaien som mulig for å mini-

Kajakkpadlere på vei ut fra Fjøløybukta

mere inngrep i strandsonen. Det bør vurderes om det er behov for å skille mellom badesone og sone for motoriserte fartøy med blåser.

SJØRELATERTE AKTIVITETER

Fjøløybukta danner en naturlig havn. Her bør det tilrettelegges for dykking, svømming og fugletitting. Kaien, som er offentlig, gir rom både for oppankring og fortøyning av fritidsbåter.

En badestige bør integreres i kaifronten som supplement til badeplassen.

En del av strandsonen bør kunne nyttes til landtrekking av sjøkajaker og kanoer. Kaien er offentlig og kan disponeres av alle. Det kan skilles mellom badesone og andre aktiviteter med blåser ved behov.

RASTEPLASSER

Rasteplassene er tilrettelagt med benker og bord. Her kan stedegne materialer vurderes brukt.

BÅL- ELLER GRILLPLASS

Dette er rasteplasser plassert med god ly for vind som er tilrettelagt med bålplass eller grill.

LEK/TRENING

Det settes av to soner for lek og trening. Sonene samlokaliseres og plasseres hvor landskapet gir noe le for nordavinden. Det skal etableres en naturlekeplass og et egentreningsareal. Treningsarealet kan løses som trimpark eller del av militær hinderløype. Formspråket på disse sonene bør samordnes. Militær hinder- og klatrelek er et naturlig tema for lekeplassen som kan spille på områdets militærhistorie. Det skal etterstrebes bruk av naturmaterialer på dekket, nedtona fargebruk og robuste løsninger i utstyrets utforming.

AKTIVITETER

Området bevares som åpen gressflate for å ivareta muligheter for ballspill og andre aktiviteter på gress. Inngjerding frarådes, men kan tillates midlertidig ved arrangementer. Rydding av ekskrementer fra beitedyr må påberegnes ved daglig bruk.

BENK LANGS HOVEDTURVEI

Det plasseres ut universelt utforma hvilebenker med ryggstøtte og armlene med maks 150 meters avstand langs hovedturnettet som et tiltak for å gjøre området mer tilgjengelig for alle. Plassering tilpasses på stedet.

FISKEPLASS

Det er tillatt å fiske langs svabergene med stang. Utaskjærs er det tareskog som gir gode muligheter for sjøfiske. Plassen er værhard, og fiske skjer på eget ansvar.

AVFALLSPUNKT

Det etableres to hovedstasjoner for avfallshåndtering – en ved kaia og en ved parkeringsplassen. Her etableres det nedgravd avfallscontainer med sensor som registrerer behov for tømning. På disse punktene bør det også settes opp stativ for brukte engangsgriller. I tillegg legges det opp til avfallshåndtering tilknyttet toalettbygget og eventuell kafédrift.

STEDEGNE FORHOLD

SYKLING OG TERRENGSYKLING

På grunn av omfanget av sårbare naturtyper i området legges det ikke opp til eget område med tilrettelegging for terrengsykling. Sykling oppfordres til å skje på turveiene, med fart tilpasset etter de gåendes premisser.

MOTORISERT FERDSEL

Motorisert fersel tillates ikke i området. Dette gjelder også vannscooter og droner. Fritidsbåter er unntatt, men skal holde fart under 5 knop i havnen. Det har pågått høring av *Forskrift om bruk av og orden i havner og farvann for Stavanger, Sola, Randaberg og Rennesøy kommuner i Rogaland våren 2021*. Det vises til ny forskrift som trer i kraft 1 juni 2021.

STILLESONER

Det legges opp til at aktivitetene som er foreslått, er konsentrert langs hovedturveien og ikke motorisert. Stillesoner er naturlige og finnes langs strandsonen. Disse defineres derfor ikke nærmere i disposjonskartet.

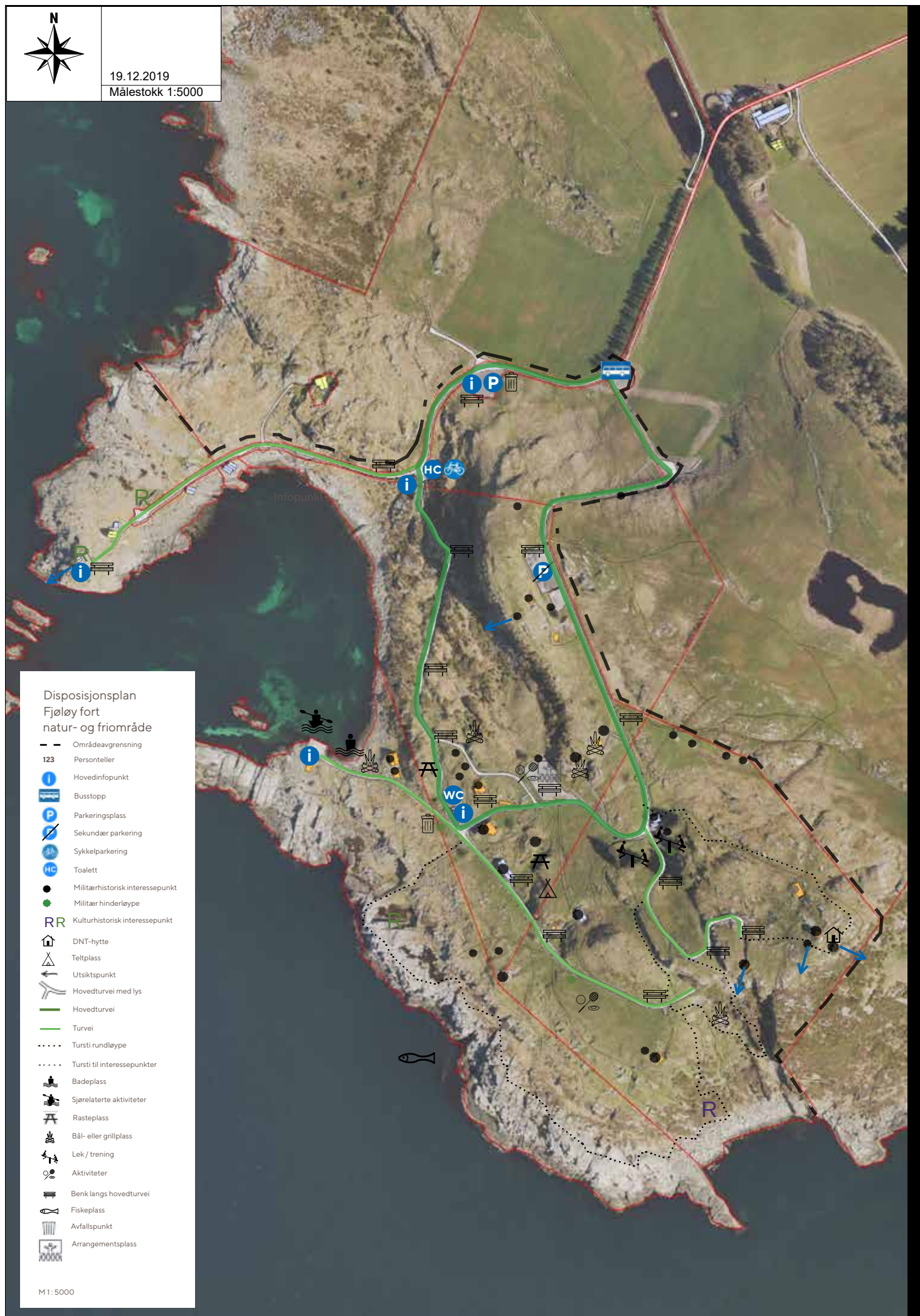
19.12.2019

Målestokk 1:5000

Disposisjonsplan Fjøløy fort natur- og friområde

- Områdeavgrensning
- Personteller
- Hovedinfopunkt
- Busstopp
- Parkeringsplass
- Sekundær parkering
- Sykkelparkering
- Toalett
- Militærhistorisk interessepunkt
- Militær hinderløype
- Kulturhistorisk interessepunkt
- DNT-hytte
- Teltplass
- Utsiktspunkt
- Hovedturvei med lys
- Hovedturvei
- Turvei
- Tursti rundløype
- Tursti til interessepunkter
- Badeplass
- Sjørelaterte aktiviteter
- Rasteplass
- Båt- eller grillplass
- Lek / trening
- Aktiviteter
- Benk langs hovedturvei
- Fiskeplass
- Avfallspunkt
- Arrangementsplass

M1:5000

8. Kildehenvisning

Det kongelige samferdselsdepartement (2017) Meld. St. 33 (2016-2017) Medling til Stortinget. Nasjonal transportplan 2018-2019.

Oddane B. (2018) Prosjekt – naturtypekartlegging Fjøløy fort, Rennesøy. Ecofact notat

Norsk standard (2011) NS11005:2011 Universell utforming av opparbeidete uteområder, Krav og anbefalinger.

Universitetet i Bergen og Lyngheisenteret (2013) Rapport M23-2013. Kystlyngheiene i Norge – kunnskapsstatus og beskrivelse av 23 referanseområder | M23-2013

Sandnes kommune (1995) Grønne undervisningsområder i Sandnes kommune.

Stavanger kommune (2015) Kommuneplan for Stavanger 2014-2029.

Stavanger kommune (2014) Lunde friområde disposisjonsplan.

Stavanger kommune, Idrett og utemiljø (2018) Overordnet skjøttselsplan for natur og friområder i Stavanger 2018.

Stavanger kommune (2020) Kommuneplanens samfunnsdel.

Stavanger kommune (2019) Kommuneplanens arealdel

Søyland R. (2014) Oppdatering av naturtypar i delar av Rennesøy kommune 2013/2014. Ecofact rapport 420

Rennesøy kommune (2019) Kommuneplan for Rennesøy kommune 2019-2030. Bestemmelser og retningslinjer.

Rennesøy kommune (2014) Handlingsplan for Fjøløy fort.

Rennesøy kommune (2011) Skjøttselsplan for Fjøløy fort.

Rogaland fylkeskommune (2017) Ute i Rogaland. Regionalplan for friluftsliv og naturforvaltning 2017-2024

Rogaland fylkeskommune (2012) Revisjon av Fylkesdelplan for friluftsliv, idrett, naturvern og kulturvern (FINK 2005)

Rennesøy kommune (udatert) Fjøløy fort - Vurdering av verneverdier i forbindelse med universell tilrettelegging av friområde - Foreløpig vurdering av verneverdier og prioriteringer fra kulturseksjonen.

Ryfylkemuseet (2016). Folk i Ryfylke. Årbok for Ryfylkemuseet 2016.

Trodahl arkiteter (Udatert) Fjøløy fort - en mulighetsstudie for Ryfylke Friluftsråd

Diverse informasjonsskilt montert på Fjøløy fort. (2011) Flere forfattere, samarbeid med Ryfylkemuseet.

Nettsider:

Artsdatabanken: <https://www.artsdatabanken.no/>

Forsvarsbygg: <https://www.Forsvarsbygg.no/no/verneplaner/landsverneplan-for-Forsvaret/sor-og-vestlandet/fjoloy/>

Gårdskart: <https://gardskart.nibio.no>

Naturbase: <http://dnweb12.dirnat.no/nbinnsyn/>

Kystverket: <http://kart.kystverket.no>

Norsk fyrhistorisk forening: <https://fyr.no/fyr/fjoloy-fyrstasjon/>

Temakart Rogaland: <http://www.temakart-rogaland.no>
Fjøløy forts venner: <https://www.fjoloyfort.no/>

NVE Vindkart for Norge: https://www.nve.no/media/2462/vind_80m_kartbok1a_4140.pdf

Norsk ornitologisk forening (2019) Fugler ved foringsplassen, Fjøløy, Rennesøy
https://www.fuglevennen.no/aktiviteter/foringsplassen/resultater/?o_id=40498

Miljødirektoratet (2019) Forvaltning av statlig sikra friluftslivsområder.
<https://www.miljodirektoratet.no/ansvarsomrader/friluftsliv/myndigheter/forvaltning-statlig-sikrede-friluftslivsomrader/>

Lauritzen, Per Roger (2019). Norsk fyrhistorisk forening: <https://fyr.no/fyr/fjoloy-fyrstasjon>

Forsvarsbygg (2015) Landsverneplan Fjøløy fort <https://www.Forsvarsbygg.no/no/verneplaner/landsverneplan-for-Forsvaret/sor-og-vestlandet/fjoloy/>

Andre kilder:

E-post med Synnøve Strandnær, Gruppeleder Rennesøy K/M speidarar. 23-24.10.19.

Telefonsamtale med Jone Sømmevik, Rennesøy KFUM speider 23.10.19.

E-post med Forsvarsmuseet 24.10.19.

NRK (2002) [Sauer og soldater](#). Nettartikkel 15.02.19.

Vedlegg 1:

Retningslinjer for skjøtsel av friområder i Stavanger Kommune

Retningslinjer knyttet til den enkelte skjøtselsavtalen:

Spesielt hensyn til vilt og fuglelivet

1. Det må tas spesielt hensyn til fuglelivet og ev. hekkende fugler på de aktuelle arealene.
2. Gjødsling og annen maskinell jordbearbeiding må enten skje **før 15. april** eller **etter 15. juli**. Båndleggingen i denne perioden skyldes hekkesesongen.
3. Før jordbearbeiding må utføreren undersøke nøyaktig om det finnes reir av bunnhekkende fugler som f. eks. vipere i området.
4. Hvis det blir oppdaget reir, må disse markeres tydelig med merkepinner og områder spares under jordbearbeiding. Reir kan flyttes forsiktig og legges tilbake til samme sted etter jordbearbeiding.
5. Ved observasjon av Åkerrikse må det tas kontakt med kommunen.
6. Det skal ikke gjennomføres slått før **15. juni**.
7. Tiltak under slått: Slåtten skal starte ved å slå fra midten av jorden og ut mot kantene slik at fugler og annet vilt kan trekke seg ut til kantvegetasjonen og ikke blir tatt av maskinen.
8. Ved slått skal det så langt som mulig bevares en buffersone som ikke slås som fluktmulighet for vilt.
9. Det skal forsøkes å fortrenge rådyrkalver/rådyr fra området ved å sette opp installasjoner som forstyrrer vilt ca. et døgn før planlagt slått (for eksempel pinner med plastposer osv.), evt. gå gjennom områder med hund før slått.

Gjødsling, kalking og jordarbeiding:

1. Som hovedregel tillates ikke gjødsling på andre arealer enn på fulldyrka mark. Det kan også her være restriksjoner for å fremme biologisk mangfold i friområdene.
2. Det vil bli beskrevet i hvert enkelt område hvor vidt det er aktuelt med gjødsling eller ikke.
3. Bruk av kunstgjødsling/ handelsgjødsling må avtales spesielt, og skal samsvare med den enkelte skjøtselsavtale.
4. På arealer som grenser til Store- og Litle Stokkavatnet og Hålandsvatnet er det ikke tillatt å gjødslende kommunale eiendommene. Dette er en del av arbeidet med å redusere avrenning av næringsstoffer til disse vannene.
5. Gjødsling skal ikke komme på avveier i forhold til der det er tiltenkt brukt. Dvs. det skal ikke være gjødslingsrester på omkringliggende areal som turveier, gjerder, bekker m.m. Ved eventuell gjødsling, så skal dette skje på måter som er minst mulig til hinder/ulempe for brukere av friområder og fugler/vilt.
6. Kjøring på arealer må skje under perioder der kjøreskadene blir minst mulig.
7. Beiter og andre høyt prioriterte områder skal i utgangspunktet ikke jordbearbeides, dette for å beholde mest mulig av den floraen som er der i dag.
8. Høstpløying skal ikke foregå. Det skal være vegetasjon på markene utover vinteren.
9. Det kan kun være gress på fulldyrket mark, det tillates ikke å bruke arealene til åker.

Gjerde:

1. Gjerde må være oppsatt og utstyrt med gjerdeklyvere, etter avtale med kommunen.
2. Gjerde skal ikke festes i trestammer, men i egne gjerdestolper.
3. Gjerde kan enkelte plasser måtte fjernes eller åpnes utenom beitesesongen. Dette gjelder spesielt der beitemarka går inn som en del av en akebakke eller større friområde.
4. Gjerde skal ikke inneholde piggråd.
5. Gjerde skal til enhver tid være vedlikeholdt slik at det ikke utgjør noen fare for dyr og mennesker. Det inngår som en del av et vedlikeholdt kulturlandskap/friområde.
6. Ved bruk av elektrisk gjerde må dette være godt/ tilstrekkelig merket.

Slått:

1. Mest mulig av det avtalte arealet skal høstes, innenfor retningslinjene gitt for fugler og vilt.
2. Arealet skal til en hver tid være et representativt innslag i kulturlandskapet.
3. Avfall etter slått/høsting skal fjernes straks arbeidet er ferdig.
4. Bare etter avtale kan føret lagres på kommunalt område.

Beiting:

Generelt

1. Det benyttes den type beitedyr/sammensetning som det er inngått avtale om.
2. Det er viktig for opplevelsesverdien at dyra til en hver tid ser ut til å ha det bra. All håndtering av dyra bør skje på en mest mulig skånsom måte.
3. Det skal tas hensyn til opptråkkingsfaren når en velger tidspunkt for å slippe dyrene inn på beitet.
4. Dyreeier har fullstendig ansvar for dyrenes helse.
5. Dyreeier har ansvar for å regulere beitetrykket for å unngå overbeiting / gjengroing.

Krav til tilsyn og journalføring

1. Dyreeier har ansvaret for å sikre at dyrene får godt tilsyn og stell i henhold til lov 19. juni 2009 om dyrevelferd (dyrevelferdsloven)§30.
2. Dyreeieren har selv ansvar for å regulere ettersyn av dyra i henhold til risiko. Risikoen kan variere i løpet av beitesesongen og med værforholdene.
3. Dyreeier må ha en stedfortreder ved eventuelt fravær. Park og vei må få kontaktinformasjon til stedfortreder.
4. Dyreeier (eller stedfortreder) må kunne rykke ut så snart som mulig og seinest samme dag ved observasjon av akutte tilfeller.
5. Syke, skadete eller ev. døde dyr må straks fjernes fra beitet. Dette gjelder ikke småskader som helbreder seg selv på relativt kort tid.
6. Dyreeier skal rapportere antall tapte dyr (i forhold til hele besetningen i området) til Park og vei i slutten av beitesesongen for å klassifisere risikoen for dyrevelferd i henhold til retningslinjer fra Mattilsynet. Ved økt risiko skal tiltak iverksettes straks.
7. Dyreeier skal føre journal over tilsyn, stell og hendelser som leveres årlig til Park og vei.

Plantevern:

1. Det er forbud mot bruk av kjemiske plantevernmidler på kommunalt eide områder i Stavanger.
2. Kjemisk plantevern må avtales spesielt under ekstraordinære forhold (f.eks. ved bekjempelse av uønskede, svartelistede arter).

Drenering:

1. Eksisterende drenering skal vedlikeholdes under avtaleperioden.
2. Unntak er inngrep og tiltak som eventuelt blir utført i avtaleperioden i regi av kommunen.
3. Alle former for nye dreneringstiltak skal avklares med Park og vei i forkant.

Friområdene skal i hele avtaleperioden være tilgjengelige for brukerne av friområdene.

Stavanger kommune, Bymiljø og utbygging, Park og vei, 16.05.2019